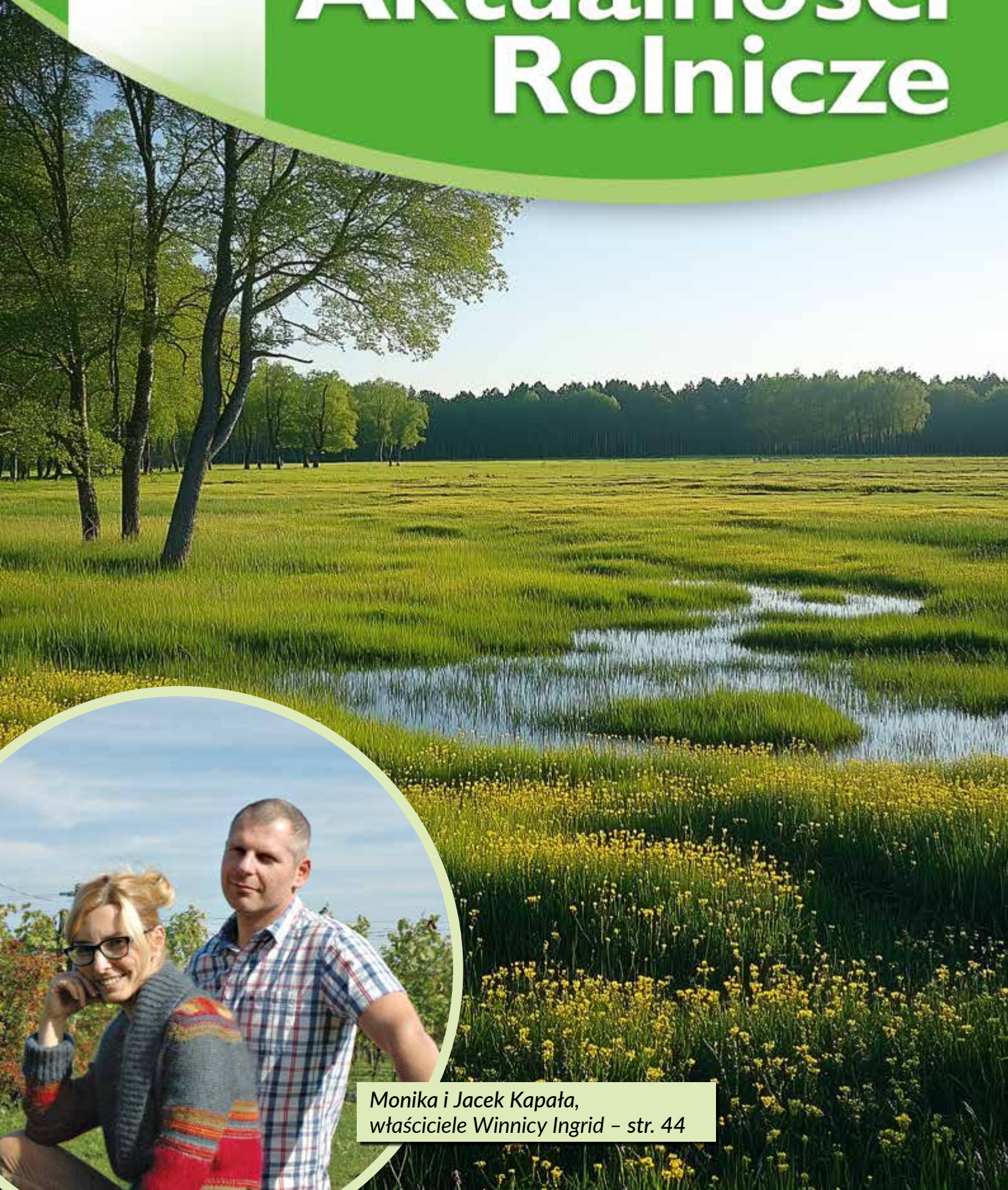
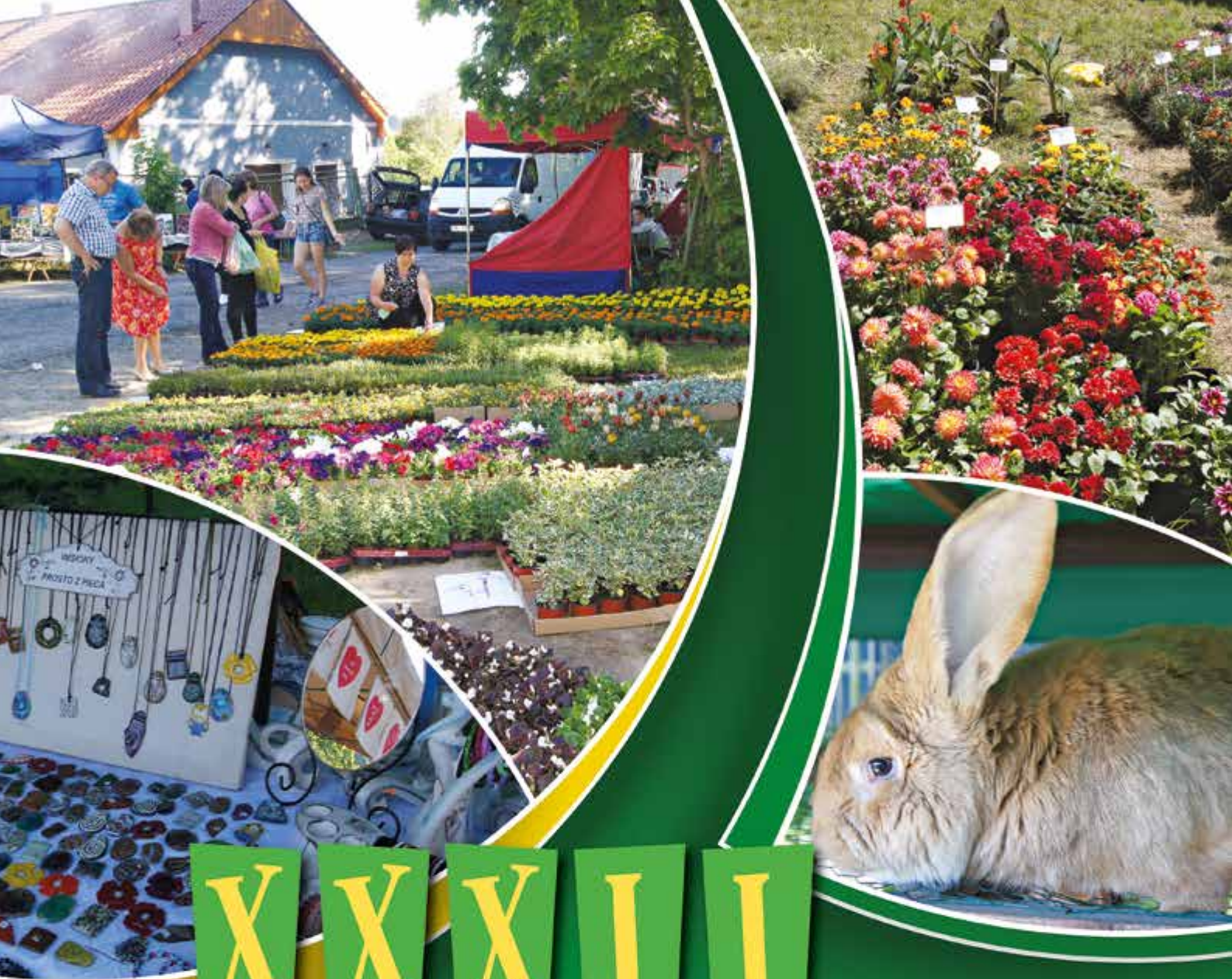

Lubuskie Aktualności Rolnicze

*Monika i Jacek Kapąta,
właściciele Winnicy Ingrid – str. 44*

XXXII

TARGI ROLNICZE

w Głiśnie

10-11 maja 2025

godz. 9⁰⁰-16⁰⁰

Lubuski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Kalsku

+48 95 755 76 14
+48 68 385 20 91

lubniewice@lodr.pl
sekretariat@lodr.pl

www.lodr.pl

Oddział w Głiśnie, Głisno 123
Kalsk 91, 66-100 Sulechów

Lubuskie Aktualności Rolnicze nr 4/2025

WYDAWCA:

Lubuski Ośrodek Doradztwa Rolniczego
w Kalsku

RADA REDAKCYJNA:

Redaktor naczelny:
Jacek Stefanowicz

Redaktor techniczny:
Dariusz Golczyk

Redaktorzy merytoryczni:

Iwona Kupińska, Iwona Micha-
lewska, dr inż. Tomasz Sakowicz,
Piotr Tylińczak, Anna Zwiahel

ADRES REDAKCJI:

Lubuski Ośrodek Doradztwa Rolniczego,
Kalsk 91, 66-100 Sulechów, woj. lubuskie
tel. 68 385 20 91, e-mail: redakcja@lodr.pl
NIP: 927-16-03-749

KONTO:

Bank Gospodarstwa Krajowego
Oddział w Zielonej Górze
24 1130 1222 0030 2053 4720 0004

ZDJĘCIE NA OKŁADKĘ:

AIDarek Golczyk

PROJEKT OKŁADKI i GAZETY, SKŁAD KOMPUTEROWY:

Dariusz Golczyk

PRZYJMOWANIE OGŁOSZEŃ I REKLAM

tel. 68 385 20 91 lub 512 217 293
e-mail: redakcja@lodr.pl

Ogłoszenia drobne zamieszczamy bezpłatnie.
Przedsiębiorstwa i firmy płacą zgodnie
z cennikiem dostępnym w Redakcji oraz
na stronie internetowej: www.lodr.pl

PRENUMERATA:

Prenumeratę można zamówić bezpośrednio
w Redakcji
tel. 68 385 20 91 lub 512 217 293
e-mail: redakcja@lodr.pl

Redakcja nie zwraca materiałów niezamó-
wionych, zastrzega sobie prawo redagowania
nadesłanych tekstów i nie odpowiada za treść
zamieszczonych reklam. Wydawca ma prawo
odmówić zamieszczenia ogłoszenia i reklamy,
jeżeli ich treść lub forma są sprzeczne z linią
programową bądź charakterem pisma oraz inte-
resem wydawnictwa LODR. Serwis fotograficzny
własny, Freepik i wolne media.

Oddano do druku 31 marca 2025 r.

DRUK:

Drukarnia TOP DRUK w Łomży

NAKLAD: 600 egz.

CENA: 7,00 zł

Drodzy Czytelnicy Lubuskich Aktualności Rolniczych

Wystarczy spojrzenie na okoliczne pola uprawne, przydomowe ogródki lub parki w najbliższej okolicy, aby poczuć na dobre wiosnę. Przed nami Święta Zmartwychwstania Pańskiego, jedno z najważniejszych świąt w polskich domach, mocno osadzone w naszej historii i tradycjach mających swoje korzenie niejednokrotnie na polskiej wsi. Także z polskiej wsi pochodzić będzie żywność, którą zastawimy świąteczne stoły. I przy tej zachęcam do kupowania polskich produktów, pochodzących od polskich producentów produktów regionalnych, zdrowej, ekologicznej żywności. Niech te święta będą także wyjątkowe na Państwa stołach.

Przełom marca i kwietnia to bardzo ważny moment dla rolników i doradców ze względu na start kampanii wnioskowej. Okres ten będzie pełen spotkań informacyjnych i szkoleniowych, które przybliżą rolnikom zakres zmian obowiązujących w tegorocznej kampanii wnioskowej i pomogą w prawidłowym wypełnieniu i złożeniu wniosków obszarowych. Zachęcam do korzystania z fachowej wiedzy i wsparcia doradców Lubuskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Kalsku oraz wszystkich powiatowych zespołach doradztwa rolniczego.

1 kwietnia będzie dla nas ważnym dniem. Spotkamy się bowiem z naszymi emerytami i zaproszonymi gośćmi, aby w ramach obchodów 60-lecia Lubuskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego oficjalnie otworzyć Aleję 60-lecia. Rosnąc w niej będą krzewy posadzone przez byłych i obecnych pracowników LODR.

A w tym numerze Lubuskich Aktualności Rolniczych wiele miejsca poświęcamy szeroko rozumianej hodowli bydła. Ponadto sprawdzamy walory sorgo, szukamy najlepszych na suszę odmian ziemniaków i podpowiadamy jak prawidłowo kompostować. Życzę miłej lektury.

Z okazji nadchodzących Świąt Wielkanocnych składamy Państwu najserdeczniejsze życzenia zdrowia, radości oraz wszelkiej pomyślności. Niech ten wyjątkowy czas przyniesie wytchnienie od codziennych obowiązków, wypełni serca nadzieją i doda sił do realizacji nowych wyzwań.

Życzymy, aby wiosenne słońce rozpromieniło Państwa domy, pola i gospodarstwa, a Święta spędzone w gronie najbliższych upłynęły w atmosferze ciepła, spokoju i wzajemnej życzliwości.

Niech Wielkanocny Poranek obudzi w nas wszystkich nową energię do działania i budowania lepszej przyszłości – zarówno w życiu osobistym, jak i zawodowym.

Z serdecznymi pozdrowieniami,

**Dyrekcja oraz Pracownicy
Lubuskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Kalsku**

◆ Szkolenia, szkolenia, szkolenia...	5	◆ PRAWO	
◆ 60 LAT LODR		Renta wdowia – ile i dla kogo	39
60 lat LODR. Nie tylko doradcy cz. II	6	◆ W MOIM OGRODZIE	
◆ W POLU I GOSPODARSTWIE		Domki dla owadów	40
Kiedy „modelka” idzie na wybieg...	8	◆ LUBUSKIE WARTY UWAGI	
Wiosna w stadzie krów mamek	10	KGW Drzewianki – Talent, tradycja, patriotyzm	42
Żywienie cieląt	12	Winnica Ingrid	44
Sorgo alternatywą dla kukurydzy?	14	Słowińska Klenica	46
Kukurydza na kiszonkę	16	O żuku, który prawie wylądował w śmietniku	48
Ziemniaki, które radzą sobie z suszą	18	◆ TRADYCJA I OBYCZAJE	
Obieg wody w przyrodzie	20	Wielkanocne opowieści	50
Rekultywacja łąk	22	Kuchnia cioci Krysi – Wielkanocne specjały	52
◆ OKIEM NAUKOWCA		Czy prawidłowo się odżywasz	54
Rolnictwo węglowe cz. II	24	◆ INFORMACJE	
◆ EKOLOGIA		Kalendarz biodynamiczny i meteo-wiadomości	56
Produkcja ekologiczna szansą dla małych gosp.	28	◆ ROZRYWKA	
Czy żywność ekologiczna jest zdrowa?	30	Krzyżówka i rebus	58
Kompostuj z głową	32	◆ INFORMACJE RYNKOWE	
Postaw na zmianowanie	34	Informacje rynkowe i ogłoszenia drobne	59
◆ ROZWÓJ OBSZARÓW WIEJSKICH			
Rozmowa telefoniczna z potencjalnym klientem	36		

Szanowni Państwo,
Drodzy Rolnicy i wszyscy Mieszkańcy Wsi,

W Święta Wielkiej Nocy chrześcijanie na całym świecie radośnie świętują zwycięstwo życia nad śmiercią – największy dar Miłości Boga do Człowieka. To nowe życie mocno widoczne jest również w budzącej się przyrodzie i ma swoje odzwierciedlenie w naszych ludowych tradycjach. Wspólne zdobienia jajek, wyplatanie wielkanocnych palm czy przygotowywanie „święconki” na trwałe weszły do katalogu przedświątecznych zwyczajów. Wielkanocne śniadanie łączy nie tylko nasze Rodziny; radość i siła tego najpiękniejszego poranka daje nadzieję tam, gdzie nie dotarło jeszcze światło pokoju. Niech zatem dla wszystkich będzie to czas odnowy, otuchy, nadziei i radości. Życzę Państwu ciepłych, rodzinnych świąt Wielkiej Nocy!

Niech to będzie czas życzliwych rozmów i dobrych rodzinnych spotkań. Na pewno zapachy i smaki tradycyjnego polskiego stołu sprzyjać będą atmosferze, w której wszystkim uda się inaczej – bo z nową nadzieją – spojrzeć na codzienne problemy. W rodzinnych rozmowach pamiętajmy też o Rolnikach, bo to ich codzienna praca stoi za wszystkim, co przy świątecznych stołach będzie dawać nam radość. Jakość polskiej żywności jest w ten czas szczególnie doceniana i tym bardziej za te dobra, do których mamy w Polsce dostęp, podziękujmy Rolnikom, Przetwórcom i ich Rodzinom. Pamiętajmy też o osobach samotnych i o tych, których wielkanocne stoły będą skromne. Każdy z nas konkretną pomocą może dać Im prawdziwą radość i nadzieję Wielkanocy!

Wszystkim Państwu życzę pięknego świętowania Wielkanocy. Niech radość tego Poranka trwa!

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi
Czesław Siekierski

Marcowe szkolenia za nami...

5.03.2025
Przycinanie drzewek
owocowych
(22 uczestników)

6.03.2025
Dzień Lubuskich Kobiet
(130 uczestników)

18.03.2025
KONFERENCJA
Wyzwania dla rolnictwa
związane ze zmianami
klimatu

(96 uczestników)

19.03.2025
Ochrona i sposoby
utrzymania żyzności
gleb, w tym regulacja
odczynu gleb poprzez
ich wapnowanie

(26 uczestników)

26.03.2025
Olimpiada o Unii
Europejskiej

(42 uczestników)

Ponadto przeprowadziliśmy
dla naszych rolników szereg
szkoleń chemizacyjnych.

21.03.2025
SZKOLENIE
pszczelarskie

(50 uczestników)

...kwietniowe przed nami

Zapraszamy na kolejne szkolenia: www.lodr.pl zakładka „Szkolenia LODR”

60 lat Lubuskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego

Historia i terażniejszość w odcinkach

Kontynuujemy nasz cykl związany z obchodami 60-lecia Lubuskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Kalsku. W artykułach tych staramy się przybliżyć naszym czytelnikom historię Ośrodka, ważne postaci mające wpływ na jego pracę i rozwój. Chcemy także przypomnieć ważne wydarzenia, które miały miejsce przed laty i na stałe wpisały się w kalendarz imprez organizowanych przez LODR w Kalsku. Dziś słów kilka o imprezach targowych.

Jacek Stefanowicz
LODR Kalsk
j.stefanowicz@lodr.pl

Przykładem są Dni Otwartych Drzwi w Wojewódzkim Ośrodku Postępu Rolniczego. Była to impreza, której

kingu przed Ośrodkiem ustawionych było kilka namiotów, a scena składała się z przyczep rolniczych ustawionych obok siebie. Na wystawie prezentowano także 4-5 maszyn rolniczych – i tak wyglądały Dni Otwartych Drzwi”. Tak naprawdę był to początek tradycji targowych w Kalsku.

Zróbmy Targ

Po kilkunastu edycjach Dni Otwartych, w Ośrodku zapadła decyzja o przekształceniu ich w imprezę targową. Pierwsze oficjalne Targi Rolnicze w Kalsku zorganizowano w 1995 roku. I niewiele się one różniły od tego, co można było zastać pod Ośrodkiem podczas Dni Otwartych. Kilku handlujących, kilka przyczep i prowizoryczna scena z traktorowych przyczep. Ale z roku na rok, jak wspomina Wiesław Nowakowski zarówno handlujących, jak i kupujących oraz zwiedzających przybywało. Targ rozrastał się każdego roku. Aby pomieścić wszystkich chętnych wystawców zaczęto ich lokować w sąsiadującym z Ośrodkiem parku. Tam też przez długi czas ustawiana była targowa scena. Przybywało chętnych do handlowania, kupowania i prezentowania swoich zdolności na targowej scenie. Z czasem prezentacje artystyczne stały się nieodłączną częścią Targów.

Ale – jak z żalem wspomina Wiesław Nowakowski – zmieniał się też charakter targów. Kiedy jeszcze pierwsze edycje były związane z polami doświadczalnymi i prezentacjami nowych technologii i wdrożeń, tak z biegiem lat, podczas targów zaczął dominować właśnie handel. Było to także związane z przekazaniem przez Ośrodek swoich gruntów skarbowi państwa, a co za tym idzie Ośrodek

Lata 80-te

Zaczęło się bardzo niewinnie

Od lat 80 służba doradcza w Polsce została całkowicie przekazana w ręce działających wówczas Wojewódzkich Ośrodków Postępu Rolniczego. Spowodowało to konieczność zwiększenia zatrudnienia i poszerzenia kadr Ośrodka w Kalsku o specjalistów różnych dziedzin rolnictwa. Doprowadziło to do rekordowego w historii poziomu zatrudnienia. W owym czasie w Kalsku pracowało 513 osób z czego w dziale naukowym 367, a w zakładzie rolnym zatrudnionych było 146 pracowników.

Za zamianami w strukturze zatrudnienia poszły także zmiany, które należy rozumieć jako rozwój także w codziennej działalności Ośrodka.

celem było przybliżenie działalności Ośrodka oraz jego podstawowych zadań. Najistotniejszym punktem tych spotkań było zwiedzanie pól doświadczalnych i wdrożeniowych sąsiadujących z Ośrodkiem. Było to związane z ówczesnym profilem działalności Ośrodka, który miał przede wszystkim charakter technologiczny. Innym elementem Drzwi Otwartych była także możliwość zaopatrzenia się w płody rolne przywiezione pod Ośrodek przez okolicznych rolników. Wiesław Nowakowski, obecny doradca ale także wieloletni Komisarz targowy tak wspomina Dni Otwartych Drzwi: „Było to dosłownie kilku rolników, którzy ustawiali swoje wozy na uliczce przed Ośrodkiem. Było ich dosłownie kilku. Można było kupić świeże warzywa, owoce, płody rolne. Na par-

został pozbawiony możliwości prowadzenia pól doświadczalnych. Miało to także związek ze zmianami zachodzącymi w działalności Ośrodka.

dotacjami i dopłatami oferowanymi przez europejskie struktury. To z kolei powodowało, że potrzebni byli także fachowcy posiadający wiedzę dotyczą-

cą wypełniania wniosków o płatności obszarowe. Tych oczywiście znalazłono wśród doradców z LODR.

Zmianę charakteru pracy doradców można by określić krótkim stwierdzeniem „z pola za biurko”. Bo doradcy właśnie za biurkiem zaczęli wykonywać większość swojej pracy. Te zmiany nie były bez znaczenia także dla imprez targowych.

Nie chcąc pozbawiać północy regionu ważnego wydarzenia dla okolicznych producentów rolnych, hodowców i ogrodników postanowiono, że imprezy targowe odbywać się będą zarówno w Gliźnie jak i w Kalsku. Co ciekawe, historia targów w Gliźnie jest o rok dłuższa. Tam pierwsza impreza targowa została zorganizowana wiosną 1994 roku.

Zmiany, zmiany, Unia Europejska...

Rok 2005 to połączenie dwóch jednostek doradztwa rolniczego w jeden organizm. Z ośrodków w Gliźnie i Kalsku utworzono jeden, Lubuski Ośrodek Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Kalsku. Poza nazwą, siedzibą i strukturą organizacyjną zmienił się także charakter pracy doradców, a co za tym idzie całego LODR. W związku ze wstąpieniem Polski do Unii Europejskiej przed rolnikami pojawiły się nowe możliwości głównie związane z wszelkimi

Kiedy „modelka” idzie na wybieg...

Idzie wiosna! Przyroda budzi się do życia. Rolnicy ruszają w pole, zwierzęta na pastwisko. Wiosna to także czas organizacji wielu imprez i wydarzeń plenerowych: targów, kiermaszów, wystaw hodowlanych. Niestety, sytuacja epidemiologiczna spowodowała, że wiele zaplanowanych wydarzeń z udziałem zwierząt zostało odwołanych. W zamian za to, proponuję Państwu ciekawy artykuł na pocieszenie.

Celina Kołopieńczyk
PZDR Nowa Sól
c.kolopienczyk@lodr.pl

O przygotowaniu krów mlecznych do wystawy opowiadają: Janusz Kędziora, główny hodowca i Paweł Walner, zootechnik z Hodowli Zwierząt Zarodowych Osowa Sień.

Celina Kołopieńczyk: *Hodowla Zwierząt Zarodowych Osowa Sień, wiedzie prym wśród hodowców bydła mlecznego. Corocznie powiększa się Wasza galeria pucharów i medali w tej dziedzinie. Nim jednak pokażecie zwierzęta na ringu w blasku fleszy, musicie wykonać ciężką pracę. Nie tylko hodowlaną, ale również pracę pielęgnacyjną, „treningową”, której nie widać. Co dzieje się za kulisami przygotowań zwierząt na wystawę?*

Janusz Kędziora: Przygotowanie zaczyna się na 2-3 miesiące przed wystawą, od selekcji wstępnej. Zwierzęta, które wyróżniają się najlepszymi cechami budowy, są wybierane jako przyszłe kandydatki na „modelki”. Selekcja wstępna odbywa się w siedzibach bytowania zwierząt.

C.K.: *Jaki jest kolejny krok?*

J.K.: Po selekcji wstępnej, komisja przystępuje do sprawdzenia dokumentacji hodowlanej czy wybrane zwierzęta posiadają Księgę główną oraz do której kategorii wiekowej zostaną zakwalifikowane jałówki. Natomiast krowy – do której laktacji zostaną zakwalifikowane. Tak jest w przypadku bydła mlecznego. Natomiast w bydle mięsnym kategorie są ustalane ze względu na płeć, wiek i stan fizjologiczny (krowa z cielakiem).

C.K.: *Zwierzę przeszło selekcję wstępną, dokumenty hodowlane zostały sprawdzone, decyzja jest pozytywna i co dalej?*

Paweł Walner: Zakwalifikowane zwierzęta, ze wszystkich obiektów, czyli siedzib swoich stad, są przewożone w jedno miejsce celem przeprowadzenia ostatecznej selekcji i wytypowania zwierząt w poszczególnych kategoriach. Po wybraniu określonych sztuk, przeznaczonych na wystawę, przystępujemy do prac przygotowawczych bezpośrednio ze zwierzętami.

C.K.: *Na czym polega bezpośrednio przygotowanie i ile osób jest w to zaangażowanych?*

J.K.: Wszystkie nasze sztuki są utrzymywane bez uwięzi. W związku z tym musimy przygotować je do chodzenia z kantarem, ponieważ na wystawie zwierzę musi chodzić z opiekunem. Zwierzę wytypowane do wystawy, codziennie przez okres około dwóch tygodni, jest przyzwyczajane do wiązania. Organizujemy wtedy zwierzętom spacer. Uczymy je chodzenia z głową na poziomie linii grzbietu w umiarkowanym tempie, tak jak jest to wymagane na ringu. W takie przygotowania musimy angażować co najmniej dwie osoby na dłuższy czas.

C.K.: *Nauka chodzenia po wybiegu zaliczona, „modelka” porusza się bez zarzutu, oswoiła się z uprzężą. Czyżby nadeszła pora na zabiegi pielęgnacyjne?*

J.K.: Tak. Na tym etapie, przez 2 tygodnie, zwierzę przechodzi zabiegi pielęgnacyjne: mycie, korekcja racic. W razie potrzeby dekornizacja. To jest ten etap, kiedy w przygotowaniu pomaga nam fitter – jego praca polega

przede wszystkim na wyeksponowaniu walorów pokroju zwierząt poprzez strzyżenie i jednocześnie niwelowanie drobnych niedoskonałości skórnych. Cały czas ćwiczymy również nabyte wcześniej umiejętności chodzenia na uwięzi z człowiekiem, ponieważ wyrabianie nawyków chodzenia, tłumienie temperamentu zwierząt jest bardzo ważnym elementem prawidłowej prezentacji w ringu. Oswajamy zwierzę z atmosferą panującą podczas wystaw, tak by występujący zwykle w takich miejscach rozgardiasz i zgiełk nie powodowały stresu i rozproszenia u bydła. Ten okres trwa 1-1,5 miesiąca.

C.K.: *I nadchodzi dzień wystawy...*

Paweł Walner: Bezpośrednio przed wystawą przystępujemy do dokładnej pielęgnacji. Powtarzamy mycie, suszenie i strzyżenie. Ważnym elementem przygotowania krów mlecznych jest dokładna weryfikacja ustawienia i wypełnienia poszczególnych ćwiartek gruczołu mlekowego (wymienia). Na tej podstawie ustala się dokładne godziny doju poszczególnych ćwiartek – tak aby uzyskać jak najlepsze wypełnienie, a co za tym idzie, idealny wygląd wymienia. W przeddzień wystawy wystrzyżone na krótko zostają nogi i wymię. Natomiast na pozostałych częściach pozostawia się dłuższą sierść. Brzucha i grzbietu w ogóle nie strzyżemy. U jałówek zostawiamy niewystrzyżony brzuch, ponieważ pozwala to uzyskać wizualny efekt większej głębokości zwierzęcia, co w ocenie sędziów jest bardzo po-

żądane. Grzbiet zostaje dokładnie wyszorowany i wyszczotkowany. Fitter wyczesuje, „ustawia” top-line grzywkę na grzbiecie zwierzęcia, celem zniwelowania ewentualnych niedoskonałości linii grzbietu. Zwierzę jest przygotowane do prezentacji w ringu i oczekuje na wywołanie w swojej kategorii. W trakcie oczekiwania koniecznie trzeba dopilnować, aby zwierzę się nie ubrudziło.

C.K.: *A jeśli „potrzeba” przyjdzie nie w porę?*

J.K.: Łapiemy „w locie” – innego wyjścia nie ma... (śmiejch)

C.K.: *Zdaję sobie sprawę, że dla hodowcy, zootechnika całe to przygotowanie jest bardzo ciężką pracą, wymagającą dużo cierpliwości i jednocześnie oderwania od innych ważnych obowiązków w procesie hodowli, których nie możemy zaniedbać ani na jeden dzień...*

obserwują. Często od nowa ustalają hierarchię. Okres przebywania poza stadem jest bardzo długi, ponieważ po powrocie z wystawy, ze względów bioasekuracji, zwierzę jeszcze 2-3 tygodnie jest od niego izolowane, by wyeliminować zagrożenia związane z przenoszeniem chorób.

C.K.: *Ostatnie pytanie (choć temat na kolejny artykuł mam już głowie po tej ciekawej rozmowie). Czy zdarzyła się sytuacja, że krowa nie chciała się przygotowywać do wystawy i pomimo dobrych, czy też bardzo dobrych rokowań nie zaważyła o trofea?*

J.K.: Oczywiście. To są kluczowe obserwacje na pierwszym etapie selekcji. Po dwóch tygodniach, a nawet wcześniej, widzimy, czy zwierzę podejmuje współpracę. Zdarza się tak, że krowa o bardzo dobrych parametrach i wysokiej wydajności nie jedzie

J.K.: To prawda. Daje nam to jednak dużo satysfakcji, kiedy w efekcie końcowym zostajemy nagrodzeni za nasz wysiłek, na który składa się codzienna praca hodowcy: dbałość o dobrostan, żywienie, prace hodowlane.

C.K.: *Zastanawia mnie jeszcze jedno. Jak reaguje stado, kiedy krowa wraca po wystawie do obory?*

J.K.: Stado jest bardzo ciekawskie i zachowuje się tak, jakby wprowadzono nową sztukę. Obwąchują,

na wystawę, ponieważ zawsze mamy na względzie dobro zwierząt. Bywają i takie sztuki, które pomimo swego temperamentu, ostatecznie bardzo dobrze prezentują się na ringu...

C.K.: *Można by rzec: prawdziwe gwiazdy! Dziękuję za rozmowę i życząc dalszych sukcesów.*

Wiosna w stadzie krów mamek

Wiosna to kluczowy okres, który decyduje o zdrowiu stada i efektywności całego sezonu. To czas wycieleń, zmian w żywieniu oraz profilaktyki zdrowotnej. W chowie prowadzonym na wolnym wybiegu, szczególnie istotne jest zapewnienie krowom i cielętom odpowiednich warunków oraz stopniowe przystosowanie do wypasu na świeżych pastwiskach.

Bartosz Muster
PZDR Strzelce Krajeńskie
b.muster@lodr.pl

Okres okołoporodowy

Wiosenne wycielenia to najważniejszy moment w cyklu produkcyjnym. Aby krowy mogły wydać na świat zdrowe cielęta i bez komplikacji przejść przez poród, muszą być odpowiednio przygotowane. Kluczową rolę odgrywa ich kondycja. W okresie przedwiosennym u krów widoczne są ostatnie dwa żebra, co podpowiada nam, że krowa w skali 5-stopniowej dostała ocenę 2. Nie powinna mieć więc problemów z ocieleniem. Mamkom udostępniamy witaminy, najczęściej w formie lizawek podawanych do woli lub koncentratów mineralno-witaminowych dodawanych do pasz.

Jeżeli wycielenia odbywają się w oborze lub innym pomieszczeniu pełniącym funkcję „porodówki”, zwierzęta musimy przenieść tam przynajmniej 2 tygodnie przed porodem, aby zdążyły wytworzyć przeciwciała w nowym środowisku. Po ocieleniu powinniśmy pogrupować zwierzęta i dostosować żywienie do potrzeb danej grupy, aby regulować wydajność mleczną matek i przygotować je do zacielenia.

Profilaktyka zdrowotna

Pierwsze dni życia cielęcia mają ogromny wpływ na jego odporność i dalszy rozwój. Kluczową rolę odgrywa podanie siary, bogatej w przeciwciała matki, które chro-

nią przed infekcjami. Cielę powinno otrzymać pierwszą porcję siary w ciągu dwóch godzin od narodzin, po tym czasie przyswajalność przeciwciał znacznie spada, co zwiększa ryzyko upadków i konieczności leczenia weterynaryjnego. Oprócz siary istotne jest wczesne rozpoczęcie profilaktyki zdrowotnej cieląt, ustalonej z naszym lekarzem weterynarii. Zwierzęta chore i osłabione, to ryzyko upadków i pewne obniżenie przyrostów. Polecam przygotowanie cielętom „przedszkola” z dostępem do świeżej wody, z łatwym w czyszczeniu poidłem, ciągłym dostępem do pasz treściwych i suchą ściółką.

Przygotowanie do wyjścia na pastwisko

Zmiana żywienia z zimowego na pastwiskowe wymaga stopniowego przystosowania układu pokarmowego krów. Nagłe wprowadzenie dużych ilości świeżej trawy może prowadzić do wzdęć i problemów trawiennych. Zwierzęta powinny mieć dostęp do siana i słomy, które będą mogły pobierać ograniczając ryzyko biegunek. Stosowanie dawek pasz treściwych pozytywnie wpływa na zacielenia i ogranicza niedobory u mamek. Nigdy nie powinniśmy zapomnieć o mieszance treściwej dla cieląt, początkowo wspomaga ona rozwój żwacza, ale z czasem stanowi znaczną część diety cielęcia, co widać po przyrostach dobowych.

Korekta racic – czas przed wyjściem na pastwisko to ostatni moment,

kiedy możemy przeprowadzić ten zabieg bez poświęcania nadmiernej ilości czasu. Po przegapieniu tego okresu często korekty nie przeprowadzamy, co ma wpływ między innymi na zacielenia, kondycję i wydajność mleczną mamek, a ostatecznym efektem jest mniejsze cielę do opasu lub sprzedaży.

Dobry start w nowy sezon

Wiosna to czas intensywnej pracy w chowie krów mamek. Ale odpowiednie przygotowanie zwierząt do wycieleń, dbałość o zdrowie cieląt i stopniowe przejście na wypas pastwiskowy, pozwalają na uniknięcie wielu problemów i zapewnienie stada dobrego startu w nowym sezonie. Każdy z trzech filarów – przygotowanie mamek do porodu, profilaktyka zdrowotna cieląt oraz przystosowanie stada do pastwiska, odgrywa kluczową rolę w utrzymaniu zdrowia i wysokiej efektywności hodowli.

Dzięki świadomemu zarządzaniu hodowca może zapewnić krowom i cielętom dobre warunki do wzrostu i rozwoju, co przełoży się na zdrowe i silne stado przez cały sezon.

AGRO-TARG

XXXI TARGI
ROLNICZE

24-25 maja
2025

w **Kalsku**
godz. 9⁰⁰-17⁰⁰

Lubuski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Kalsku

+48 68 385 20 91
+48 95 755 76 14

sekretariat@lodr.pl
lubniewice@lodr.pl

www.lodr.pl

Kalsk 91, 66-100 Sulechów
Oddział w Głisnie, Głisno 123

Żywienie cieląt

Czy kiedykolwiek widzieliście Państwo rodzącą krowę? Być może byliście zdziwieni, jak szybko po porodzie cielę staje na nogi i znajduje wymię matki. U młodych przeżuwaczy, które jak wszystkie ssaki karmione są mlekiem matki, występuje zdumiewające zjawisko, którego nie widzimy gołym okiem.

Julia Kraszewska
PZDR Krosno Odrz.
j.kraszewska@lodr.pl

Przez żołądek do...

Żołądek krowy składa się z czterech komór, w których kolejno zachodzą procesy trawienia. Ale nowo narodzone cielęta karmione są mlekiem, które nie musi przechodzić przez wszystkie cztery żołądki. Kiedy młode ssie, w jego przełyku tworzy się rynienka,

zacznie przyjmować pokarm stały. Zatem mleko trafia bezpośrednio do trawieńca, a woda do żwacza. Rynienka przełykowa jest przeznaczona wyłącznie dla mleka (Ryc. 1).

Etapy żywienia cieląt

Odchów cieląt jest jednym z najtrudniejszych okresów dla hodowców, a jednocześnie bardzo ważnym elementem, którego nie wolno zaniedbać,

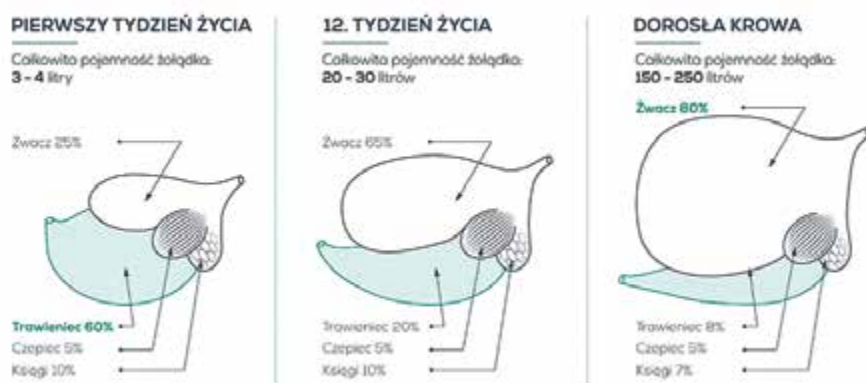
Przejdźmy przez poszczególne etapy żywienia cieląt.

○ Okres siarowy (pierwsze 24 godziny życia)

Siara to pierwsze mleko matki, które jest niezwykle ważne. Zawiera niezbędne składniki odżywcze i przeciwciała, chroniące cielę przed chorobami. Stosunkowo krótki czas przyswajania ciał odpornościowych powoduje, że cielę powinno otrzymać siarę jak najszybciej, najlepiej w ciągu godziny od urodzenia. Najwyższą przyswajalność immunoglobulin cielę posiada w pierwszej godzinie życia, dlatego tak ważne jest możliwie jak najszybsze napojenie siarą. Jelita u nowo narodzonych cieląt są przystosowane, aby w pierwszych godzinach życia całe cząsteczki immunoglobulin mogły przedostać się z przewodu pokarmowego do krwiobiegu w nie naruszonym stanie. Po upływie 24 godzin mechanizm ten praktycznie ustaje i zdolność wchłaniania ciał odpornościowych gwałtownie spada (Ryc. 2).

○ Okres przejściowy (1-3 tygodni)

Po pierwszym dniu życia cielęta karmione są mlekiem matki lub preparatami mlekozastępczymi. Dobrym sposobem podawania cielętom pokarmu jest używanie wiadra ze smoczkiem. Przy tym sposobie karmienia ważne jest, aby cielę stało w takiej pozycji jaką przyjmuje podczas ssania matki, czyli na wysokości ok. 60 cm. Jest to istotne, ponieważ niewłaściwa pozycja w czasie karmienia i zbyt szybkie picie może powodować przelewanie się mleka do nierozwiniętego żwacza, co często jest przyczyną biegunek.

Ryc. 1 Udział komór żołądka cieląt i krow w zależności od wieku (<https://www.thevetgroup.com.au/calf-rumen-development-the-key-ingredients/>)

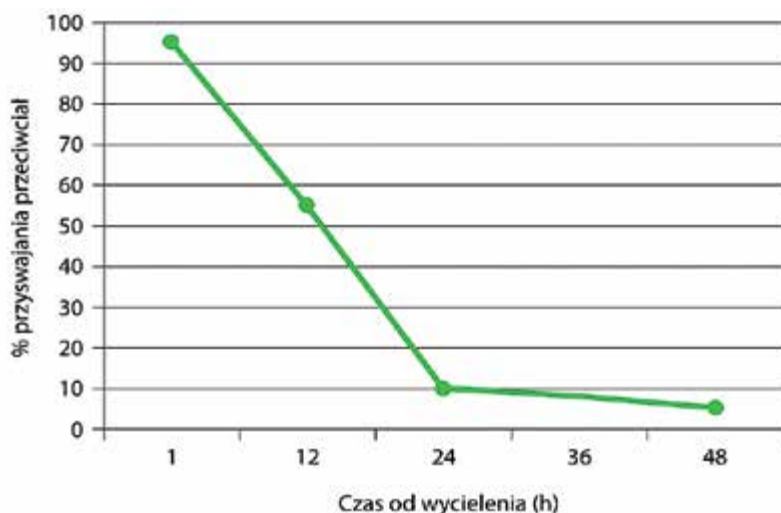
którą mleko trafia bezpośrednio do trawieńca.

Gdyby mleko trafiło do żwacza, cielę bardzo by cierpiało, ponieważ komora ta jest przystosowana do rozkładania pokarmów ciężkostrawnych przez fermentację bakteryjną. Fermentacji mleka towarzyszyłoby wydzielanie gazów, których cielę nie mogłoby wydalić. Kiedy jednak cielę pije mleko bezpośrednio od matki lub ze specjalnego wiadra ze smoczkiem, bezwarunkowy odruch zamyka dojście do żwacza.

Inaczej wygląda to podczas picia wody. Woda jest w żwaczu niezbędna, bo dzięki niej mogą się tam rozmnażać mikroorganizmy, niezbędne, gdy cielę

ponieważ pierwsze kilka tygodni ma znamienny wpływ na rozwój układu odpornościowego i pokarmowego cielęcia. W tym czasie wykształcają się przedżołądki, brodawki żwacza, zmienia się tempo przechodzenia treści przez przewód pokarmowy oraz aktywność enzymów. Rozwija się także mikroflora. Cielę zaczyna przygotowywać się do trawienia pasz objętościowych typowych dla przeżuwaczy. Dlatego skład dawki pokarmowej musi uwzględniać fazy rozwoju układu pokarmowego i jego zdolności trawienne.

Aby cielęta były zdrowe i silne, kluczowe jest odpowiednie żywienie na każdym etapie ich rozwoju.

Ryc. 2 Zależność przyswajania przeciwciał od upływu czasu

Oprócz stosowania mleka pełnego czy preparatów mlekozastępczych, już w pierwszym tygodniu życia można zacząć wprowadzać niewielkie ilości

paszy stałej, takiej jak startery dla cieląt. Pomaga to w rozwoju żwacza.

○ Okres rozwoju żwacza (3-8 tygodni)

W tym okresie cielę nadal jest karmione mlekiem lub preparatem mlekozastępczym, ale ilość jest stopniowo zmniejszana. Natomiast następuje zwiększenie ilości paszy stałej, w tym starterów bogatych w białko i energię, zawierających całe ziarna zbóż o dużej zawartości skrobi np.: jęczmienia, owsa, kukurydzy, które stymulują rozwój żwacza. Bardzo ważny jest stały dostęp do wody. Pasze objętościowe są dobrym źródłem włókna, które wspomaga wzrost warstwy mięśniowej żwacza i pomaga utrzymać zdrowie jego wyściółki. **Odpajanie należy zakończyć, gdy cielę pobiera minimum 2 kg paszy treściwej typu starter na dobę.**

○ Okres odstawiania mleka (8-12 tygodni)

Proces odstawiania powinien być stopnio-

wy, aby uniknąć stresu i problemów zdrowotnych. Ilość mleka należy stopniowo zmniejszać, aż do całkowitego odstawienia. Na tym etapie życia cielęcia powinno się wprowadzić inne pasze stałe np.: siano łąkowe czy kiszonki dobrej jakości. W miarę rozwoju przedżołądków zwiększa się stopniowo rola pasz objętościowych w diecie cieląt. Półroczne cielę powinno być żywione tak, jak dorosły przeżuwacz.

Najważniejsza jest siara

Żywienie cieląt znacząco różni się w stadach bydła mlecznego i mięsnego. Cielęta ras mlecznych zaraz po urodzeniu są zabierane od swojej matki, natomiast w przypadku ras mięsnych młode zostają przy matce do okresu odsadzenia, czyli ok. 6-7 miesięcy. Niezależnie jednak od rodzaju wychowu oraz przeznaczenia bydła, najważniejszą czynnością hodowcy jest dopilnowanie, aby świeżo urodzone cielę pobrało siarę od matki.

Właściwy odchów cieląt pozwala zmniejszyć wady rozwojowe i choroby, a w wieku dorosłym w dużej mierze decyduje o dochodowości produkcji mleka czy mięsa. Wysoki wskaźnik zachorowalności i śmiertelności wśród cieląt może być wynikiem błędów żywieniowych.

Źródła:

- www.ekrowa.pl/wiedza/zywienie-cielat-w-pierwszych-dniach-zycia
- www.portalhodowcy.pl/czasopisma/hodowca-bydla/hodowca-bydla-najnowsze-wydanie/98-numer-52009/829-pielegnacja-krow-przed-wystawa
- www.wodr.poznan.pl/doradztwo/produkcja-zwierzec/zywienie-cielat-rasy-mlecznej-i-miesnej
- wmodr.pl/files/2exGGGoDH6pA-xSy4il75XU9C0BzenmXdTgbuHE0OV.pdf
- www.thevetgroup.com.au/calf-rumen-development-the-key-ingredients/
- wol.jw.org/pl/wol/d/r12/lp-p/102008365#h=1:0-15:38

Sorgo alternatywą dla kukurydzy?

Uprawa sorgo na ziarno to w naszym kraju wciąż nowość. Jednak zmieniający się klimat i występujące częste susze zachęcają do poszukiwania alternatyw dla tradycyjnych roślin uprawnych. Sorgo, ze względu na swoją odporność na suszę, może być ciekawym rozwiązaniem.

dr inż. Tomasz Sakowicz
LODR Kalsk
t.sakowicz@lodr.pl

Nieudana próba

Sorgo miało już swój mały nieudany epizod kilkanaście lat temu, kiedy to próbowano wprowadzić do uprawy odmianę przeznaczoną na kiszonkę. Niestety, próba ta okazała się nieudana i wielu rolników zniechęciło się do tej rośliny. Jednak za tę porażkę odpowiadał przede wszystkim niewłaściwy dobór odmiany do naszych warunków.

Czy sorgo stanowi konkurencję dla kukurydzy?

Na świecie sorgo uprawia się przede wszystkim w regionach, gdzie uprawa kukurydzy się nie udaje z powodu

niedoboru wody. Przewagą sorga jest mniejsza wrażliwość na niedobór wody w okresie zawiązywania wiech. Roślina jest pod tym względem bardziej plastyczna od kukurydzy i potrafi czekać na dogodne warunki do zawiązania ziarniaków. Drugą ciekawą cechą sorga jest zdolność przyczajania się na początku wegetacji. W tym okresie pobiera ono bardzo niewiele wody i czeka w fazie rozety do drugiej połowy lata. Jest to o tyle ważne, że w naszych warunkach w tym okresie przeważnie nie ma już problemów z niedoborem wody. Następnie zaczyna bardzo szybko się rozwijać i dojrzewa szybciej niż kukurydza uprawiana na ziarno. Do pozostałych przewag nad kukurydzą należą zdecydowanie wyższa odporność na suszę oraz mniejsze straty w wyniku

żerowania dzikiej zwierzyny. Ponadto, ziarno szybciej dosycha i wilgotność w trakcie zbioru jest niższa, co wynika z fizycznej budowy owocostanu. Wiecha jest na wierzchu, a ziarniaki są prawie nagie, co sprawia, że łatwo oddają wilgoć. Wartość paszowa ziarna jest zbliżona do ziarna kukurydzy.

Technologia uprawy zbliżona do kukurydzy

Sorgo uprawia się w technologii nieco podobnej do technologii uprawy kukurydzy. Stosuje się uprawę w szerokie międzyrzędzia, siew najlepiej punktowy, choć przy normie wysiewu 200-300 tysięcy roślin na hektar nie ma to aż tak dużego znaczenia. Również rozstawa rzędów nie jest aż tak ważna, jak w przypadku kukurydzy, gdyż zbiór można przeprowadzić zwykłym kombajnem zbożowym ze standardowym hederem do zboża.

Nie same zalety...

Są jednak kwestie, w których sorgo zdecydowanie ustępuje kukurydzy. Jedną z nich jest niewątpliwie plonowanie. O ile w przypadku kukurydzy plony suchego ziarna mogą sięgać nawet 15 t/ha, to sorgo w bardzo dobrych warunkach potrafi plonować maksymalnie na poziomie 10 t/ha.

Innym aspektem, który może stwarzać pewne problemy, jest bardzo duża ciepłolubność tego gatunku. Absolutnym minimum przy siewie sorga jest ogrzanie się gleby do 10°C na głębokości siewu, natomiast normalna wegetacja rozpoczyna się od 12°C. Dla porównania, kukurydza, która również jest uznawana za roślinę ciepłolubną wymaga ogrzania się gleby przed siewem do temperatury 8°C. Z tego względu, termin siewu sorga powinien być znacznie opóźniony w stosunku do kukurydzy. Może to powodować problemy, gdyż w tym okresie z reguły występują niedobory wody. Podobnie jak w przypadku kukurydzy, zbiór suchego ziarna jest raczej niemożliwy i trzeba się liczyć z koniecznością jego dosuszenia.

Dobór odmiany jest kluczowy

W przypadku sorga dobór odmiany ma o wiele większe znaczenie niż dla kukurydzy. Źle dobrana odmiana kukurydzy wciąż pozwala na uzyskanie w miarę przyzwoitych plonów, bez względu na typ odmiany. Większe znaczenie ma FAO. Natomiast przy sorgu, poza tym, że długość wegetacji ma bardzo duże znaczenie, to nie możemy zapomnieć o kierunku użytkowania, który jest jeszcze istotniejszy. Nawet niewprawne oko bez problemu odróżni na polu odmianę ziarnową od zielonkowej lub kiszonkowej. Odmiany przeznaczone na ziarno są niezbyt wysokie i wykształcają mocne wiechy z dużą ilością ziarniaków. Natomiast, w przypadku odmian zielonkowych i kiszonkowych, rośliny są zdecydowanie wyższe i znacznie później zawiązują ziarno, co sprawia, że uprawa na ziarno jest niemożliwa.

Podsumowanie

Sorgo jest niewątpliwie ciekawą rośliną uprawną i może się sprawdzić w naszych lokalnych warunkach, gdzie często mamy do czynienia z niedoborami wody. Zalecałbym jednak nie traktować go jako alternatywy dla kukurydzy, lecz jako roślinę do uprawy na słabszych glebach. Zdecydowanie lepiej byłoby potraktować sorgo jako alternatywę dla żyta ozimego lub innych roślin uprawianych na najsłabszych glebach. Ze względu na często występujące w naszym regionie susze, można również zastanowić się nad zastąpieniem zbóż jarych, które dość słabo radzą sobie w ostatnich latach, sorgiem.

Kukurydza na kiszonkę

Kukurydza z przeznaczeniem na kiszonkę powinna zawierać duży udział kolb, co przekłada się na wysoki poziom skrobi, a tym samym energii w przyszłej kiszonce. Dobierając właściwą odmianę kukurydzy, można znacznie zmniejszyć negatywne skutki niesprzyjających warunków środowiskowych.

Justyna Klucznik-Demkiv
LODR Kalsk
j.klucznik@lodr.pl

Najlepsze są mieszańce

Najlepiej zdecydować się na taką kukurydzę, która jest zarejestrowana jako kiszonkowa. Umożliwia ona uzyskanie wysokiego plonu suchej masy, przy zachowaniu wysokiej wartości pokarmowej oraz dobrej przydatności do kiszenia. Wybierajmy odmiany, które są zarejestrowane w kraju. Mamy wtedy pewność, że były one sprawdzane w polskich warunkach klimatycznych, a ich plony będą porównywalne z tymi, które oferują nam firmy nasienne.

Produkcja kukurydzy opiera się głównie na odmianach mieszańcowych. Wykorzystują one zjawisko heterozji, czyli wigoru i bujności. Dzięki temu odmiany te cechują się lepszym wyrównaniem roślin oraz wyższym plonem, nawet o 25%. Posiadają silniejszy system korzeniowy oraz są bardziej odporne na choroby. Najsilniejszy efekt heterozji uzyskują mieszańce pojedyncze. Jednocześnie

mają one większe wyrównanie morfologiczne i niekiedy wyższe plonowanie, głównie w produkcji na ziarno. Nieco tańsze są mieszańce pojedyncze, zmodyfikowane i trójliniowe. Charakteryzują się zbliżonymi parametrami do mieszańców pojedynczych.

Kukurydza ma małe potrzeby, jeżeli chodzi o zmianowanie. Nie jest bardzo wymagająca co do przedplonu, przez co można ją uprawiać po wszystkich roślinach. Może być również uprawiana w monokulturze, jednak taka metoda nie wpisuje się dobrze w integrowaną produkcję roślin czy też ich nowoczesną ochronę.

Wysoka wartość pokarmowa

Kukurydza, oprócz dużego plonu suchej masy roślin, powinna charakteryzować się wysoką wartością pokarmową. Zależy ona od udziału kolb w kiszonce, ponieważ mają one więcej energii niż zielone części roślin. Wraz ze wzrostem kolb wzrasta ilość skrobi, co za tym idzie, wzrasta ilość energii w przyszłej kiszonce. Według

zaleceń, udział kolb w plonie świeżej masy powinien wynosić 35-45%, a w całkowitym plonie suchej masy 50%. Ważna też jest strawność masy organicznej kukurydzy, która w zależności od odmiany waha się od 68 do 76% i jest uwarunkowana strawnością skrobi, cukrów, białka oraz włókna. Ma na to wpływ nie tylko odmiana, ale też termin koszenia kukurydzy. Sucha masa w całych roślinach powinna być na poziomie 32-35%, w kolbach 50-55%, a w łodygach 21-22%.

Opóźnienie zbioru

Opóźnienie zbioru powoduje drewnienie łodyg i wzrost zawartości ligniny, która nie jest rozkładana przez mikroflorę żwacza, dodatkowo blokuje trawienie celulozy i hemicelulozy. Na rynku dostępne są odmiany o podwyższonej strawności włókna. Późny zbiór utrudnia rozbić ziaren i ubicie przyzmy.

Wczesność odmiany

Kolejnym parametrem jest wczesność danej odmiany, czyli długość

okresu wegetacji określanej jako liczba FAO. Im wyższa liczba, tym późniejsza odmiana o większym potencjale plonowania i dłuższym okresie wegetacji. Z kolei niska liczba FAO oznacza odmianę wczesną, która szybciej osiąga kolejną fazę rozwoju, ale daje niższy plon.

W Polsce uprawiane są odmiany zaliczane do pięciu klas:

- ❖ FAO 190 – odmiany bardzo wczesne
- ❖ FAO 200-220 – odmiany wczesne
- ❖ FAO 230-240 – odmiany średnio wczesne
- ❖ FAO 250-290 – odmiany średnio późne
- ❖ FAO 300 i wyżej – odmiany późne.

Stay-green

Stay-green to przedłużona zieloność, która w przypadku kukurydzy przeznaczonej na kiszonkę, odgrywa dużą rolę. Umożliwia ona opóźnienie zbioru roślin. W momencie zbioru kukurydzy na kiszonkę w fazie dojrzałości późno woskowej, ma jeszcze ona zielone łodygi i większość liści. Dzięki większej zawartości wody zgromadzonej w liściach i łodygach, łatwiejszy jest proces zakiszania i wyższa jest strawność przyszłej paszy.

Typ ziarna

Wybierając odmianę kukurydzy, należy również zwrócić uwagę na typ ziarna. Te przeznaczone na kiszonkę charakteryzują się ziarnem typu flint, w którym jest o ok. 50% więcej skrobi by-pass trawionej w jelicie cienkim. Ziarna flint są wypukłe, mają intensywnie żółtą barwę i są twardsze od ziaren typu dent. Jednak ich potencjał plonowania jest mniejszy, a ziarna drobniejsze. Dlatego w wyniku prac hodowlanych formy nasienne stworzyły formę pośrednią między flint a dent.

Siew

W Polsce termin siewu kukurydzy przypada od połowy kwietnia do połowy maja. Jednak decyzję kiedy siał, podejmujemy w oparciu o temperaturę gleby i jej wilgotność. Według zaleceń temperatura na głębokości siewu powinna wynosić 6-8°C. Na glebach wilgotnych ryzyko wymarznienia roślin jest mniejsze niż na polach przesuszonych. Wczesny siew sprawia, że rośliny wschodzą wolniej, ale zyskują dodatkowy czas na wegetację, przez co uzyskujemy wyższy plon.

Zalecana głębokość siewu kukurydzy na glebach lekkich i suchych to 6-7 cm, natomiast w optymalnych warunkach, to znaczy przy umieszczeniu nasion na głębokość 4-5 cm w glebie, roślina wykształca dwa okółki korzeni podporowych. Zbyt płytkie umieszczenie materiału siewnego w glebie, płycej niż 3 centymetry lub niedostateczne jego przykrycie, często powoduje wykształcenie zbyt małej liczby korzeni przybyszowych oraz podporowych. W efekcie ogranicza to bardzo możliwości uzyskania wysokiego przyrostu w późniejszym etapie, to znaczy w fazie dojrzewania kolb. Natomiast szerokość rzędów powinna być równa i wynosić 0,7-0,8 m od siebie. Od gęstości siewu uzależnione jest zaopatrzenie roślin w wodę i składniki pokarmowe oraz dostęp światła, który ma znaczenie do efektywnego przebiegu fotosyntezy.

Ziemniaki, które radzą sobie z suszą

W ostatnich latach coraz częściej na naszych polach mamy do czynienia z suszą i musimy sobie z tym radzić szczególnie, że nie zanoszą się na zmiany i poprawę warunków atmosferycznych. Niestety, zima w tym roku była bardzo sucha. Mała ilość opadów deszczu i śniegu doprowadziła do poważnych problemów związanych z niewystarczającą ilością wody w glebie.

Halina Iwaniuch
PZDR Żary
h.iwaniuch@lodr.pl

Nie tolerują suszy

Ziemniaki mają dość płytki system korzeniowy i nie radzą sobie z niedoborami wody. Najlepszym wyjściem byłoby nawadnianie plantacji, jednak nie każdy może sobie na to pozwolić. Polscy naukowcy zastanawiają się nad stworzeniem odmian, które będą bardziej tolerancyjne na suszę. Obecnie pod kierownictwem prof. dr hab. Zofii Szweykowskiej-Kulińskiej z Instytutu Biologii Molekularnej i Biotechnologii z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu trwają badania nad tym zagadnieniem. Naukowcy wyhodowali już linię ziemniaka od-

porną na okresowe niedobory wody. Ten sukces badawczy może okazać się szansą dla wielu polskich rolników, jednak, póki co musimy radzić sobie z tym problemem sami.

Polecamy odmiany wczesne i bardzo wczesne

Z polskich odmian dostępnych na rynku, charakteryzujących się odpornością na stres spowodowany niedoborami wody można zaproponować przede wszystkim odmiany bardzo wczesne i wczesne.

Odmiana **IGNACY** – odmiana wczesna 103 dni wegetacji, typ kulinarny B (ogólnoużytkowa). Bulwa duża, okrągło owalna, skórka żółta, oczka płytkie. Miąższ jasnożółty, zawiera nieco więcej skrobi, dlatego po

ugotowaniu może się rozsypanywać, łatwo się rozgniata. Smak bardzo dobry. Charakteryzuje się wysoką tolerancją na suszę, nadaje się na słabe gleby. Odmiana pełna, bardzo wyrównana, plon w granicach 54t/ha. Odmiana odporna na mątwika ziemniaczanego oraz wirusy, słabo sobie radzi z zarazą ziemniaka. Największym jej atutem jest tolerancja na suszę.

Odmiana **JUREK** – odmiana wczesna 105 dni wegetacji, typ kulinarny B (ogólnoużytkowa). Bulwa duża okrągło owalna, skórka żółta, oczka płytkie. Miąższ jasnożółty, zawartość skrobi 11,7%. Smak bardzo dobry. Odporna na stres wywołany suszą. Przydatna na glebach lekkich i bardzo lekkich, małe wymagania nawozowe. Potencjał plonotwórczy 55,4t/ha. Odporna na mątwika ziemniaczanego oraz wirusy, średnio radzi sobie z zarazą ziemniaczaną. Zalety to tolerancja na suszę i długi okres przechowywania. Dodatkowo, wraz z długością przechowywania wzrasta smakowitość bulwy. Zalecana w gospodarstwach ekologicznych.

Odmiana **MICHALINA** – odmiana wczesna 99 dni wegetacji, typ kulinarny AB (sałatkowy). Skórka żółta, płytke oczka. Miąższ jasnożółty. Potencjał plonowania 55,3 t/ha. Smak bardzo dobry. Odporna na mątwika ziemniaczanego, raka, wirusy. Średnio odporna na zarazę ziemniaczaną. Odmiana gleb lekkich i bardzo lekkich, o małych wymaganiach nawozowych, z dużą tolerancją na suszę. Krótkie przechowywanie.

Odmiana **HETMAN** – odmiana wczesna 99 dni wegetacji, typ kulinarny AB. Skórka żółta, płytke oczka. Miąższ jasnożółty. Potencjał plonotwórczy 57t/ha. Smak dość dobry. Odporna na mątwika ziemniaczanego. Średnia odporność na zarazę ziemniaka. Odmiana o średnich wymaganiach glebowych, o niewygórowanych wymaganiach wodnych.

Odmiana **DENAR** – stara niezawodna, bardzo wczesna odmiana. Okres wegetacji 85 dni, typ kulinarny AB (sałatkowy), smak bardzo dobry. Skórka żółta o płtykach oczkach, miąższ jasnożółty, kształt okrągło owalny. Potencjał plonotwórczy 57,2 t/ha. Odporna na

mątwika ziemniaczanego, wysoka odporność na wirusy, parcha zwykłego. Średnio odporna na zarazę ziemniaczaną. Ziemniak ziem lekkich i bardzo lekkich, o małych wymaganiach wodnych i stosunkowo małych wymaganiach nawozowych. Charakteryzuje się mocno rozbudowanym systemem korzeniowym, co czyni go odpornym na stres związany z ekstremalnymi warunkami klimatycznymi w okresie wegetacji. Długo zachowuje walory smakowe podczas przechowywania. Odmiana sprawdzona i polecana przez rolników z powiatu żarskiego.

Przy doborze odmian ziemniaka powinniśmy brać pod uwagę: krótki okres wegetacji odmiany, dobrze rozbudowany system korzeniowy, mniejsze potrzeby wodne odmiany oraz tolerancję na stres powodowaną okresowym brakiem wody. Pomocne mogą również okazać się listy odmian zalecanych (LOZ) opracowane przez COBORU. Niestety dla województwa lubuskiego takiej listy nie ma, ale można się podpierać listami z województwa ościennych.

LODR ADRESY KALSK

Lubuski Ośrodek Doradztwa Rolniczego
Kalsk 91, 66-100 Sulechów
tel./fax 68 385 20 91 do 96, 68 385 28 68
e-mail: sekretariat@lodr.pl

Lubuski Ośrodek Doradztwa Rolniczego
Oddział w Gliśnie, Glisno 123
tel./fax 95 755 76 14 do 15, 95 755 71 79
e-mail: lubniewice@lodr.pl

Powiatowy Zespół Doradztwa Rolniczego
w Gorzowie Wielkopolskim
66-400 Gorzów Wielkopolski
ul. Pankiewicza 5-7
tel./fax 95 722 60 50
e-mail: gorzow@lodr.pl

Powiatowy Zespół Doradztwa
Rolniczego w Krośnie Odrzańskim
66-600 Krosno Odrz., ul. Gubińska 73
tel. 512 217 405
e-mail: krosno@lodr.pl

Powiatowy Zespół Doradztwa
Rolniczego w Międzyrzeczu
66-300 Międzyrzecz, ul. Reymonta 5
tel./fax 95 742 21 27
e-mail: miedzyrzecz@lodr.pl

Powiatowy Zespół Doradztwa
Rolniczego w Nowej Soli
67-100 Nowa Sól, ul. Piłsudskiego 30
tel./fax 68 387 36 92
e-mail: nowasol@lodr.pl

Powiatowy Zespół Doradztwa
Rolniczego w Słubicach
69-100 Słubice, ul. Mickiewicza 6
tel./fax . 95 758-02-12
e-mail: slubice@lodr.pl

Powiatowy Zespół Doradztwa
Rolniczego w Strzelcach Krajeńskich
66-500 Strzelce Krajeńskie, al. Piastów 17
tel./fax 95 763 21 58
e-mail: strzelce@lodr.pl

Powiatowy Zespół Doradztwa
Rolniczego w Sulęcinie
69-210 Lubniewice, Glisno 123
tel./fax 95 755 27 88
e-mail: sulecin@lodr.pl

Powiatowy Zespół Doradztwa
Rolniczego w Świebodzinie
66-200 Świebodzin, ul. Poznańska 27 B
tel./fax 68 475 47 50
e-mail: swiebodzin@lodr.pl

Powiatowy Zespół Doradztwa
Rolniczego w Zielonej Górze
z siedzibą w Kalsku
Kalsk 91, 66-100 Sulechów
tel./fax 68 385 20 91 do 96
tel. 68 385 28 68
e-mail: zielonagora@lodr.pl

Powiatowy Zespół Doradztwa
Rolniczego w Żaganiu
68-100 Żagań, ul. Bema 15
tel./fax 68 377 31 96
e-mail: zagan@lodr.pl

Powiatowy Zespół Doradztwa
Rolniczego w Żarach
68-200 Żary, ul. Górnośląska 26
tel. 68 416 11 04
e-mail: zary@lodr.pl

Obieg wody w przyrodzie

CZ. I

Źródła wody glebowej

- Źródłami wody glebowej są:
- ◆ opady atmosferyczne pod różnymi postaciami (opady deszczu, śniegu, gradu, rosy, mgły, para wodna)
  - ◆ woda podsiąkająca z głębszych warstw glebowych
  - ◆ woda kondensacyjna, tj. woda powstająca w wyniku skraplania pary wodnej
  - ◆ woda wprowadzona do gleby w wyniku sztucznych nawodnień.

Bilans wodny

Straty wody glebowej wynikają z następujących procesów:

- ◆ spływy powierzchniowe
- ◆ przesiąkanie wody w głąb gleby i zasilanie wód gruntowych
- ◆ transpiracja roślin uprawnych i chwastów
- ◆ jałowe wyparowanie (ewaporacja) wody z gleby nieokrytej lub słabo pokrytej roślinnością.

Należy zaznaczyć, że część wody z opadów w ogóle nie dochodzi do gleby, a zatrzymuje się na koronach drzew, krzewów i roślin zielnych.

Duże znaczenie dla bilansu wodnego mają nadwyżki lub niedobory wody. W przypadku niedoborów należy stosować sztuczne nawadnianie. W przypadku nadwyżek wody mogą, w zależności od warunków klimatycznych, powstawać gleby zabagniane (opadowo-glejowe) lub bagna. O postaciach wody w glebie i jej wpływie na rośliny uprawne napiszemy w drugiej części artykułu, w kolejnym wydaniu Lubuskich Aktualności Rolniczych.

Źródło:

Hjalmar Uggla, Gleboznawstwo rolnicze, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1976

Woda jest niezbędna do biologicznego życia gleby, przebiegu różnych procesów glebowych, np. wietrzenia minerałów, mineralizacji czy humifikacji oraz do wzrostu masy roślinnej i zwierzęcej.

Władysław Mróz
PZDR Nowa Sól
w.mroz@lodr.pl

Znaczenie wody w glebie

Woda glebowa, ze względu na rozpuszczone w niej składniki mineralne, raczej roztwór glebowy, stanowi jedną z trzech składowych części gleby. Pomiędzy fazą stałą gleby, roztworem a rośliną zachodzi ciągła wymiana składników pokarmowych, co w dużej mierze uzależnione jest od stężenia soli w roztworze i glebie.

Według Roemera i Scheffera - niemieckich gleboznawców, rośliny użytkują na wyprodukowanie 1 kg suchej masy następujące ilości wody:

- ziemniaki – 250 l
- buraki cukrowe – 270 l
- kukurydza – 223 l

- żyto ozime – 310 l
- pszenica – 356 l
- jęczmień – 280 l
- owies – 420 l
- rzepak – 610 l
- koniczyna czerwona – 500 l
- lucerna – 400 l
- groch – 275 l
- bobik – 382 l

Liczby te w rzeczywistości wahają się w zależności od odmiany, klimatu, warunków uprawy czy gleby.

Tab. 1. Zatrzymanie opadów w okresie wegetacyjnym przez niektóre rośliny uprawne w stanie New Jersey (wg Buckmana i Brady'ego)

Rodzaj opadów	Ogólna ilość opadów na każdą roślinę w okresie wegetacyjnym (%)		
	lucerna	kukurydza	soja
bezpośrednio do gleby	64,7	70,3	65,0
spływ po łądych	13,7	22,8	20,4
ogółem do gleby	78,4	93,1	85,4
wyparowanie do atmosfery	21,6	6,9	14,6

Bezpieczny Rolnik
Bezpieczna Wieś

XXII Ogólnokrajowy Konkurs Bezpieczne Gospodarstwo Rolne

Szczegóły na
gov.pl/krus

Termin zgłaszania
gospodarstw upływa
25 kwietnia 2025 r.

RP

Patronat Honorowy
Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej
Andrzeja Dudy

organizatorzy

KASA ROLNICZEGO
UBEZPIECZENIA SPOŁECZNEGO

Ministerstwo Rolnictwa
i Rozwoju Wsi

Krajowy Ośrodek
Wspierania Rolnictwa

partner strategiczny

patronat medialny

AGRO
Ubezpieczenia

TVP | info_

Rekultywacja łąk

Jak poprawić ich stan i wydajność

Rekultywacja łąk jest kluczowym procesem mającym na celu przywrócenie im pełnej funkcjonalności oraz zwiększenie wydajności produkcji paszowej. W Polsce niewykorzystany potencjał produkcyjny trwałych użytków zielonych (TUZ) wynosi ponad 50%, a 30% stanowią użytki o wysokim stopniu degradacji. Degradacja łąk objawia się m.in. zanikiem wartościowych gatunków traw i roślin motylkowych oraz pojawieniem się chwastów, takich jak szczawie, mniszek czy ostrożeń.

Wiesław Nowakowski
LODR Kalsk
w.nowakowski@lodr.pl

Nawożenie i racjonalne użytkowanie

Aby poprawić stan i wydajność łąk, stosuje się różne metody rekultywacji, dostosowane do stopnia degradacji oraz warunków siedliskowych. Jedną z nich jest metoda nawożenia i racjonalnego użytkowania, polegająca na zastosowaniu odpowiednich dawek nawozów mineralnych, co stymuluje wzrost wartościowych gatunków roślin. Ważne jest również utrzymanie właściwego pH gleby poprzez wapnowanie.

Bronowanie

Poprawa struktury gleby jest kluczowym elementem w rekultywacji

łąk, wpływającym na zdrowy rozwój roślin oraz ich systemów korzeniowych. Dwa podstawowe zabiegi agrotechniczne, które przyczyniają się do tego celu, to bronowanie i wałowanie.

Bronowanie polega na płytkim spulchnianiu wierzchniej warstwy gleby za pomocą brony, narzędzia wyposażonego w zęby lub talerze. Zabieg ten rozbija bryły ziemi, wyrównuje powierzchnię pola oraz napowietrza glebę. Dzięki temu zwiększa się przepuszczalność wody i powietrza, co sprzyja rozwojowi zdrowego systemu korzeniowego roślin. Dodatkowo, bronowanie pomaga w mechanicznym usuwaniu chwastów, redukując ich konkurencję z roślinami pożądanymi. Zaleca się przeprowadzanie bronowania w odpowiednich warunkach wilgotnościowych gleby, unikając zbyt mokrego podłoża, aby

nie doprowadzić do jego nadmiernego zagęszczenia.

Wałowanie

Wałowanie to zabieg polegający na ugniataniu, wyrównywaniu i rozdrabnianiu gleby przy użyciu wałów uprawowych. Proces ten poprawia kontakt nasion z glebą, sprzyja efektywnemu przenikaniu wody w głąb podłoża oraz redukuje nadmiar powietrza. W rezultacie powstaje stabilne środowisko wspomagające rozwój korzeni i umożliwiające im skuteczniejsze wchłanianie składników odżywczych.

Wałowanie jest szczególnie korzystne na glebach lekkich i piaszczystych, gdzie pomaga w utrzymaniu wilgoci oraz zapobiega erozji. Należy jednak unikać wałowania na zbyt mokrej glebie, aby nie doprowadzić

do jej nadmiernego zagęszczenia, co mogłoby hamować rozwój korzeni.

Regularne stosowanie bronowania i wałowania w odpowiednich warunkach pogodowych i glebowych przyczynia się do poprawy struktury gleby, zwiększa jej żyzność oraz tworzy optymalne warunki dla wzrostu i rozwoju roślin na łąkach.

Podsiew

Inną skuteczną metodą jest podsiew, który polega na wprowadzeniu nasion wartościowych traw i roślin motylkowych w istniejącą darni. Przed podsiewem zaleca się mechaniczne usunięcie niepożądanych gatunków oraz odpowiednie przygotowanie gleby, np. poprzez bronowanie. Podsiew najlepiej przeprowadzać wczesną wiosną lub po pierwszym pokosie, w okresie tzw. deszczy świętojańskich.

Pełna renowacja

W przypadku silnie zdegradowanych łąk konieczna może być pełna renowacja, obejmująca zniszczenie starej darni, uprawę gleby oraz wysiew nowych mieszanek traw i roślin motylkowych. Taka metoda jest bar-

dziej kosztowna i pracochłonna, ale pozwala na całkowite odnowienie użytku zielonego.

Właściwa gospodarka wodna

Kluczowym elementem rekultywacji jest również właściwa gospodarka wodna. Należy zadbać o drożność urządzeń melioracyjnych, aby uniknąć zarówno nadmiernego uwilgotnienia, jak i przesuszenia łąk. Regularna konserwacja rowów melioracyjnych oraz kontrola poziomu wód gruntowych są niezbędne dla utrzymania optymalnych warunków siedliskowych.

Dlaczego warto rekultywować łąki?

Zwiększenie plonów i jakości paszy. Rekultywacja pozwala na poprawę składu gatunkowego łąki, co prowadzi do uzyskania bardziej wartościowej paszy bogatej w składniki odżywcze, niezbędne dla zwierząt gospodarskich.

Poprawa struktury gleby. Dzięki odpowiednim zabiegom agrotechnicznym, takim jak bronowanie czy wałowanie, gleba staje się bardziej przepuszczalna dla wody i powietrza, co sprzyja rozwojowi zdrowego systemu korzeniowego roślin.

Zwiększenie retencji wody. Zdrowa i dobrze utrzymana łąka lepiej magazynuje wodę, co jest szczególnie istotne w okresach suszy, pomagając utrzymać produkcję zielonej masy.

Ograniczenie zachwaszczenia. Regularna rekultywacja pomaga wyeliminować chwasty i gatunki inwazyjne, które mogą negatywnie wpływać na plony i jakość paszy.

Zapobieganie erozji gleby. Prawidłowo utrzymane łąki stanowią naturalną ochronę przed erozją wodną i wietrzną, co pozwala zachować żyzność gleby na dłużej.

Poprawa bioróżnorodności. Rekultywacja sprzyja zwiększeniu różnorodności biologicznej poprzez wprowadzenie cennych gatunków roślin, które przyciągają owady zapyłające i inne organizmy korzystne dla ekosystemu.

Lepsze warunki bytowe dla zwierząt. Utrzymanie dobrej jakości łąk przekłada się na zdrowsze pastwiska, zapewniające odpowiednie warunki do wypasu zwierząt gospodarskich, co wpływa na ich zdrowie i produktywność.

Ekonomiczne korzyści. Zdrowe i dobrze zarządzane łąki oznaczają mniejsze koszty zakupu paszy oraz ograniczenie konieczności stosowania drogich zabiegów regeneracyjnych w przyszłości.

Kompleksowe podejście

Poprawa stanu i wydajności łąk wymaga kompleksowego podejścia, obejmującego odpowiednie nawożenie, podsiew lub pełną renowację, a także dbałość o właściwe stosunki wodne. Regularne monitorowanie stanu użytków zielonych oraz dostosowywanie zabiegów agrotechnicznych do aktualnych potrzeb pozwoli na uzyskanie wysokiej jakości paszy oraz zwiększenie efektywności produkcji rolniczej.

Rolnictwo węglowe cz. II

Ważny element zrównoważonej produkcji rolniczej

dr inż. Małgorzata Holka
prof. dr hab. Jolanta Kowalska
 Instytut Ochrony Roślin – PIB
 Zakład Rolnictwa Ekologicznego
 i Ochrony Środowiska

Gospodarowanie materiałą organiczną

Gleba, będąca kluczowym zasobem dla każdego rolnika, magazynuje duże ilości węgla związanego w glebowej materii organicznej. Źródłem węgla w glebie jest wprowadzona do niej substancja organiczna w postaci masy roślin oraz nawozów naturalnych. W procesie humifikacji substancji organicznej powstaje próchnica, która stanowi 80-90% glebowej materii organicznej. Przyjmuje się, że w 1 tonie próchnicy znajduje się 0,58 tony węgla organicznego. Wysoki poziom glebowej materii organicznej, a tym samym zawartości węgla organicznego w glebie, stabilizuje jej strukturę, zmniejsza podatność na zagęszczenie oraz erozję wodną i wietrzną, zwiększa zdolność do zatrzymywania wody i składników pokarmowych, a także pozytywnie wpływa na aktywność biologiczną gleby, co przyczynia się do jej zdrowia i żyzności. Odpowiednie gospodarowanie materiałą organiczną jest konieczne dla utrzymania zdolności produkcyjnych gleby i ma znaczenie dla ochrony klimatu. Naturalny proces sekwestracji węgla umożliwia magazynowanie tego pierwiastka w glebowej materii organicznej, przez co pozostaje on na dłuższy czas wyłączony z globalnego obiegu. Przyczynia się to do zmniejszenia ilości dwutlenku węgla w atmosferze, ograniczając tym samym efekt cieplarniany. Konsekwencją spadku zasobów materii organicznej w glebie jest natomiast pogorszenie jakości rolniczej gleby i zwiększenie emisji dwutlenku węgla do atmosfery.

Potencjał sekwestracji węgla

Uważa się, że rolnictwo posiada niewykorzystany potencjał sekwestracji

węgla, który może odegrać istotną rolę w łagodzeniu skutków zmian klimatycznych (FAO 2022). Wzrost produktywności gleby i jednocześnie zawartości węgla w glebie można osiągnąć poprzez wdrożenie praktyk rolnictwa węglowego sprzyjających sekwestracji węgla. Budowa materii organicznej w glebie to proces długotrwały, dlatego efekty takich praktyk mogą być widoczne dopiero po kilku latach ich stosowania.

Zmniejszenie zabiegów uprawowych

Zasoby węgla organicznego w glebach użytkowanych rolniczo wykazują tendencję do zmniejszania się, co wynika przede wszystkim z intensywnej uprawy roli oraz gospodarki prowadzącej do ujemnego bilansu glebowej materii organicznej. Skutecznym sposobem ograniczania strat węgla organicznego w glebach pól uprawnych jest zmniejszenie liczby zabiegów uprawowych oraz ich intensywności. Zastąpienie orki płytką uprawą bez odwracania skiby zmniejsza napowietrzenie gleby i ogranicza mineralizację glebowej materii organicznej, która prowadzi do uwalniania dwutlenku węgla do atmosfery. Zwiększenie przy tym dopływu substancji organicznej do gleby, np. poprzez wprowadzenie do gleby dużej ilości resztek roślinnych lub nawozu naturalnego, przyczynia się do powstawania dodatniego salda węgla w glebie.

Uprawa konserwująca

Na zawartość węgla organicznego w glebie korzystnie oddziałuje uprawa konserwująca, polegająca na uprawie bezorkowej z pozostawieniem na powierzchni gleby resztek poźniwnych lub międzyplonów w formie mulczu. Taki sposób uprawy roli zapobiega utracie węgla z gleby, gdyż chroni jej strukturę i zmniejsza erozję. Stwarza też dobre warunki do retencjonowania węgla, dzięki temu, że prowadzi do akumulacji dużej ilości resztek roślinnych, zwiększenia aktywności biologicznej i bioróżnorod-

ności w glebie. Wymaga jednak stałego monitorowania zdrowotności upraw oraz starannego doboru gatunków i odmian roślin do uprawy, aby w dłuższym okresie czasu nie doprowadzić do nadmiernego występowania szkodliwych organizmów.

Płodozmian

Bardzo ważnym czynnikiem w gospodarce materiałą organiczną jest płodozmian. Przy doborze gatunków roślin do uprawy należy mieć na uwadze ich różny wpływ na bilans materii organicznej. Dodatni wpływ na bilans glebowej materii organicznej mają rośliny głęboko korzeniące się i zakrywające glebę, takie jak bobowate drobnonasienne, ich mieszkanki z trawami oraz trawy w uprawie polowej. Pozytywny efekt przynoszą też międzyplony przyorywane jako zielony nawóz oraz rośliny bobowate grubonasienne. Rośliny te dostarczają glebie składniki odżywcze, poprawiają jej strukturę i stymulują rozwój mikroorganizmów, co przyczynia się do poprawy jakości gleby. Rośliny bobowate grubonasienne najkorzystniej wpływają na glebę i pośrednio zwiększają plony roślin następczych. Do roślin zubożających zasoby glebowej materii organicznej należą rośliny okopowe, kukurydza oraz w mniejszym stopniu uprawianych roślin, wytwarza dużą ilość biomasy nadziemnej, co wiąże się z jej wysokim zapotrzebowaniem na składniki pokarmowe. Gdy roślina ta jest zbierana na zielonkę, z pola usuwa się znacznie więcej biomasy niż przy uprawie na ziarno, co sprawia, że do gleby wprowadza się dużo mniejszą ilość resztek roślinnych. Po zbiorze kukurydzy uprawianej na ziarno, na polu pozostaje więcej resztek, które wzbogacają glebę w materię organiczną. Dokładne rozdrobnienie resztek roślinnych na polu przyspiesza ich rozkład i zmniejsza ryzyko rozwoju chorób.

Zapobieganie stratom węgla

Dopływ materii organicznej do gleb uprawnych w postaci masy roślinnej i nawozów naturalnych jest niezbędny dla

przeciwdziałania procesom degradacji glebowej materii organicznej i tym samym zapobiegania stratom węgla do atmosfery. Regularne stosowanie obornika w zmiennym sprzyja budowaniu glebowej materii organicznej. W gospodarstwach bezinwentarzowych brak nawożenia naturalnego można częściowo zrekomensować przez wprowadzanie masy roślinnej do gleby. Dobrym rozwiązaniem jest pozostawienie rozdrobnionej słomy (całego plonu ubocznego) na polu i płytkie wymieszanie jej z glebą, najlepiej z dodatkiem nawozu azotowego lub wapna. Oprócz systematycznego dostarczania do gleby substancji organicznej, konieczna jest dbałość o prawidłowy odczyn gleby, który ma bardzo duży wpływ na wzrost i rozwój roślin uprawnych, aktywność mikroorganizmów glebowych oraz procesy rozkładu resztek roślinnych.

Redukcja emisji gazów cieplarnianych

Dla łagodzenia (mitygacji) zmian klimatu, poza zwiększaniem zasobów glebowej materii organicznej, ważna jest też redukcja emisji gazów cieplarnianych. W Polsce rolnictwo odpowiada za około 80% całkowitej emisji podtlenku azotu i 39% emisji metanu. Trzeba zaznaczyć, że wpływ tych dwóch gazów na ocieplanie atmosfery jest większy w porównaniu do dwutlenku węgla. Wskazuje na to wysoki wskaźnik potencjału globalnego ocieplenia, który dla podtlenku azotu i metanu wynosi odpowiednio 298 i 25, podczas gdy dla dwutlenku węgla przyjmuje się wartość wskaźnika równą

1. Oznacza to, że w oddziaływaniu na efekt cieplarniany emisja 1 miliona ton podtlenku azotu jest równoważna emisji 298 milionów ton dwutlenku węgla, a emisja 1 miliona ton metanu odpowiada emisji 25 milionów ton dwutlenku węgla. W rolnictwie głównym źródłem emisji podtlenku azotu są gleby rolnicze, w wyniku stosowania nawozów azotowych (84%), a następnie gospodarka odchodami zwierzęcymi (16%). Emisja metanu pochodzi przede wszystkim z fermentacji jelitowej przeżuwaczy (90%) i w mniejszej części z gospodarki odchodami zwierzęcymi (9%).

W redukcji emisji podtlenku azotu w rolnictwie największe znaczenie ma racjonalne nawożenie, które ułatwia sporządzony plan nawożenia. Stosowanie nawozów powinno być dostosowane do zasobności gleby i potrzeb pokarmowych roślin uprawnych. Istotną jest odpowiednia technika i termin aplikacji nawozów. Dotyczy to również nawozów naturalnych. Im szybsze wymieszanie nawozu z glebą, tym mniejsze emisje związków azotu i nawóz zostanie lepiej „wykorzystany” przez rośliny. Płynne nawozy naturalne najlepiej stosować doglebowo. Ograniczanie emisji z nawożenia przekłada się na mniejsze zanieczyszczenie powietrza i wody oraz większą efektywność nawożenia.

Zrównoważone praktyki rolnicze, takie jak wielogatunkowy płodozmian i zbilansowane nawożenie zmniejszają zapotrzebowanie na drogie nawozy i środki ochrony roślin. Pozytywny wpływ płodozmianu, stosowania nawozów naturalnych i organicznych na jakość gleby oraz plonowanie roślin, przy nie-

zmienionym poziomie nakładów, został udowodniony.

Niezbędne rolnictwo węglowe

Rolnictwo węglowe stanowi niezbędne rozwiązanie wobec współczesnych wyzwań, odpowiadając na pilną potrzebę ochrony klimatu i środowiska oraz adaptacji produkcji rolnej do zmian klimatycznych i ich skutków. Dzięki praktykom odbudowującym i chroniącym jakość gleby, wspierana jest żyzność gleby i różnorodność biologiczna, co stanowi fundament zrównoważonego rolnictwa oraz bezpieczeństwa żywnościowego.

Źródła:

FAO 2022. Global Soil Organic Carbon Sequestration Potential Map – GSOCseq v.1.1. Technical report. Rome, Italy. <https://doi.org/10.4060/cb9002en>
IPCC 2024. <https://www.ipcc.ch/reports/>
McDonald H., Frelih-Larsen A., Lóránt A., Duin L., Pyndt Andersen S., Costa G., Bradley H. 2021. Carbon farming. Making agriculture fit for 2030. Study for the committee on Environment, Public Health and Food Safety (ENVI), Policy Department for Economic, Scientific and Quality of Life Policies, European Parliament, Luxembourg. <https://data.europa.eu/doi/10.2861/099822>.

Artykuł opracowano w ramach dotacji celowej Instytutu Ochrony Roślin – PIB na rok 2024, na realizację zadania 3.1. pn. „Prowadzenie działalności upowszechnieniowej, prowadzenie współpracy i wymiana wiedzy z praktyką w ramach systemu AKIS” finansowanego przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Artykuł został udostępniony do opublikowania wszystkim czasopismom wydawanym przez wojewódzkie jednostki doradztwa rolniczego.

Oferta handlowa dla rolników na 2025

Mieszanki traw pastewnych

KOŚNO-ŁĄKOWA PRZEZNACZONA NA SIANO I KISZONKĘ DLA BYDŁA I KONI

Mieszanka dająca wysoki plon zielonej masy. Przeznaczona jest do sporządzania siana, kiszonki lub wypasania. Po koszeniu następują szybkie odrosty. Można zastosować dodatek koniczyny czerwonej, białej lub lucerny.

Na gleby lekkie GL – 1 Przykładowy skład mieszanki

Życica trwała Maja-15%
Kupkówka pospolita Berta-30%
Kostrzewa czerwona Reda-20%
Kostrzewa trzcinowa Escalante-15%
Życica trwała Naki-10%
Kostrzewa łąkowa Gerda-10%

OPAKOWANIA 10kg

Na gleby ciężkie GC – 1 Przykładowy skład mieszanki

Kostrzewa łąkowa Gerda-25%
Tymotka łąkowa Kaba/Karta-10%
Życica wielokwiatowa Turtetra-10%
życica trwała Maja-25%
Życica trwała Naki-20%
Kupkówka pospolita Berta-5%
Kostrzewa czerwona Reda-5%

OPAKOWANIA 10kg

KOŚNO-ŁĄKOWA O PODWYŻSZONEJ ZAWARTOŚCI BIAŁKA

Mieszanka przeznaczona na siano i kiszonkę o podwyższonej zawartości białka.

Przykładowy skład mieszanki

Koniczyna łąkowa (czerwona) Rozeta-20%
Kostrzewa łąkowa Gerda-35%
Kostrzewa czerwona Areta-10%
Życica trwała Maja-15%
Kostrzewa czerwona Reda-10%
Życica trwała Grasslands Nui-10%

OPAKOWANIA 10kg

PASTWISKOWA

Mieszanka traw z dodatkiem koniczyny białej i lucerny. Zapewnia możliwość wypasania zwierząt oraz zbilansowaną ilość białka. Nadaje się również do wytwarzania siana, kiszonki oraz zielonej paszy. Charakteryzuje się również dużą smakowością.

Przykładowy skład mieszanki

Lucerna siewna-6,25%
Lucerna mieszańcowa Radius-8,75%
Kostrzewa łąkowa Gerda-30%
Kupkówka pospolita Berta-10%
Życica trwała Maja-25%
Tymotka łąkowa Kaba/Karta-5%
Kostrzewa czerwona Reda-15%

OPAKOWANIA 10kg

MIESZANKA TRAW NA TORFY

Mieszanka przeznaczona głównie na ziemiach torfowych oraz ciężkich, podmokłych, wolno obsychających i terenach okresowo zalewowych. Mieszanka ta ma dużą tolerancję na zmienne warunki klimatyczne, a w szczególności na niskie temperatury. Pełną użyteczność uzyskuje się po 2 latach. Charakteryzuje się wysoką smakowością. Jest chętnie zjadana przez bydło w formie siana oraz kiszonki.

Przykładowy skład mieszanki

Kostrzewa czerwona Reda-15%
Wiechlina łąkowa Balboa-10%
Życica wielokwiatowa Turtetra-10%
Koniczyna łąkowa (czerwona) Rozeta-10%
Mietlica biała Kita-10%
Kostrzewa łąkowa Gerda-25%
Życica trwała Maja-20%

OPAKOWANIA 10kg

Oferta handlowa dla rolników na 2025 Mieszanki traw pastewnych

KOŚNA

Mieszanka w swoim składzie zawiera trawy o bardzo dużym przyroście zielonej masy i wysokiej smakowości. Po skoszeniu następuje szybki odrost co przełoży się na częste koszenie. W związku z tym, że w mieszance tej użyte składniki są mniej trwałe, łąki zakłada się na okres nie dłuższy niż 3 lata.

Przykładowy skład mieszanki

Życica wielokwiatowa Turtetra-40%
Życica trwała Naki-35%
Życica trwała Maja-25%

OPAKOWANIA 10kg

MIESZANKA TRAW DLA BYDŁA

Przeznaczona jest ona dla krów mlecznych oraz bydła rzeźnego. Charakteryzuje się dużą zawartością zielonej masy oraz smakowością. Zawiera w swoim składzie koniczynę czerwoną.

Przykładowy skład mieszanki

Życica wielokwiatowa Turtetra-40%
Życica trwała Maja-20%
Życica trwała Naki-30%
Lucerna siewna-10%

OPAKOWANIA 10kg

Oferta na nasiona strączkowe i poplonowe

Nazwa
Koniczyna biała
Koniczyna czerwona
Lucerna siewna
Facelia błękitna
Gorczyca konsumpcyjna
Gorczyca biała
Seradela

UWAGA!

**NA ŻYCZENIE KLIENTA WYKONUJEMY MIESZANKI
O UZGODNIONYM SKŁADZIE**

- Większe ilości dowozimy własnym transportem
- Wszystkie nasiona są kwalifikowane z aktualnym certyfikatem WIORIN
- Skład mieszanek może ulec zmianie

ORAZ INNE NASIONA TAKIE JAK – WYKA SIEWNA (JARA), WYKA KOSMATA (OZIMA), GROCH SIEWNY (PELUCHA), SERADELA, ŁUBIN WĄSKOLISTNY, ŁUBIN PASZOWY, RZEPIK ORAZ MIESZANKI POPLONOWE OZIMA I JARA.

W ofercie także usługa profesjonalnego czyszczenia nasion!

Produkcja ekologiczna szansą dla małych gospodarstw

Małe gospodarstwa rodzinne mają coraz większy problem, aby zapewnić sobie odpowiednią dochodowość. Konkurencja z dużymi gospodarstwami, posiadającymi najnowsze technologie i środki produkcji nie jest możliwa. Najczęściej więc osoby prowadzące małe gospodarstwa zmuszone są do podjęcia dodatkowej pracy poza gospodarstwem. Z drugiej jednak strony obecne trendy w konsumpcji żywności sprzyjają rozwojowi produkcji ekologicznej, która jest szansą dla małych gospodarstw, aby zapewnić sobie godziwy dochód z relatywnie małej powierzchni gospodarstwa.

Piotr Tyliszczak
LODR Kalsk
p.tyliszczak@lodr.pl

Mniejszym jest trudniej

Każde gospodarstwo rolne mierzy się z wieloma problemami, co jest wpisane w zawód rolnika. Wyzwania dla każdego gospodarstwa są

inne, co związane jest z ich specyfiką. W przypadku małych, rodzinnych gospodarstw, niewątpliwie największym problemem jest zachowanie konkurencyjności na rynku produktów rolnych. Produkując na małą skalę nie dysponuje się dużymi partiami towaru, a małe ilości trudno jest sprzedać dużym odbiorcom. Bardzo często należy dysponować partią minimum 24 ton. Oczywiście, mniejsi rolnicy, z powodu ograniczonej powierzchni, nie mogą uzyskać takich zbiorów, dlatego też ratują się poprzez próbę sprzedaży mniejszych ilości na rynku lokalnym. Jeżeli towar uda się sprzedać bezpośrednio konsumentowi, to można uzyskać lepszą cenę. Jeżeli natomiast produktu nie można zaoferować bezpośrednio odbiorcy finalnemu, mniejsi rolnicy decydują się sprzedać produkty lokalnym podmiotom. Niestety, oferują cenę znacznie niższą niż cena rynkowa, ponieważ chcą oni później zarobić na dalszej sprzedaży tego towaru. W takich warunkach rynkowych ciężko mówić o jakimkolwiek rozwoju małych gospodarstw rolnych. Ale szansą dla nich może być zagospodarowanie nisz rynkowych.

Eko to wciąż nisza

Jednym z takich rozwiązań jest przejście na system rolnictwa ekologicznego. Produkty ekologiczne cieszą się coraz większą popularnością oraz są poszukiwane przez konsumentów. Wytwarzanie lokalnych produktów w sposób ekologiczny sprawia, że zniwelowany zostaje czynnik konkurencyjności. Takie produkty są bowiem stosunkowo rzadko dostępne, a duże gospodarstwa nastawione na maksymalizację plonów, zazwyczaj nie są zainteresowane produkcją ekologiczną. Dodatkowym walorem produktów ekologicznych z małych gospodarstw jest ich lokalne pochodzenie – czynnik często niedoceniany. Jeżeli konsument będzie miał do wyboru zakupić warzywa z certyfikatem ekologicznym w markecie, pochodzące z bliżej nieokreślonego miejsca lub wybrać warzywa produkowane

w miejscowości obok, gdzie znamy z imienia i nazwiska producenta oraz jego rodzinę, a dodatkowo możemy przejeżdżać do pracy obok jego pól, na których widzimy rosnące rośliny – wysoce prawdopodobne jest, że konsument wybierze produkt lokalny. Oczywiście pozostają dodatkowe kwestie związane z ceną, bo jak wiadomo jest to jeden z najważniejszych czynników, niemniej jednak czynnik lokalności produktu bardzo często przeważa nad kryterium ceny.

Lokalność to atut

Utrzymywanie się na rynku takich małych gospodarstw jest korzystne dla wszystkich, nie tylko dla właścicieli. Gospodarstwa takie, jeżeli dobrze funkcjonują i mają klientów, są lokalnym miejscem pracy. Konsumenti zamiast zostawiać swoje pieniądze w międzynarodowych korporacjach, mogą je zostawić u lokalnego producenta i w ten sposób wpłynąć na jego utrzymanie i rozwój. Z pewnością każdy chciałby mieć dostęp do zdrowej i nieprzetworzonej żywności, produkowanej tradycyjnymi metodami. Niestety jak podają statystyki, liczba gospodarstw rolnych w Polsce regularnie spada. O ile gospodarstwa z produkcją roślinną są powszechne, o tyle te posiadające produkcję zwierzęcą stanowią już rzadkość. Zwierzęta gospodarcze, które były nieodłącznym elementem polskiej wsi, coraz częściej odchodzą w zapomnienie, a znaczna część współczesnego społeczeństwa zna mleko tylko i wyłącznie z kartonu lub butelki w sklepie.

Przejście na produkcję metodami ekologicznymi to duża szansa dla małych gospodarstw rolnych. Jest to rozwiązanie, które może pomóc utrzymać się na trudnym gospodarczo rynku. Jako konsumenci wspierajmy lokalnych producentów rolnych, ponieważ ich utrzymanie się na rynku jest korzystne dla wszystkich.

Czy żywność ekologiczna jest zdrowa?

Żywność ekologiczna charakteryzuje się tym, że pochodzi z upraw, w których nie używa się lub używa w ograniczonych ilościach nawozów sztucznych i pestycydów. Zasady wytwarzania żywności ekologicznej określone zostały w rozporządzeniu Rady (WG) nr 834/2007 dotyczącym produkcji ekologicznej oraz znakowania produktów rolnych.

Paweł Andrzejewski
PZDR Żary
p.andrzejewski@lodr.pl

Bez chemii

Produkty ekologiczne muszą posiadać odpowiednie certyfikaty unijne. Podczas ich wytwarzania stosuje się metody, które gwarantują utrzymanie jak największej wartości odżywczej. Oznacza to stosowanie tylko biologicznych, mechanicznych i fizycznych metod ich przetwarzania oraz utrwalania, w postaci ogrzewania, pasteryzowania, pieczenia, kiszenia, smażenia, suszenia czy mrożenia. W produkcji ekologicznej nie stosuje się substancji, dodatków czy technik, które odtwarzają jakość utraconą w trakcie przetwarzania i przechowywania lub takich, które

naprawiają skutki zaniedbań w trakcie przetwarzania.

Substancje naturalne

Żywność posiadająca certyfikat ekologiczny zawiera głównie składniki pochodzenia rolniczego, włączając w to przyprawy i wyciągi, które uzupełniają smak lub nadają kolor produktom. Pojawiają się także woda i sól (chlorek sodu lub potasu). Uzupełnieniem produktów ekologicznych mogą być naturalne substancje i preparaty zapachowe oraz preparaty z mikroorganizmów, takie jak drożdże i enzymy. Produktów ekologicznych nie wzbogaca się minerałami (mikroelementami i pierwiastkami śladowymi), witaminami, aminokwasami i mikroelementami, chyba, że jest to wymagane innymi przepisami.

Wykluczenie GMO

Zasady produkcji żywności ekologicznej potwierdzają wykluczenie GMO w produkcji ekologicznej w jakiegokolwiek formie: w żywności, paszach, substancjach pomocniczych w przetwórstwie, jako środki ochrony roślin, nawozy, środki poprawiające

właściwości gleby, nasiona, roślinny materiał rozmnożeniowy, mikroorganizmy i zwierzęta. Unia Europejska wprowadziła standardową deklarację potwierdzenia braku GMO w produktach. Zabrania się promieniowania jonizującego w obróbce produktu ekologicznego lub składników wchodzących w skład przetworzonego produktu oraz używania jakichkolwiek substancji pochodzących z organizmów modyfikowanych genetycznie.

Dodatki

Do przetwarzania surowców ekologicznych mogą być użyte dodatki do żywności, w tym nośniki, niebędące produktami rolniczymi, wymienione w rozporządzeniu nr 834/2007.

Pełna lista dodatków dopuszczonych do użytku przy produkcji żywności ekologicznej umieszczona jest w załączniku VIII Rozporządzenia Komisji (WE) nr 889/2008. Jest to ponad 50 dodatków pochodzenia naturalnego, które są produkowane przy użyciu procesów mechanicznych, fizycznych, biologicznych, enzymatycznych lub mikrobiologicznych. Użycie niektórych dodatków ograniczone jest tylko do specyficznych produktów ekologicznych, a dodatki

dopuszczone do produkcji win ekologicznych stanowią odrębną listę.

Niektóre z dodatków dopuszczone do produkcji żywności ekologicznej:

- ☀️ kwasy spożywcze i ich sole o różnym przeznaczeniu: mlekowy (E270), jabłkowy (E296), cytrynowy (E330) czy winowy (E334)
- ☀️ przeciwutleniacze: kwas askorbinowy (E300), ekstrakt bogaty w tokoferol (E306), ekstrakt z rozmarynu (E392)
- ☀️ zagęstniki: agar (E406), mączka chleba świętojańskiego (E410), guma arabska (E414), guma guar (E412), gliceryna (E422), pektyny (E440)
- ☀️ niektóre konserwanty: azotany i azotyny oraz siarczyny
- ☀️ gazy: dwutlenek węgla, hel i argon
- ☀️ regulatory pH i środki przeciwzbrylające: nieliczne węglany, chlorek wapnia, siarczan wapnia, wodorotlenek sodu i dwutlenek krzemu.

Substancje pomocnicze

Substancje pomocnicze to substancje, które stosowane są do przetwarzania żywności.

Na liście 39 substancji pomocniczych dopuszczonych do produkcji żywności ekologicznej, znajdują się **m.in.:**

- ☀️ woda pitna, oleje roślinne i alkohol etylowy
- ☀️ celuloza, mączka ryżowa i wosk
- ☀️ klej rybi, żelatyna, kazeina i białko jaja
- ☀️ azot i dwutlenek węgla
- ☀️ glina porcelanowa, dwutlenek krzemu, bentonit, talk, ziemia okrzemkowa i perlit
- ☀️ kwasy: cytrynowy i mlekowy
- ☀️ węglany wapnia, sodu i potasu, chlorek, wodorotlenek i siarczan wapnia oraz chlorek magnezu.

EKO zalety

Wszystkie dozwolone w produkcji żywności ekologicznej dodatki (E) oraz substancje pomocnicze wymienione są w załączniku VIII Rozporządzenia Komisji (WE) nr 889/2008 i jest to lista pozytywna: substancje niezamieszcz-

ne w wykazie nie mają zastosowania w ekologicznej produkcji żywności.

Żywność ekologiczna oferuje konsumentom liczne korzyści zdrowotne i środowiskowe. Dzięki ograniczeniu stosowania nawozów sztucznych i pestycydów, produkty ekologiczne zawierają mniej szkodliwych pozostałości chemicznych, co może pozytywnie wpływać na nasze zdrowie. Wartość odżywcza produktów ekologicznych jest zachowana dzięki naturalnym metodom przetwarzania, takim jak pasteryzacja, kiszenie czy suszenie, bez stosowania sztucznych dodatków. Żywność ekologiczna jest również wolna od organizmów modyfikowanych genetycznie (GMO), co dla wielu konsumentów stanowi istotną zaletę. Wybierając certyfikowane produkty ekologiczne, wspieramy także bardziej zrównoważone metody rolnicze, które są przyjazne dla środowiska naturalnego i przyczyniają się do zachowania bioróżnorodności. Jest to więc wybór korzystny zarówno dla zdrowia indywidualnego, jak i dla dobra planety.

Kompostuj z głową

Kompostownik to popularny sposób na wytwarzanie nawozów organicznych. Jego posiadanie ma zarówno zalety, jak i wady. Warto wziąć je pod uwagę przed podjęciem decyzji o zakupie lub budowie kompostownika.

Joanna Antosz
PZDR Żagań
j.antosz@lodr.pl

Zalety kompostownika

Ekologiczne zarządzanie odpadami. Kompostownik pozwala na ekologiczne przetwarzanie odpadów organicznych, takich jak resztki roślinne, obierki warzyw, liście, trawa. Dzięki temu zmniejsza się ilość odpadów trafiających na wysypiska.

Produkcja naturalnego nawozu. Kompost jest doskonałym nawozem organicznym, który poprawia jakość gleby wzbogacając ją w składniki odżywcze, wspomaga rozwój roślin i poprawia strukturę gleby, czyniąc ją bardziej przepuszczalną.

Oszczędność pieniędzy. Dzięki własnoręcznemu kompostowaniu można zredukować koszty zakupu nawozów sztucznych, a także zmniejszyć liczbę odpadów, które trzeba wyrzucać i za które płacimy.

Dostępność materiałów do kompostowania. Wiele odpadów, które generujemy codziennie, może trafić do kompostownika: resztki roślinne z ogrodu, liście, skoszona trawa, a także niektóre odpady kuchenne (np. obierki warzyw i owoców, fusy po kawie czy skorupki jajek).

Wady kompostownika

Czas potrzebny na uzyskanie kompostu. Kompostowanie nie jest procesem natychmiastowym. Uzyskanie gotowego kompostu może zająć od kilku miesięcy do półtora roku, w zależności od warunków (np. temperatury, wilgotności, proporcji składników), a więc wymaga cierpliwości.

Potencjalne zapachy. Niewłaściwie utrzymany kompostownik, szczególnie jeśli jest w nim zbyt dużo wilgoci lub brak odpowiedniej cyrkulacji powietrza, może wydzielać nieprzyjemne zapachy. Ważne jest regularne mieszanie i dbanie o odpowiednią równowagę składników.

Potrzebna przestrzeń. Kompostownik wymaga miejsca w ogrodzie lub na działce, co może być problemem w przypadku małych przestrzeni. Duże kompostowniki mogą zajmować sporą przestrzeń.

Potrzeba odpowiedniej wiedzy. Aby proces kompostowania przebiegał prawidłowo, należy znać zasady właściwego doboru materiałów, ich proporcji i pielęgnacji kompostu. Źle dobrane składniki mogą spowodować, że proces kompostowania nie będzie przebiegał właściwie.

Przyciąganie szkodników. W kompostownikach mogą pojawić się owady, gryzonie lub inne szkodniki, szczególnie jeśli kompost zawiera resztki jedzenia lub jest źle przechowywany. Odpowiednie zamknięcie kompostownika może pomóc w ograniczeniu tego problemu.

Jak stworzyć efektywny kompost?

Wybór miejsca

Kompost najlepiej przechowywać w cienistym, suchym miejscu, z dobrą wentylacją. Może to być specjalny kompostownik, skrzynia lub po prostu sterta na ziemi w ogrodzie. Ważne, by miejsce było łatwo dostępne, a kompost miał dostęp do powietrza.

Zbiór materiałów

Do kompostu można dodawać różne materiały organiczne. Wyróżniamy dwie kategorie:

○ **Materiał „zielony” (wzbogacający w azot):**

- skrawki trawy
- resztki warzyw i owoców (niegotowane)
- liście roślin zielonych
- obierki po owocach
- trociny (w niewielkich ilościach)

□ skorupki z jajek.

○ **Materiał „brązowy” (wzbogacający w węgiel):**

- suche liście
- słoma
- wióry drzewne
- tekturki i papier (nieskładający się z plastiku)
- wysuszone gałązki.

Ważne jest, by zachować proporcję między materiałami zielonymi i brązowymi. Najczęściej stosuje się stosunek 1:3 – **zielone do brązowych**. Nadmiar materiałów zielonych może powodować nieprzyjemny zapach, ponieważ wytwarza się zbyt dużo wilgoci i azotu. Z kolei za dużo materiału brązowego spowoduje, że kompost będzie się rozkładał zbyt wolno.

Układanie warstw

Kompost należy układać warstwami. Zaczynamy od grubej warstwy materiału brązowego (np. słoma, wióry), która będzie pełniła funkcję drenażu. Następnie dodajemy materiały zielone (np. trawa, obierki), a potem znów materiały brązowe. Starajmy się nie dodawać do kompostu zbyt dużych kawałków. Lepiej jest je pociąć, co przyspieszy proces rozkładu.

Nawadnianie

Kompost potrzebuje odpowiedniego poziomu wilgoci – powinien być wilgotny, ale nie mokry. Jeśli kompost jest zbyt suchy, rozkład zwalnia, a jeśli jest zbyt mokry, może zacząć wydzie-

lać nieprzyjemny zapach. W razie potrzeby podlewaj kompost wodą.

Przewracanie kompostu

Aby przyspieszyć proces kompostowania, warto co jakiś czas (np. raz na 2-3 tygodnie) przewracać kompost. Dzięki temu poprawia się cyrkulacja powietrza, co przyspiesza rozkład materiałów. Można to robić łopatą lub specjalnymi widłami ogrodowymi.

Czas kompostowania

Czas potrzebny na uzyskanie gotowego kompostu zależy od kilku czynników, m.in. rodzaju materiałów, temperatury i wilgotności. Zwykle kompostowanie trwa od 6 miesięcy do półtora roku. W gotowym kompoście nie powinno być rozpoznawalnych materiałów, a całość powinna mieć ciemnobrązowy kolor i być sypka.

Zastosowanie kompostu

Gotowy kompost jest doskonałym nawozem do ogrodu. Wzbogaca glebę w składniki odżywcze, poprawia jej strukturę, a także wspomaga retencję wody. Można go stosować bezpośrednio w ogrodzie, w doniczkach, a także w uprawach roślin.

Czego nie robić

Przy zakładaniu kompostownika warto pamiętać o tym, aby unikać dodawania do kompostu mięsa, kości, tłuszczów, nabiału a także roślin chorych, które mogą przenosić infekcje. Nie wrzucamy chwastów z nasionami oraz tych, które rozmnażają się przez rozłogi np. perzu. Unikamy również liści dębu oraz liści orzecha włoskiego, które zawierają toksyczny i hamujący

wzrost innych roślin *jugłon*. Warto również zwrócić uwagę na to, aby nie wrzucać do kompostownika roślin traktowanych pestycydami i odchodów zwierząt domowych.

Cenny nawóz

Kompostowanie to proces, który wymaga cierpliwości, ale pozwala na stworzenie cennego nawozu i skuteczne wykorzystanie odpadów organicznych. Dzięki wykorzystaniu kompostu jako ekologicznego nawozu poprawisz kondycję swojego ogrodu, a także przyczynisz się do ochrony środowiska.

Postaw na zmianowanie

Wieloletni płodozmian to plan zmianowania pól rozpisany przynajmniej na 3 lata. W miarę rozwoju rolnictwa, systemy płodozmianowe były rozwijane i ulepszone. Pamiętajmy, że prawidłowy płodozmian, często przez wielu pomijany jest jednym z celów rolnictwa ekologicznego.

Jolanta Nonn
PZDR Miedzyszczec
j.nonn@lodr.pl

Żyzność i aktywność gleby

Żyzność i aktywność biologiczna są priorytetem w rolnictwie ekologicznym. W uprawie gleby stosuje się płodozmian zaplanowany na wiele lat, w tym obowiązkową uprawę roślin bobowatych jako uprawy głównej lub okrywy w ramach płodozmianu innych roślin. Wyjątek stanowią łąki i wieloletnie uprawy na paszę. W przypadku upraw pod osłonami lub upraw wieloletnich innych niż rośliny na paszę, zadowalające efekty można osiągnąć poprzez stosowanie roślin strączkowych i krótkoterminowej uprawy roślin na nawóz zielony. We wszystkich przypadkach aktywność gleby można poprawić poprzez stosowanie obornika lub materii organicznej, najlepiej przekompostowanych, pochodzących z produkcji ekologicznej. Stosowanie płodozmianu jako środka zapobiegawczego, który utrzymuje żyzność gleby i aktywność biologiczną jest jedną z praktyk wynikających z zasad uprawy w systemie rolnictwa ekologicznego.

Priorytetem jest wieloletni płodozmian

Wieloletni płodozmian to plan zmianowania pól rozpisany przynajmniej na 3 lata. Nie stosuje się krótszych płodozmianów, gdyż system płodozmianowy wywodzi się bezpośrednio

z tzw. trójpolówki bezugorowej. Polega on na podziale gruntów ornych na trzy pola i planowaniu następstwa roślin po sobie na poszczególnych polach. W miarę rozwoju rolnictwa, systemy płodozmianowe były rozwijane i ulepszone. Prawidłowo ułożone zmianowanie może mieć długość od 3 do nawet 10 lat. Najlepsze jest na 4-5 lat.

Główne cele płodozmianu:

- wzrost żyzności gleby poprzez odpowiednie zmianowanie
- zwiększenie w glebie ilości azotu wiązanego biologicznie
- ograniczenie stosowania nawozów sztucznych i środków ochrony roślin.

Ponadto zmianowanie ogranicza występowanie chorób roślin upraw-

nych. Często jest też główną, a czasami jedyną metodą ich zapobiegania. Płodozmian odgrywa również dużą rolę w zwalczaniu chwastów.

Bobowate w roli głównej

Jeśli w okresie 4-letnim zastosowaliśmy w kolejnych latach po sobie uprawę ziemniaka, owsa, łubinu, żyta, to zastosowaliśmy 4-letnie zmianowanie. Co do zasady – im krótszy płodozmian, tym częściej muszą być na polu rośliny bobowate, czyli w trzy-letnim płodozmianie rośliny bobowate na każdym polu powinny być uprawiane raz na trzy lata.

Wysokość plonów gwarantowana?

Pamiętajmy, że jednym z celów rolnictwa ekologicznego jest prawidłowy płodozmian, często przez wielu pomijany. To on jest jednym z najskuteczniejszych środków służących zwiększeniu żyzności gleby, ograniczeniu rozwoju populacji patogenów, szkodników oraz redukcji zachwaszczenia, co w bezpośredni sposób przekłada się na wysokość plonów. Wadliwe zmianowanie może jednak prowadzić do obniżki plonów w wyniku wystąpienia chorób płodozmianowych.

KONKURS

Rusza kolejna edycja konkursu AgroLiga 2025

Zapraszamy lubuskich rolników oraz przedsiębiorców branży rolniczej do udziału w konkursie AgroLiga 2025. Konkurs przebiega w dwóch etapach:

1. **na szczeblu wojewódzkim** – organizowany jest przez Lubuski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Kalsku,
2. **na szczeblu krajowym** – przez Redakcję Audycji Rolnych Programu 1 TVP S.A. i Stowarzyszenie AgroBiznesKlub.

Honorowy Patronat nad konkursem sprawują: Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Prezes ARiMR, Dyrektor Generalny KOWR i Prezes KRUS. Patronat Medialny pełni Magazyn Ludzi Przedsiębiorczych AGRO.

Konkurs AgroLiga odbywa się w dwóch kategoriach:

1. **Rolnicy** - uczestnikami mogą być osoby prowadzące samodzielnie lub wraz z rodziną gospodarstwo rolne na terenie województwa lubuskiego, osiągając wyniki produkcyjne powyżej średniej krajowej.
2. **Firmy** - przedsiębiorstwa działające na rynku regionalnym (na terenie danego województwa i ościennych) i zajmujące się przetwórstwem rolno-spożywczym, świadczeniem usług rolnych i wiejskich, handlem środków produkcji dla rolnictwa, produkcją maszyn, pasz itp

Zgłoszeń uczestników dokonują Powiatowe Zespoły Doradztwa Rolniczego w terminie do **15 maja 2025 r.** Po ich weryfikacji, powołana przez dyrektora LODR komisja konkursowa dokona oceny kandydatów oraz wybierze laureatów konkursu w obu kategoriach.

Podsumowanie etapu wojewódzkiego konkursu oraz ogłoszenie Mistrzów i Wicemistrzów Województwa Lubuskiego AgroLigi 2025 w kategorii Rolnicy i Firmy nastąpi we wrześniu podczas Kiermaszu Ogrodniczego w Kalsku.

Regulamin konkursu i karta zgłoszenia na stronie www.lodr.pl

Informacji udziela Janusz Kupiński, tel. 518 301 649, e-mail: j.kupinski@lodr.pl

Rozmowa telefoniczna z potencjalnym klientem

Współczesny klient jest coraz bardziej wymagający. Staje się również coraz bardziej wygodny. Lubi zamawiać produkty przez telefon lub internet. Bywa wręcz niecierpliwy, a przy tym chce uzyskać jak najwięcej informacji o naszym towarze. Często bywa tak, że przed zamówieniem szuka i porównuje naszą ofertę z innymi. Pamiętajmy, że obecnie nabywcy mają większą świadomość swoich praw i bardziej racjonalny stosunek do ofert rynkowych, a co za tym idzie wymagają coraz wyższej jakości towaru w przystępnej cenie. Co więcej, zauważamy wzrost zainteresowania ideami społecznej i środowiskowej odpowiedzialności.

Greta Boguszewska-Drapa
 PZDR Krosno Odrz.
 g.boguszewska-drapa@lodr.pl

Początek budowania relacji

Rozmowa telefoniczna to początek budowania relacji z klientem. A kluczem do sukcesu jest pozostawienie po rozmowie jak najlepszego wrażenia. Pierwszą rozmowę prowadzimy w sposób przyjazny dla klienta, bo drugiej szansy zapewne od niego nie dostaniemy. A klient zadowolony to taki, który kupuje więcej i częściej. Chętniej nabywa nowe produkty i pozostaje lojalny. A to przekłada się również na jego korzystne wypowiedzi o naszej ofercie i potencjalnie dzięki niemu możemy pozyskać nowych odbiorców.

Jak wskazują różne badania, przyjmując za 100% pełne porozumienie między dwiema osobami w trakcie wzajemnego kontaktu:

- 8% przypada na słowa – np. wysyłanie wiadomości e-mailowych
- 37% zależy od intonacji – np. rozmowa telefoniczna
- 55% zależy od gestów – kontakt bezpośredni.

Dlatego w trakcie rozmowy ważne jest nie tylko jej tempo, brzmienie i ton głosu, ale także postawa i uśmiech. Głos powinien wzbudzać zaufanie, musi brzmieć czysto i dźwięcznie. Nie powinno być w nim wyczuwalne napięcie czy zniecierpliwienie, bo może to oznaczać zdenerwowanie. Natomiast brzmienie zbyt monotone może oznaczać znużenie lub

rutynowe potraktowanie rozmówcy, co może go zirytować. Również zbyt wolna mowa może zdenerwować nabywcę, szczególnie, gdy należy do ludzi niecierpliwych. Ważne jest więc zachowanie odpowiedniego tempa wypowiedzi. Zbyt szybkie mówienie, powoduje brak zrozumienia oraz zdenerwowanie naszego rozmówcy i taki sam niepożądany efekt osiągniemy, gdy będziemy mówić zbyt cicho. A kolejne „proszę powtórzyć” może spowodować, że klient po prostu się rozłączy. Należy więc dostosować swoje tempo i głośność mówienia do tempa naszego rozmówcy.

Wróćmy do postawy w trakcie rozmowy telefonicznej. Choć nas nie widać, to warto rozmawiać tak, jakbyśmy naszego rozmówcę mieli naprzeciwko siebie. Odpowiednia sylwetka, uśmiech na twarzy, pozwala nam na utrzymanie tempa rozmowy i pozytywnego nastawienia do rozmówcy.

Podsumowując, rozmowa z klientem powinna zawierać powitanie, rozpoznanie sprawy/potrzeby, udzielenie informacji, zakończenie rozmowy poprzez podsumowanie i pożegnanie się. Mówimy wyraźnie i starannie. Nie irytujemy się, wręcz przeciwnie, tonem swojego głosu okazujemy optymizm i dobry nastrój. Akcentujemy ważne punkty, ale unikajmy podnoszenia głosu. Mówi się, że długość pojedynczej wypowiedzi w trakcie rozmowy telefonicznej nie powinna przekraczać 30 sekund, maksymalnie do 50. Po tym czasie klient może

przestać nas słuchać lub stracić wątek naszej wypowiedzi. Jeśli musimy na chwilę przerwać naszą wypowiedź, komunikujemy to naszemu rozmówcy, że na przykład nieodzwone jest w tym momencie sprawdzenie stanu magazynowego. Nie można nagle zamilknąć. Ważne również jest to, że to klient pierwszy kończy rozmowę.

Obszar techniczny

Miejsce, w którym prowadzimy rozmowę, to tzw. obszar techniczny. Ważne jest, aby dobrze je przygotować. W tym celu powinniśmy posiadać do-

SEKRETY EFEKTYWNOŚCI ROZMOWY TELEFONICZNEJ	BŁĘDY NAJCZĘŚCIEJ POPEŁNIANE W CZASIE ROZMÓW TELEFONICZNYCH
<ul style="list-style-type: none"> - słuchaj uważnie - angażuj się - używaj przekonujących argumentów - przekazuj umiejętnie negatywne informacje - szanuj oczekiwania klienta - upewnij i uspakaj swego rozmówcę - dowartościowuj swojego rozmówcę - panuj nad własnym głosem - panuj nad swoim językiem - używaj słów zrozumiałych dla odbiorcy 	<ul style="list-style-type: none"> - nieprawidłowa modulacja głosu - brak koncentracji na rozmowie - dominowanie nad rozmówcą - przedstawianie zbyt dużej ilości argumentacji na raz - zbyt dużo sformułowań negatywnych - stosowanie wyrazów obcych oraz terminologii technicznej niezrozumiałej dla odbiorcy

stęp do gniazdka elektrycznego lub do powerbanku, bo telefon może nam się rozładować, przygotować laptop lub komputer, gdzie posiadamy informacje na temat sprzedawanych produktów. Jeśli robimy ręczne notatki, to zeszyt i coś do pisania. Ważne jest też posiadanie choćby kalkulatora, bo jeśli klient zechce kupić większą partię towaru i zacznie przeliczać, warto mu w tym pomóc, aby się nie stresował. Jeśli oferujemy przedstawienie naszej oferty przez pocztę internetową, warto zrobić to już w trakcie rozmowy z klientem. Daje to poczucie, że jesteśmy dobrze przygotowani do prowadzenia naszej rozmowy.

Potrzebujesz wsparcia?

Pamiętajmy, jeśli zdecydujemy się na prowadzenie takiej formy kontaktu z klientem to powinniśmy się gruntownie do niej przygotować.

Sygnalami, że nie do końca sobie radzimy i potrzebujemy wsparcia i pomocy są:

- niepokój, analizujemy wypowiedziane słowa po zakończeniu rozmowy: co można było lepiej powiedzieć, co zaakcentować, jakich argumentów mogliśmy użyć
- stres, gdy widzimy, że dzwoni klient.
- odkładanie rozmowy telefonicznej z klientem w nieskończoność.

To dobry moment, aby wyposażyć się w poradnik nt. obsługi klienta, który opisuje jego zwyczaje i zachowania. Pokazuje jak wygląda profesjonalna rozmowa. Uczy, jak budować lojalność oraz jak zatrzymać potencjalnego nabywcę. W celu poszerzenia swej wiedzy możemy uczestniczyć również w szkoleniach lub webinarach.

RESTAURACJA

w Kalsku

- Domowe obiady
- Catering
- Realizujemy zamówienia na posiłki grupowe
- Przy stałej współpracy i zamówieniach grupowych ceny ustalamy indywidualnie

WESELA PRZYJĘCIA CATERING OBIADY

OFERTA

HOTEL ODR
KALSK

☎ 68 385 2091

✉ kalsk@hotelodr.pl

🌐 www.hotelodr.pl

Okręgowy Inspektorat Pracy w Zielonej Górze
przy współpracy z Lubuskim Ośrodkiem Doradztwa Rolniczego

KONFERENCJA

Bezpieczeństwo pracy w rolnictwie - wspólne dobro

09.04.2025 r.
Godz. 10:00

Miejsce: Siedziba LODR
Kalsk 91, 66-100 Sulechów

Rejestracja uczestników 9:30

- Zadania PIP w zakresie bezpiecznej pracy w rolnictwie
- Zadania realizowane przez OR KRUS w Zielonej Górze w kształtowaniu bezpiecznej pracy w rolnictwie
- Koszty społeczne wypadków w rolnictwie indywidualnym KRUS
- Działania podejmowane przez LODR w Kalsku w zakresie promocji zasad bezpiecznej pracy w rolnictwie
- Wyniki kontroli w gospodarstwach rolniczych w województwie lubuskim - OR ARiMR

PAŃSTWOWA INSPEKCJA PRACY
OKRĘGOWY INSPEKTORAT PRACY W ZIELONEJ GÓRZE

Renta wdowia – ile i dla kogo?

Renta wdowia to łączenie wypłaty renty rodzinnej z innymi świadczeniami, do którego może dojść w sytuacji śmierci małżonka. Wprowadziła ją do polskiego prawa nowelizacja ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw z lipca 2024 r. Wypłaty renty wdowiej zostały podzielone na etapy. W pierwszym etapie, od 1 lipca 2025 r. do 31 grudnia 2026 r. dodatkowo wypłacane będzie wdowie lub wdowcowi 15% świadczenia emerytalno-rentowego po zmarłym małżonku (renty rodzinnej). Alternatywnie może być wypłacane 15% własnego świadczenia jeżeli wdowa lub wdowiec przejmie świadczenie zmarłego małżonka jako swoje główne, comiesięczne świadczenie (emeryturę albo rentę). Określono limit świadczeń. **Suma obu świadczeń nie może być wyższa niż trzykrotność minimalnej emerytury.**

Łączenie świadczeń w ramach renty wdowiej obejmuje następujące świadczenia własne: emeryturę, eme-

ryturę rolniczą, emeryturę lub rentę z ubezpieczenia społecznego rolników indywidualnych i członków ich rodzin, emeryturę wojskową, emeryturę policyjną, zasiłek przedemerytalny, świadczenie przedemerytalne, emeryturę pomostową, nauczycielskie świadczenie kompensacyjne, rentę z tytułu niezdolności do pracy, w tym rentę szkoleniową, rentę rolniczą z tytułu niezdolności do pracy, rentę rolniczą szkoleniową, wojskową rentę inwalidzką albo policyjną rentę inwalidzką.

Uprawniony ma prawo wybrać wariant wypłaty: 100% renty rodzinnej oraz 15% własnego świadczenia albo 100% własnego świadczenia oraz 15% renty rodzinnej. W drugim etapie funkcjonowania świadczenia, czyli od 1 stycznia 2027 r., uprawniony otrzyma nie 15%, ale 25% drugiego świadczenia.

Sytuacja wygląda inaczej jeżeli osoba owdowiała, poza prawem do renty rodzinnej i emerytury, ma także prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy w związku z wypadkiem przy pracy lub chorobą zawodową. Według wyboru uprawnionego, ZUS może wówczas wypłacić świadczenia w trzech wariantach. Wariant pierwszy to 100% renty rodzinnej, 15% emerytury i 50% renty z tytułu niezdolności do pracy z ubezpieczenia wypadkowego. Wariant drugi to 100% emerytury, 15% renty rodzinnej i 50% renty z tytułu niezdolności do pracy z ubezpieczenia wypadkowego. Wariant trzeci to 100% renty z tytułu niezdolności do pracy z ubezpieczenia wypadkowego, 15% renty rodzinnej i 50% emerytury.

Jak wspomniano wyżej, łączeniu podlegają świadczenia z różnych instytucji. Przez rentę rodzinną rozumie się na potrzeby tej instytucji prawnej nie tylko rentę z ZUS, ale również rentę rodzinną wypłacaną przez inne organy

■ **Aleksandra Kowalewska**
Radca prawny
tel. 724 419 576

emerytalne lub rentowe, na przykład rentę rodzinną dla rolników, wojskową rentę rodzinną, a także policyjną rentę rodzinną. ZUS samodzielnie zweryfikuje i potwierdzi prawo osoby owdowiałej do świadczenia z innej instytucji emerytalnej lub rentowej, np. z Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (KRUS), Wojskowego Biura Emerytalnego (WBE), Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji (ZER MSWiA), Biura Emerytalnego Służby Więziennej (BE SW). Następnie każda z tych instytucji będzie odrębnie wypłacała świadczenie, za które odpowiada.

Wnioski o rentę wdowią można składać od 1 stycznia 2025 r. By móc otrzymać to świadczenie, trzeba spełnić wszystkie następujące warunki:

1. wiek co najmniej 60 lat (w przypadku kobiet) lub 65 lat (w przypadku mężczyzn)
2. pozostawanie do dnia śmierci małżonka we wspólności małżeńskiej z nim
3. nabycie prawa do renty rodzinnej po zmarłym małżonku nie wcześniej niż w dniu ukończenia 55 lat (w przypadku kobiet) lub 60 lat (w przypadku mężczyzn)
4. niepozostawanie obecnie w związku małżeńskim. Prawo do wypłaty renty wdowiej ustaje z dniem poprzedzającym dzień zawarcia nowego związku małżeńskiego.

Domki dla owadów

Ogród to nie tylko rośliny, ale także zamieszkujące go zwierzęta. Coraz bardziej uporządkowane ogrody nie sprzyjają zasiedlaniu przez nowe stworzenia. Jednak możemy w łatwy sposób pomóc owadom i stworzyć im przyjazne do zamieszkania miejsce – domek, lub w większej skali, hotel dla owadów. Często zwierzęta te są naszymi sprzymierzeńcami w walce ze szkodnikami, zmniejszając ich populację. Owady pożyteczne to nie tylko te zapylające (pszczoły czy też trzmiele), ale również osy, biedronki, skorki czy złotooki.

Kamila Janiszewska
LODR Kalsk
k.janiszewska@lodr.pl

Wybór miejsca

Dawna architektura służyła owadom pożytecznym, miały one schronienie w słomianych dachach czy ceglanych ścianach. Betonowe konstrukcje i nadmiernie wypielęgnowane ogrody nie sprzyjają tym organizmom, ponieważ zniszczone zostały w ten sposób ich potencjalne przestrzenie, np. do rozmnażania. Domek dla owadów powinniśmy umieścić w miejscu zacisznym, osłoniętym od wiatrów i jeśli to możliwe opadów atmosferycznych.

rycznych. Powinien się on znajdować około 1,5 metra nad ziemią, najlepiej od strony północnej lub południowo-wschodniej. Taki domek nie może być posadowiony bezpośrednio na gruncie. Dobrym pomysłem jest zawieszenie go na pniu drzewa owocowego. Wybierając lokalizację domku dla owadów należy kierować się także bezpieczeństwem, zwłaszcza tych najmłodszych. Niech znajdzie się on w miejscu charakteryzującym się bezpieczną odległością od placów zabaw czy ciągów komunikacyjnych. Domki można wieszać praktycznie przez cały rok, jednak najdogodniejszym terminem będzie wiosna, kiedy to owady poszukują siedlisk do zamieszkania, rozmnażania i przetrwania. Domki tworzone są zazwyczaj z myślą o dzikich pszczołach i pozostałych błonkówkach, które wykorzystują zbliżone formy gniazdowania. Pszczoły samotnice, m.in. murarki ogrodowe, nie tworzą roju, a co za tym idzie nie wymagają tak dużej przestrzeni jak pszczoły miodne. Niezwykle ważnym elementem we wspieraniu owadów pożytecznych będzie sadzenie w ogrodzie roślin miododajnych, takich jak lawenda, szalwia, jeżówka, wrzos albo słonecznik.

Konstrukcja

Domek dla owadów pożytecznych należy wykonać z jak najbardziej ekologicznych i naturalnych materiałów.

Może on być bardzo prosty w budowie, np. składać się jedynie z cegły dziurawki lub rurek z trzciny związanych sznurkiem. Zazwyczaj ma on konstrukcję drewnianej skrzynki kształtem przypominającej domek, posiada dach i ściany. Surowcem do budowy szkieletu domku dla zapylaczy jest lite nieimpregnowane drewno. Płyta OSB bądź sklejka nie jest wskazana, ponieważ może ona zawierać szkodliwe kleje. Przy wyborze rodzaju drewna warto wybrać te twardsze i bardziej wytrzymałe gatunki liściaste, takie jak dąb czy buk. Jednak dla chęci szerzenia idei tworzenia siedlisk owadów pożytecznych można wybrać także drewno z recyklingu, np. sosnowe pochodzące z rozbiórki palet. Ze względu na obecność żywicy, głównie w drzewach iglastych, tego rodzaju domki są mniej chętnie zasiedlane przez owady. Konstrukcję domku wypada zabezpieczyć przed działaniem czynników atmosferycznych. W tym celu powinniśmy przeprowadzić na przykład proces olejowania z wykorzystaniem naturalnych olejów. Niezwykle skutecznym sposobem na impregnację drewna jest opalenie, które doskonale wydłuża jego żywotność, można je przeprowadzić najzwyczajszym palnikiem kuchennym. Można także pomalować domek, nie mniej jednak traktujmy to jako ostateczność, wszak domek ma służyć przede

wszystkim jego mieszkańcom. Do jego pomalowania należałoby wykorzystać nieszkodliwe, naturalne i ekologiczne farby.

Wypełnienie

Wykończenie wnętrza domku dla owadów pożytecznych jest prawdziwym polem do popisu. W zależności

od rodzaju materiału, który wykorzystamy do wypełnienia, będzie on przyciągał dane gatunki owadów. Grube, odpowiednio nawiercone gałęzie lub drewniane klocki będą wabiły samotne pszczoły, osy i złotolitki. Łodygi krzewów berberysu, róży bądź jeżyny staną się doskonałym siedliskiem do tworzenia gniazd, ale także do przezimowania bzygów. Wnętrza pustych łądy, trzciny, bambusa, będą idealnym miejscem do gniazdowania pszczoł samotnic (nożycówek czy też murarek). Kolejnym możliwym materiałem do domków są suche liście i szyszki, które mogą przyciągać na przykład biedronki. Słoma natomiast będzie najlepszym schronieniem dla złotookowatych. Gliniane doniczki, odwrócone do góry dnem i wyścielone sianem, zwabią skorki. Ciekawym elementem będą cegły dziurawki stanowiące schronienie dla pszczoł samotnic. Musimy pamiętać, iż średnica otworów w zastosowanych materiałach powinna wynosić

od 2 do 10 mm. Gotowy domek lub hotel dla owadów warto byłoby zabezpieczyć przed nieproszonymi gośćmi – owadożernymi ptakami, metalową siatką z małymi oczkami, którą należy umieścić zarówno na jego froncie, jak i z tyłu. Konstrukcje te mogą mieć różne kształty, od namiotu, chatki po plaster miodu. Nasuwa się pytanie co zrobić z domkiem po sezonie lęgowym, gdy zostanie on w dużej mierze opuszczony przez lokatorów. Część wypełnienia, takie jak trzcina jest jedнокrotnego użytku i wypada ją wymienić na nową. Należy oczyścić szczeliny kłoców drewnianych i bambusa, udrażniając otwory w drewnie, ewentualnie można nawiercić nowe. Powinniśmy również sprawdzić konstrukcje domku, czy nie ma w niej jakiś szczelin. Warto zwrócić także uwagę na stan drewna, bo może pojawić się na nim grzyb, wówczas szczotkujemy je i opalamy.

60 LAT
LODR

Lubuski Ośrodek Doradztwa Rolniczego

KONKURS

Najciekawszy Eko-domek dla zapylaczy

Zgłoszenia przyjmujemy do 12.05.2025 r.
Regulamin i karta zgłoszenia do pobrania na stronie www.lodr.pl

Informacje: Kamila Janiszewska, tel. 68 385 20 91 wew. 347,
tel. kom. 690 511 578, e-mail: k.janiszevska@lodr.pl

Koło Gospodyń Wiejskich Drzewianki

Talent, tradycja, patriotyzm

Koło Gospodyń Wiejskich Drzewianki to przykład na to, jak w krótkim czasie można stworzyć aktywną społeczność pełną pasji i zaangażowania. Choć istnieje dopiero półtora roku, już zdobyło uznanie w swojej gminie i nie tylko. „Nasze koło to grupa kobiet pełnych energii i pomysłów, ale mamy też jednego rodzyńka – strażaka, który dumnie wspiera nasze działania jako oficjalny członek. Oczywiście, gdy trzeba, pomagają nam też nasi mężowie” – mówi przewodnicząca KGW Drzewianki, Anna Dombek.

Krystyna Talaga
LODR Kalsk
k.talaga@lodr.pl

Patriotyzm w sercu i na flagach

Działalność Drzewianek to nie tylko organizowanie spotkań i kultywowanie dawnych tradycji, ale także działania na rzecz lokalnej społeczności i pielęgnowanie ducha patriotyzmu. Doskonałym przykła-

dem była akcja organizowana 2 maja 2024 r. z okazji Święta Flagi. Członkinie koła własnoręcznie uszyły kilkanaście biało-czerwonych flag, nauczyły się je odpowiednio składać i podarowały mieszkańcom Drzewiec. Dzięki temu w wielu miejscach we wsi można było zobaczyć dumnie powiewające flagi narodowe. To ważny gest, który pokazuje, że patriotyzm to nie tylko wielkie czyny, ale także codzienne działania budujące tożsamość lokalnej społeczności.

Tradycja Wielkanocna – pisanki, palmy i świąteczne ozdoby

Święta Wielkanocne to czas, który w KGW Drzewianki nabiera szczególnego znaczenia. To właśnie wtedy członkinie koła mogą zaprezentować swoje umiejętności artystyczne, tworząc wyjątkowe dekoracje świąteczne. Stroiki, palmy i pisanki zdobione różnymi technikami, to prawdziwe dzieła sztuki ludowej. „Mamy w naszym kole panie, które przekazały nam tajniki zdobienia jaj woskiem pszczelim. To niezwykle precyzyjna sztuka, wymagająca cierpliwości i dokładności, ale efekty są zachwycające” – opowiada przewodnicząca KGW. Warsztaty malowania woskiem prowadziły panie Stanisława Fuczek i Danuta Wtykło.

Jednym z ważnych elementów wielkanocnych przygotowań jest także farbowanie jaj naturalnymi metodami. W KGW Drzewianki dba się o ekologię, dlatego członkinie chętnie wracają do dawnych, sprawdzonych sposobów barwienia pisanek:

- *kurkuma* – nadaje jajkom intensywny, żółcisto-żółty kolor, idealny dla wielkanocnych ozdób
- *lupiny cebuli* – barwią skorupki na ciepłe odcienie brązu i miedzi
- *buraki* – pozwalają uzyskać piękne różowe i bordowe odcienie
- *szyszki* – dają naturalne, ziemiste barwy, przywołujące skojarzenia z leśnym krajobrazem.

Farbowanie w naturalnych barwnikach to nie tylko piękna tradycja, ale także sposób na stworzenie unikalnych pisanek, które zachwycają swoją delikatnością i subtelnym pięknem.

Najpiękniejsza palma wielkanocna

Już na początku swojej działalności KGW Drzewianki osiągnęło ogromny sukces, zdobywając I miejsce w gminie za najpiękniejszą palmę wielkanocną. W 2024 roku wzięły udział w konkursie na najładniejszą palmę podczas

I Lubuskiego Ludowego Święta Kobiet Powiatu. Wiele osób uważa, że palma to tylko kolorowa ozdoba, tymczasem każdy jej element ma swoje głębokie znaczenie:

- *wierzba* – symbol odrodzenia i nieśmiertelności
- *bukszpan* – znak wiecznej zieleni i nadziei
- *barwinek* – oznacza trwałość i siłę.
- *kłosa zbóż* – przynoszą dostatek i urodzaj
- *suszone kwiaty i zioła* – mają chronić dom i zapewnić zdrowie.

„Nasza palma była wyjątkowa nie tylko dzięki swojej okazałości, ale przede wszystkim dlatego, że każda z nas włożyła w nią serce. To był dla nas ogromny zaszczyt i dowód, że nasza praca ma sens” – podkreśla Anna Dąbek.

Koło talentów i inspiracji

KGW Drzewianki to miejsce, gdzie tradycja spotyka się z nowoczesnością, a historia ludowa żyje w sercach kolejnych pokoleń. Każdy z członków koła wnosi do niego coś wyjątkowego. Ktoś ma umiejętności rękodzielnicze, ktoś inny kulinarne, a jeszcze ktoś inny ma zdolności organizacyjne. Dzięki

wspólnej pasji i zaangażowaniu Drzewianki tworzą społeczność, w której każdy czuje się ważny.

„Dopiero zaczynamy, ale już teraz wiemy, że nasza działalność ma sens i przynosi radość zarówno nam,

jak i całej społeczności. Przed nami kolejne wyzwania i projekty – i na pewno nie zabraknie nam zapału do ich realizacji!” – podsumowuje przewodnicząca KGW Drzewianki.

Świąteczne życzenia od KGW Drzewianki

Z okazji nadchodzących Świąt Wielkanocnych życzymy wszystkim mieszkańcom województwa lubuskiego zdrowia, radości oraz pogody ducha. Niech ten świąteczny czas przyniesie Wam spokój, rodzinne ciepło i siłę do realizacji marzeń. Niech wiosna napęlni Wasze serca nadzieją i nową energią.

Wesołego Alleluja!

życzą członkowie KGW Drzewianki ze Starych Drzewiec, powiat wschowski, gmina Szlichtyngowa.

Winnica Ingrid

Historia **Winnicy Ingrid** zaczęła się w 1999 roku od zakupu starego siedliska we wsi Łaz. Jak się okazało, po latach, był to początek wielkiej przygody, która przerodziła się w pasję, miłość i także ciężką pracę. Miłość, nazywaną też żartobliwie chorobą, którą jest winiarstwo. Tym razem w naszym cyklu odwiedzamy Winnicę Ingrid w Łazie, w gminie Zabór.

Jacek Stefanowicz
LODR Kalsk
j.stefanowicz@lodr.pl

Wszystko przez sąsiada

Jak wspomina **Jacek Kapała**, właściciel winnicy, początki wiejskiego życia nie miały nic wspólnego z winiarstwem. Pół hektara łąki za domem każdego roku porastało trawą i opieka nad tym miejscem ograniczała się jedynie do jej koszenia. Do czasu, aż sąsiad „zza miedzy” zasadził na swojej działce winogrona i zaczął ich namawiać do obsadzenia łąki winnymi krzewami. Początkowo do pomysłu podchodzili sceptycznie. Jednak jak wspominają „ostatecznie przekonała nas wizja tego miejsca, które zaczęliśmy sobie wyobrażać jako piękną, porośniętą winoroślami winnicę, nas siedzących z lampką wyprodukowanego przez nas wina”. Ta wizja okazała się być bardzo realistyczna i w 2008 roku nastąpiły pierwsze nasadzenia.

Państwo Kapała przyznają, że zaczynając swą przygodę z winiarstwem nie mieli zielonego pojęcia o tym jak się za to zabrać, jakie odmiany wybrać, jak odpowiednio przycinać winorośl. Nie znali podstawowych wymagań

winorośli. Nie mieli także pojęcia jak zrobić upragnione wino. Jednak z czasem, wciąż ucząc się na własnych błędach, krążąc wśród przepisów, finansów i zasad, winnica zaczęła nabierać kształtów i charakteru.

Pasja związana z winiarstwem okazała się zaraźliwa. Grono przyjaciół, bliskich znajomych, członkowie rodziny byli gotowi nie tylko do spotkań degustacyjnych. Kiedy padało hasło, że trzeba rozrzucić obornik, sadzić, przycinać, formować, zbierać owoce, tłoczyć, rozlewać, korkować, w winnicy robiło się tłoczno. Wszyscy byli gotowi do pracy. Stąd w winnicy ukuło się powiedzenie, że winiarstwo to zaraźliwa choroba, której wiele osób bliskich temu miejscu nie potrafi się oprzeć.

Dziś właściciele winnicy mówią otwarcie „Śmiało możemy przyznać, że to, co robimy na winnicy jest czymś ekscytującym, oryginalnym, że robimy to dla siebie, dla naszych dzieci, dla rodziny, dla znajomych, dla okolic, dla regionu. Wiemy, ile wymaga to zaangażowania, pracy, wyrzeczeń, poświęcenia. Kiedy jedni jeżdżą na rowerach, my przycinamy winorośl. Kiedy drudzy oglądają telewizję, my podwiązujemy, obcinamy, wiążemy. Kiedy inni zimą siedzą przy kominku

w ciepłym domu, my przeprowadzamy zimowe cięcie winorośli. Czy więc warto? Pewnie tak, bo gdy jedni kupują winogrona w hipermarkecie, my idziemy na winnicę i sięgamy po owoce prosto z krzewów. Kiedy drudzy siedzą na balkonach w upalne popołudnie, my odpoczywamy na tarasie, delektując się schłodzonym winem. Kiedy inni martwią się o emeryturę, my wiemy, że będziemy ją mieli – z pewnością... bardzo wesołą.”

W sercu „Lubuskiej Toskanii”

Winnica Ingrid obecnie składa się z dwóch części. Pierwsza to ta, od której wszystko się zaczęło, położona w miejscowości Łaz. To około pół hektara owej łąki, o której już była mowa. Druga część znajduje się na terenie największej winnicy w Polsce, czyli winnicy samorządowej w Zaborze. Ze względu na fakt, że w okolicy, poza winnicą samorządową znajduje się także kilka prywatnych, miejsce to określane jest jako „Lubuska Toskania”.

Enoturystyka

Od maja do września Winnica Ingrid otwiera swoje drzwi na tury-

stów, a konkretniej – na enoturystów. Ta forma turystyki jest bowiem coraz popularniejsza, a dobra opinia o lubuskich winach dotarła już nie tylko do miłośników tego trunku w Polsce, ale także i poza granice naszego kraju. Na odwiedzających winnicę czeka ją dwa pokoje gościnne. Śniadanie składa się z tradycyjnych, lokalnych wyrobów, nie brakuje oczywiście degustacji produkowanych na winnicy win. Organizowane są również degustacje komentowane, które najczęściej przeradzają się w rozmowę o winie i winiarstwie, w której goście biorą czynny udział. Na winnicy jest też miejsce na grilla, a w najbliższej okolicy poza licznymi lasami nie brakuje ciekawych miejsc do odwiedzenia. Wart zobaczenia jest XVII-wieczny pałac w Zaborze oraz nieopodal leżący Przytok także z pięknym, wybudowanym w XIX wieku pałacem oraz jednym z największych w regionie pól golfowych. Rodzinny i przyjazny klimat na winnicy uzupełnia przygotowany z przymrużeniem oka regulamin enoturysty. Przeczytamy w nim między innymi, że „pomoc fizyczna w czasie prac na winnicy jest mile widziana” albo „enoturysta wyjeżdża z winnicy wypoczęty i zadowolony”.

Swoje miejsce w Winnicy Ingrid znajdują nie tylko indywidualni enoturysty. Można tu także zorganizować spotkanie firmowe. Na zorganizowane grupy czeka pomieszczenie do degustacji, zadaszony taras lub urokliwe miejsce pod drzewami.

Szeroka oferta

Na co mogą liczyć smakosze wina odwiedzając Winnicę Ingrid w Łazie? Oferta degustacyjna obejmuje 7 produkowanych tu win.

Pinot Blanc

To wino białe, wytrawne, z nutami cytrusowo-brzoskwiniowymi. Idealne dla początkujących enoturystów, stawiających pierwsze kroki w przygodzie z winem. Dla koneserów zaś wino to będzie wytchnieniem i przerwą w poszukiwaniu nieznanego.

Solaris

Wino białe, słodkie. Jeśli odmiana dojrzewała na stokach nazywanych „Lubuską Toskanią”, a w nazwie z łaciny ma „słoneczny”, to śmiało można powiedzieć, że barwa i słoneczne refleksy są znakiem rozpoznawczym tego wina. W smaku wyraźnie czuć słodkiego ananasa ze szczyptą pieprzu.

Gewürztraminer

Wino białe, półwytrawne. Ulubione wino gospodarzy. Cytując: „Jeśli można rozpieścić swoje zmysły smaku i zapachu to zdecydowanie – Gewürztraminerem. Róża, pieprz, liczi, czy trzeba coś więcej dodawać?” Tak właśnie o tym winie mówią właściciele Ingrid.

Muscat-Muller Thurgau

Wino białe, półwytrawne, z wyczuwalnym bukietem białych kwiatów. Smak tego wina charakteryzuje lekka

nuta gałki muszkatołowej i miodu. Ze względu na swoją złożoność, szczególnie polecane dla pań.

Zweigelt

Wino czerwone, wytrawne w mocno burgundowym kolorze. W smaku odnajdziemy nuty owoców pestkowych, w tym śliwek, wanilii oraz ziół z alpejskich łąk. Przez rok dojrzewające w dębowej beczce.

Pinot Noir

Wino czerwone, wytrawne, dojrzałe, ale lekkie. Ma wyczuwalny owocowy smak, z nutami dębu. To efekt leżakowania w beczce.

Spełnione marzenia

Odmiany zajmujące największy obszar na winnicy to pinot noir i pinot blanc, muscat, gewürztraminer, muller-thurgau i zweigelt. Wszystkie wina są certyfikowane, a to oznacza, że winiarze z Ingrid mogą umieścić na etykietce oryginalne nazwy szczepów. Ciężka praca na winnicy musiała przetrwać się także w sukcesy. Oczywiście do największych należą dobre opinie dotyczące produktów oferowanych na winnicy. Nie mniej jednak znaczenie mają także nagrody zdobywane podczas oficjalnych konkursów. Dla przykładu miejscowy riesling został nagrodzony złotym medalem już w 2015 roku. Rok 2018 to czas, kiedy Winnica otrzymała tytuł „Najlepszej Winnicy Województwa Lubuskiego”.

Słowiańska Klenica

Klenica to niewielka wieś w gminie Bojadła, w powiecie zielonogórskim, położona prawobrzeżnie w środkowym biegu Odry w Kotlinie Kargowskiej, gdzie znajduje się niemal pierwotna puszcza. Ta malownicza wioska posiada bardzo barwną i ciekawą historię sięgającą czasów przedpiastowskich. Liczne zabytki architektury i uwarunkowania przyrodnicze to wielki potencjał, aby Klenica stała się turystyczną perełką. Warto też wspomnieć, że urodzona w Sulechowie noblistka, Olga Tokarczuk, do dziewiątego roku życia mieszkała właśnie w Klenicy.

Anna Zwiahel

LODR Kalsk

a.zwiahel@lodr.pl

Archeologiczna przeszłość

W 1935 roku niemieccy archeolodzy prowadzili badania w okolicach Sulechowa. Zaciekało ich oznaczone na mapach regularne wzgórze w Klenicy, na którym odkryli nieznaną grodzisko. Rok później rozpoczęto prace wykopaliskowe. Grodzisko było już częściowo zniszczone uprawą roli. Położenie wśród podmokłych łąk wskazywało na jego obronny charakter. Na podstawie wydobytego materiału datowano powstanie grodu w Klenicy na VII wiek.

Przekopanie trzech słowiańskich osad o charakterze obronnym zmieniło dotychczasowe teorie na temat osadnictwa Słowian nad Odrą. Niemieccy uczeni nie chcą pogodzić się z faktem, że zbudowanie grodów i organizacja obronna tego terytorium mogą być dziełem Słowian. Broniąc swojego punktu widzenia sugerują istnienie np. w Gostyniu, frankońskiej załogi, a w odniesieniu do Klenicy twierdzą, że osada była dziełem resztek ludności germańskiej. Jednak ślady kultury materialnej na tych terenach świadczą, że zamieszkiwała je wyłącznie ludność słowiańska. Z powojennych prac archeologicznych wiadomo, że grodzisko w Klenicy

jest jednym z licznych na obszarze północnej części Dolnego Śląska punktów obronnych z tego samego okresu. Przypuszczać można, że są to pozostałości jakiegoś słowiańskiego organizmu państwowego, istniejącego przed przyłączeniem tego obszaru do państwa Polan.

Rys historyczny

Na podstawie niemieckich zapisów kronikarskich i dokumentów należy przyjąć, że data powstania Klenicy w obecnym miejscu przypada na rok 1322. Nazwa Klenica według kronik pochodzi prawdopodobnie od słowa „KLON”, gdyż miejscowość początkowo otaczały

bory klonowe. Pierwszym znanym właścicielem Klenicy był wymieniany w roku 1437 Zygmunt Zabeltitz. Do rodu tego należały wszystkie północne posiadłości księstwa glogowskiego. Do schyłku XV wieku Klenica wchodziła w skład rozległych otyńskich dóbr, stanowiących własność kolejnych przedstawicieli rodu von Zabeltitz. Następnie przez cały wiek XVI należała do rodu Rechenberg, który to zaprowadził na terenie Klenicy protestantyzm. Ostatnim przedstawicielem linii związanej z Otyniem był zmarły w roku 1610 Georg von Rechenberg. Po jego śmierci otyński majątek przeszedł na własność jego siostry Heleny. Po jej śmierci w roku 1639, mąż Ernst von Sprintzenstein, nie mając potomstwa ustanowił swoim spadkobiercą zakon jezuitów, który mimo protestów potomków von Rechenbergów, przejął w 1649 roku majątek w Klenicy.

Klenicę, podobnie jak wiele miejscowości w tym okresie, nie omijały klęski żywiołowe. Największą z nich była epidemia zarazy w 1631 roku, która pociągnęła za sobą wiele ofiar. Miejscowość tę dotknęły również pożary w roku 1611 oraz 1690, które całkowicie zniszczyły jej drewnianą zabudowę. W roku 1693, trzy lata po największym z pożarów, jezuita wznieśli murowany dwór, wzorowany na barokowych rezydencjach okolicznych rodów szlacheckich.

Dobra gospodyni – księżna Radziwiłłowa

Rozbudowa Klenicy nastąpiła w XIX w., kiedy to Dorota, księżna żagańska, zapisała w testamencie swej wnuczce Marii de Castellane, dobra klenickie. Mąż Marii, Antoni Radziwiłł, był w prostej linii wnukiem Antoniego księcia Radziwiłła, namiestnika Wielkiego Księstwa Poznańskiego. Po śmierci męża, księżna Radziwiłłowa zamieszkała w Klenicy. Za jej rezydencji przebudowany został

pałac myśliwski, a także wzniesiono kilka innych budynków i zaprojektowano park.

W kronice parafialnej podkreślono, że przy prowadzonych przez księżną pracach budowlanych zatrudniała ona przede wszystkim miejscowych rzemieślników, którym powierzano również prace we wnętrzach pałacu. Zmarła w 1915 r. w swojej rezydencji.

W Klenicy zachowało się do dnia dzisiejszego ponad 130 domów z XIX i początków XX wieku. Do dziś możemy podziwiać pałacyk myśliwski. Będąc w Klenicy polecam zeskanować z bramy pałacu kod QR i przeczytać więcej informacji na temat tego zabytkowego obiektu.

Matka Boska Klenicka

Z Klenicą wiąże się historia średniowiecznej figurki Matki Boskiej. Na początku XV wieku zaczęły roznosić się wieści, że na cmentarnym wzgórzu w Klenicy znajduje się cudowna figurka Matki Boskiej. Coraz więcej osób przychodziło się tam modlić i miały miejsce cudowne uzdrowienia. Około roku 1450 wybudowano w Klenicy kościół pod wezwaniem Nawiedzenia Najświętszej Marii Panny, do którego przeniesiono z cmentarnej kaplicy figurkę. W XVI wieku, mimo przejścia Rechenbergów na protestantyzm, ludność miejscowa nadal czciła Matkę Boską Klenicką.

W 1655 roku otyńscy jezuita podjęli starania w Rzymie o uznanie figurki Matki Boskiej za cudowną. W tym też roku, obawiając się profanacji figury przez armię szwedzką, przenieśli ją z Klenicy do kaplicy zamkowej w Otyniu. W 1661 roku ojcowie jezuita założyli specjalną księgę, do której wpisywali fakty nadzwyczajnych łask.

Od 1665 roku datuje się zwyczaj pielgrzymek z figurką Matki Boskiej z Otynia do Klenicy. Ostatnia datowana jest na rok 1918. Obecny zasięg kultu jest skromny. Na otyński odpust Nawiedzenia Najświętszej Marii Panny, 31 maja przybywają pielgrzymki wiernych z pobliskich parafii i dekanatów. Figurka Matki Boskiej jest niesiona w procesji wokół kościoła. Nabożeństwa Maryjne są odprawiane przy Figurze Matki Boskiej znajdującej się w bocznym ołtarzu kościoła parafialnego pod wezwaniem Podwyższenia Krzyża Świętego w Otyniu. W 2022 r. nastąpiła uroczysta rekonstrukcja figury. Nowe korony zostały ufundowane przez parafian oraz pielgrzymów i pobłogosławione przez papieża Franciszka.

„Moją rzeką jest Odra”

Klenicka rezydencja „Radziwiłłów” stanowi trzon zespołu parkowo-folwarcznego. Wokół pałacu rozciąga się park krajobrazowy, za którym znajduje się folwark, a dalej rzeka. Odra w pobliżu Klenicy, w górę od

Sulechowa, to jedno z piękniejszych odrzańskich łowisk. Na lewym brzegu las przekracza wał i dochodzi do samej wody. Ten brzeg to jakby wielka podkowa najeżona długimi główkami. Przy niskim stanie wody gdzieś gdzie tworzą się między nimi piaszczyste wyspy. Na podstawie Zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gorzowie Wlkp., 22 listopada 2023 r. został utworzony leśny rezerwat przyrody o nazwie „Klenickie Zakole”. Obszar obejmuje przepiękne krajobrazowo starorzecze Odry wraz z pobliskimi obszarami leśnymi.

Olga Tokarczuk – polska pisarka, eseistka, poetka, psycholożka, laureatka Nagrody Nobla w dziedzinie literatury, laureatka The Man Booker International Prize oraz dwukrotna laureatka Nagrody Literackiej „Nike” spędziła dzieciństwo w tym właśnie miejscu. Jak pisze w eseju o rzece: „Kiedy byłam dzieckiem każdy spacer prowadził nad Odrę. [...] Słyszałam już ten mroczny, nerwowy pomruk rzeki. [...] Była ogromna – drugi brzeg majaczył gdzieś w dali, obcy, niepojęty, jakby był już zupełnie innym światem. Do najbliższego mostu w Cigacicach jechało się kilkadziesiąt kilometrów, więc Odra wydawała mi się wtedy nieprzekraczalna”. W eseju noblistki rzeka to ogromna, żywa istota. I nie powinniśmy mylić jej z wodą, którą niesie. Popelniamy bowiem wówczas ten sam błąd, co w przypadku pomieszczenia tańca z tancerką. I dodaje: „Więc gdybyśmy kiedyś z jakichś powodów stracili poczucie kierunków, pomyślny o własnej rzece. Moją rzeką jest Odra”.

Opis krajobrazów nadodrzańskich i emocji przeżywanych na spacerach z rodziną nasuwa myśl, jak bardzo mają na nas wpływ miejsca, w których dorastamy, jak zapisują się w naszych wspomnieniach i kształtują naszą osobowość.

Źródło: Praca monograficzna, Historia Klenicy Tadeusz Wojter

O żuku, który prawie wylądował w śmietniku

Jolanta Witkowska
Strażnik w Krzesińskim Parku
Krajobrazowym

Wędrując o poranku w okolicy jeziora Borek w Krzesińskim Parku Krajobrazowym, napotkałam małą, granatową, metalicznie połyskującą kulkę. Pierwsza myśl, jaka przyszła mi do głowy, to zwinięty w kulkę papierek po cukierku. Postanowiłam podnieść go i umieścić w pobliskim koszu na śmieci. Podchodząc bliżej zauważyłam, że papierek się poruszył. Ponieważ było dosyć wietrznie, nie wzbudziło to moich podejrzeń, do momentu aż moim oczom ukazało się 6 malutkich nóżek. Zrozumiałam, że mam do czynienia z żukiem leśnym, potocznie zwanym toczygnojkiem, często mylonym z żukiem gnojazrem. Już wiedziałam, że nie umieszczę tego żywego „papierka” w koszu na śmieci.

Codziennosc

Nazwa chrząszcza jest niezbyt zachęcająca, ale doskonale oddająca jego tryb życia. Żuk leśny jest chrząszczem zamieszkującym tereny leśne. Preferuje lasy liściaste i mieszane, bardziej zwarte, starsze drzewostany, a unika terenów otwartych. Czas wolny lubi spędzać w półcienistych miejscach pod kamieniami lub pod gałęziami oraz w zaroślach. Żuk, poszukując pokarmu, posługuje się głównie węchem, pomimo, że nie posiada nosa. Za węch odpowiedzialne są buławkowate czułki umieszczone na czubku głowy. Podczas szukania pokarmu jego zachowanie możemy porównać do węszenia psa. Kiedy żuk natknie się na jakąś przeszkodę, np. szyszkę, kamień lub patyk, unosi przednią część ciała, nadstawia czułki i intensywnie węszy za pokarmem. Jego dieta opiera się głównie na

butwiejących liściach, igliwiu, korze drzew oraz odchodach zwierzęcych, nie pogardzi również odchodami ludzkimi. Zwyczajem żuka jest niemarnowanie nadmiaru pokarmu. Zakopuje go w podziemnych tunelach tworząc spiżarnię dla siebie i potomstwa. Zwyczaj ten dobrze działa na glebę, poprawia jej strukturę oraz jakość. Martwe cząstki pokarmu użyźniają ją, a tunele spulchniają.

Uzdolniony lotnik-navigator

Żuka możemy rozpoznać nie tylko po metalicznym, połyskującym, granatowym kolorze, ale także po odgłosie wydawanym podczas lotu. Pomimo ociężałego wyglądu, żuki są bardzo dobrymi lotnikami. Podczas lotu wydają charakterystyczny dźwięk buczenia. Swoje loty zaczynają o zmierzchu. Żuki mają też inne zdolności muzyczne, gdy poczują się zagrożone wydają szleszczące dźwięki poprzez pocieranie tylnych odnóży o dolne płytki odwłoka, niczym skrzypek grający na skrzypcach. Hałasowanie odstrasza nieproszonego gościa. Najciekawszą umiejętnością żuka jest to, w jaki sposób potrafi odnaleźć się w lesie. Położenie słońca pomaga mu w nawigacji. W 2013 r. prof. Marcus Byrne z Wits University w Johannesburgu opisał wyniki swoich badań, z których wyni-

ka, że żuki kierują się także światłem Księżycy i Drogi Mlecznej.

Pościg, kopulacja, potomstwo...

Żucze gody są nie tylko zabawne, ale również wyjątkowe. Samiec, aby móc rozpocząć kopulację, musi dogonić swoją partnerkę uciekającą w głąb lasu. Nie jest to proste zadanie ze względu na powolny chód. Na szczęście, partnerka doceniając wysiłek samca, zatrzymuje się, dzięki temu samiec spełnia należny obowiązek. Po kopulacji, samica zaczyna drążyć tunele w ziemi, by móc stworzyć idealne warunki do rozwoju potomstwa. Kopanie odbywa się z pomocą samca. Tunele osiągają od 15 do 30 cm długości. Po wydrążeniu tuneli, samica wyklada dno martwymi liśćmi, mchem i igliwem. Po urzędzeniu schronienia dla potomstwa, samica składa jaja. Z nich wylęgają się białe larwy przypominające kształtem rogaliki. Larwy nie mają oczu, ze względu na podziemny tryb życia. Żywią się zgromadzonymi przez mamę żuczka szczątkami roślin. Następnie z larwy przeistaczają się w dorosłe osobniki.

Serdecznie zapraszam do odwiedzenia lubuskich parków krajobrazowych i poznania bliżej otaczającej nas dzikiej natury. Może podczas spacerów koło Waszych nóg dostrzeżecie te małe, granatowe, połyskujące kulki.

Dofinansowane
przez Unię Europejską

Lubuski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Kalsku

zaprasza do udziału w konferencji pn.

**„Innowacyjne rozwiązania wspierające
rozwój gospodarki pasiecznej.
Wykorzystanie i przetwórstwo
produktów pszczelich”**

Termin: 24-25 kwietnia 2025 r.

W programie:

- Wpływ zmian klimatycznych na pszczelarstwo
- Choroby pszczoł i profilaktyka zdrowotna
- Zrównoważone pszczelarstwo i bioróżnorodność
- Produkty pszczele – jakość, innowacje i rynek
- DIY – Tworzenie naturalnych kosmetyków pszczelich

Więcej informacji stronie www.lodr.pl

Informacji udziela: Ewelina Mularczyk-Sienkowska
tel. kom. 513 980 602, e-mail: e.mularczyk-sienkowska@lodr.pl

Zespół Szkół Centrum Kształcenia Rolniczego
im. Komisji Edukacji Narodowej
w Henrykowie, gm. Szprotawa

**ogłasza nabór na rok szkolny 2025/2026 do szkół
dla absolwentów szkoły podstawowej**

- **TECHNIKUM** w zawodach:
  - technik weterynarii
  - technik rolnik
  - technik ogrodnik
  - technik architektury krajobrazu
  - technik mechanizacji rolnictwa i agrotechniki
  - technik żywienia i usług gastronomicznych
- **BRANŻOWA SZKOŁA I STOPNIA** w zawodach:
  - mechanik – operator pojazdów i maszyn rolniczych
  - rolnik
  - ogrodnik
- **BRANŻOWA SZKOŁA II STOPNIA** zaoczna w zawodzie:
  - technik mechanizacji rolnictwa i agrotechniki
- **KWALIFIKACYJNE KURSY ZAWODOWE - ROL.04**

SZKOŁA OFERUJE:

- możliwość bezpłatnego zakwaterowania w internacie
- darmowe szkolenie w zakresie prawa jazdy kat. „B” i „T”
- komplet podręczników dla każdego ucznia
- praktyczną naukę zawodu w dobrze wyposażonych warsztatach szkolnych
- możliwość odbycia praktyk za granicą i w instytutach badawczych na wyższych uczelniach
- posiłki w stołówce szkolnej finansowane przez Ośrodek Pomocy Społecznej,
- stypendia i staże uczniowskie
- dodatkowe kursy realizowane w trakcie nauki w szkole (dietetyk, obsługa i eksploatacja kombajnów zbożowych i wózków jezdnych, stosowanie środków ochrony roślin)

Henryków 54, 67-300 Szprotawa
tel. 68 376 25 17, fax 68 376 24 89
e-mail: zsrcku@vp.pl, www.rolniczak-henrykow.pl

Wielkanocne opowieści

Na polach i w lasach cicho, szaroburo. Ale to spokój pozorny. Dni stają się coraz dłuższe. Wszystkie stworzenia duże i małe czekają już w blokach startowych, aby ruszyć do walki o pożywienie i możliwość przekazania genów. Słońce przygrzewa coraz mocniej budząc do życia uśpioną przyrodę, która wraz z nadejściem wiosny wybucha feerią barw, zapachów i symfonią dźwięków. W ludzkich sercach również budzi się miłość, radość i nadzieja. W takich to okolicznościach nadchodzi Wielkanoc, która w tym roku będzie wyjątkowa, bo katolicy i wyznawcy prawostawia będą ją obchodzić w tym samym terminie.

Iwona Kupińska
LODR Kalsk
i.kupinska@lodr.pl

Nie ma radości bez smutku

Nie byłoby wielkiej radości ze Zmartwychwstania bez środy popielcowej, czterdziestodniowego postu oraz Wielkiego Tygodnia. Wielki Tydzień rozpoczyna niedziela Palmowa upamiętniająca wjazd Jezusa do Jerozolimy. Wtedy to święcimy zielone gałązki ozdobione kwiatami żywymi, suszonymi czy też wykonanymi z bibuły. Zwyczaj ten pojawił się w XI wieku. Jest on w tradycji ludowej symbolem corocznej, wiosennej odnowy roślin, znakiem budzącego się życia. Nieodłącznym elementem związanym z przygotowaniem do obchodów Wielkanocy są procesje drogi krzyżowej, które odnawiają pamięć o poświęceniu się Jezusa dla ludzi.

W Wielki Czwartek w kościołach parafialnych celebrowana jest Msza Święta Wieczery Pańskiej, symbolizująca jedność kapłana i wiernych. W czasie mszy kapłan myje stopy dwunastu osobom. W Polsce zwyczaj ten był również kultywowany przez królów i arystokratów jako znak pokory i równości wszystkich ludzi wobec Boga. Po mszy Najświętszy Sakrament przenoszony jest do ciemnicy, gdzie pozostaje do piątku wieczorem. Ponadto w Wielki Czwartek, w najważniejszym kościele diecezji, sprawowana jest Msza Krzyżma Świętego, po której kapłani zabierają do swoich parafii poświęcone oleje.

W Wielki Piątek nie odprawia się nabożeństwa. Jest to czas zadumy

i modlitwy. W niektórych kościołach praktykuje się modlitwę ciemnej jutrzni, w czasie której stopniowo gasi się świece, czasem do zupełnej ciemności, która symbolizuje opuszczenie uczniów przez Jezusa. O godzinie 15:00 odprawiana jest Droga Krzyżowa. Piątkowy wieczór to czas liturgii Męki Pańskiej zakończonej przeniesieniem Monstrancji z Ciałem Eucharystycznym do symbolicznego grobu, gdzie spoczywa figura Chrystusa.

W Wielką Sobotę w czasie Liturgii Paschalnej święci się wodę i ogień. W chrześcijaństwie woda symbolizuje przejście od grzechu do wolności Dziecka Bożego. Dlatego też w czasie mszy odnawia się obietnice chrzcielne i zapala paschał.

Zwieńczeniem Wielkiego Tygodnia jest Niedziela Wielkanocna, rozpoczynana w kościele katolickim liturgią rezurekcyjną, której elementem jest procesja z Najświętszym Sakramentem i figurą Zmartwychwstałego Jezusa. Po powrocie do domu spożywamy

uroczyste śniadanie, złożone między innymi z pokarmów poświęconych w Wielką Sobotę. Tak wyglądają „oficjalne” obchody Wielkiego Tygodnia w Kościele. Ale ludzie nie byłiby sobą, gdyby nie dodali czegoś od siebie. Czegoś magicznego, świeckiego i pogańskiego.

Ludzkie oblicze Wielkanocy

Jednym z takich zwyczajów jest sporządzanie ze szmat kukły Judasza oraz umieszczenie w jej kieszeni, z wiadomych powodów, trzydziestu kawałków szkła. Los kukły nie jest wesoły – zostaje zrzucona z wieży kościelnej, a na dole czeka już „wymiar sprawiedliwości” z kijami. Kukła wleczona jest następnie na rynek i palona albo topiona w stawie. Dawniej w Wielki Czwartek zapraszano biedaków na sute wieczerze. W Wielki Piątek zasłaniano zaś zegary i lustra, starano się nie śmiać i nie rozmawiać zbyt głośno. W ten dzień odsłaniano

groby Pańskie, przy których stały uroczyste stráže. Piątek w czasie Wielkiego Tygodnia to także czas widowisk pasyjnych. Są to misteria męki i śmierci Jezusa, które zdają się współcześnie powracać do łask.

Inny zwyczaj, może niezbyt wyrafinowany, to pogrzeb żuru. Polegał on na wylaniu przez „żartownisia” komuś na głowę tej niezbyt lubianej zupy. Podobny sens miało również wieszanie śledzia na drzewie, za karę, że królował w potrawach w czasie postu. Oba te zwyczaje to forma pożegnania z niespecjalnie lubianymi daniami wielkopostnymi.

Zwyczajem, który wszyscy znamy i lubimy, jest święcenie pokarmów wielkanocnych. Ale zawartość koszyka ze święconką w połączeniu z historią i sposobami malowania jajek to już temat na osobny artykuł. Na moment wróćmy jeszcze do procesji wielkanocnej. Jej oprawę stanowiło bicie dzwonów oraz salwy z różnego rodzaju broni – armatek, strzelb czy moździerzy. Na wsiach strzelali parobkowie, w miastach wojsko i rzemieślnicy. Po zakończeniu niedzielnej liturgii nadchodził czas zabawy, obdarowywania się i odwiedzin. Chłopi udawali się z podarkami, zwykle pisankami, do dworu. Bardzo często dziedzic zapraszał gości na poczęstunek, nierzadko mocno zakrapiany alkoholem. Młodzi ludzie chodzili też od chaty do chaty śpiewając wielkanocne pieśni, za co otrzymywali jedzenie lub datki.

Przykładami praktyk nielubianych przez Kościół było wypalanie zwierzętami sierści na kształt krzyża czy też robienie na polu dołów przeciw robactwu przy pomocy polan pochodzących z sobotniego święcenia ognia. Albo też ogryzanie zębami czy skrobanie paschału, aby użyć tak pozyskanego wosku do celów magicznych. Inne takie „magiczne” zwyczaje to święcenie pól przeciwko skutkom złej pogody przy pomocy kropidełek sporządzonych z palm wielkanocnych czy też wbijanie krzyży zrobionych z „palmowych” gałązek w zagony w celu zapewnienia obfitych plonów.

Ciekawym podlaskim zwyczajem była konopielka. Zaczynała się

w Niedzielę Wielkanocną i trwała do Wielkanocnego Poniedziałku. Kawalerowie odwiedzali niezamężne panny z wielkanocną pieśnią na ustach, za co otrzymywali kiełbasę, jajka i alkohol.

Polubmy Poniedziałek

Zwyczaj, któremu z lubością oddaje się młodzież w Wielkanocy Poniedziałek czyli „śmigus – dyngus” to połączenie dwóch obrzędów. Pierwszy człon nazwy tej poniedziałkowej rozrywki pochodzi od niemieckiego słowa schmechen, czyli bić, co oznacza smaganie gałązkami. Drugi człon pochodzi od słowa dingen, czyli wykupywać się. A to oznacza pochod młodzieży płci męskiej przez wieś, obdarowywanie się i oblewanie panien wodą. Panny odwdzięczały się we wtorek.

Z ciekawych regionalnych poniedziałkowych zwyczajów na pewno należy wymienić Emaus urządzany w Krakowie w dzielnicy Zwierzyniec. Dziś jest to jarmark. Dawniej w tym czasie odbywały się procesje związane z odpustem w miejscowym kościele. Rozrywkowa część obejmowała „bicie” panien baziami oraz walki na kije przedstawicieli płci męskiej.

Zwyczajem, który pozostał do dzisiaj, jest wielkanocny zajączek. W zależności od regionu obdarowywano się w Niedzielę bądź w Poniedziałek Wielkanocny. Drobne, słodkie upominki od zajączka chowano w różnych zakamarkach, a zadaniem dzieci było ich odnalezienie.

Magiczna moc wzorcowego białka

Jajku od wieków przypisywano nadzwyczajne właściwości. Dlatego też stało się nieodłącznym elementem różnorodnych wielkanocnych rytuałów „na szczęście”, z których najważniejszym jest chyba dzielenie się święconym jajkiem w czasie śniadania wielkanocnego, w celu zapewnienia sobie pomyślności.

Kury, które zjedzą skorupki święconego jajka, powinny nieść się dobrze cały rok. Skorupki miały też inne zastosowanie – rozsypywano je wokół

domu, zakopywano w rogach pól, przyczepiano do drzwi wejściowych, a wszystko to w celu zapewnienia pomyślności i bezpieczeństwa. Wierząco, że woda po ugotowaniu jajek na pisanki dodaje urody, a chorym przywraca zdrowie.

Zakochani obdarowywali się pisankami, co miało zapewnić pomyślność we wspólnym życiu z udanym potomstwem włącznie. Przy pomocy jajka pomalowanego na czerwono i poddanego odpowiednim zabiegom, można było nawet oczarować upatrzonemu kawalera. No cóż, życie nie jest takie proste, ale na pewno różnorodne zabawy i obyczaje wielkanocne nadawały obchodom tego święta radosny charakter i pozwalały choć na chwilę zapomnieć o szarej rzeczywistości.

Triumf życia

Czytając ten artykuł na pewno zauważyli Państwo dwie rzeczy. Po pierwsze bardzo wiele z obyczajów świeckich związanych z Wielkanocą ma charakter, można by powiedzieć, matrymonialny. Słońce wznoszące się coraz wyżej po nieboskłoniu i w ludziach budzi cieplejsze uczucia oraz pozwala spojrzeć na rzeczywistość w bardziej optymistycznych kolorach, w przenośni i dosłownie. Chyba nie ma więcej odcieni barwy zielonej niż te, których widok przyroda funduje nam na wiosnę.

Druga rzecz jest taka, że w tym tekście nie ma w zasadzie słowa o jedzeniu, chociaż śniadanie wielkanocne, zwykle połączone z obiadem, to jeden z najobfitszych posiłków w naszej kulturze. W wielkanocne smaki, te starsze i nowe, wprowadzi nas Krystyna Talaga, nasza specjalistka, między innymi od dobrego jedzenia.

KUCHNIA CIOCI KRYŚ

łość delikatnie wymieszaj. Następnie ustaw końcówkę blendera na dnie naczynia i rozpocznij miksowanie. Powoli wlewaj olej cienkim strumieniem, cały czas miksując. Gdy majonez znacznie gęstnieje, możesz nieco szybciej wlewać resztę oleju, ale wciąż w małych porcjach. Miksuj do uzyskania kremowej, jednolitej konsystencji.

Jeśli chcesz, możesz dodać więcej soku z cytryny lub soli, dostosowując majonez do własnych preferencji. Gotowy majonez przełóż do słoika

Wraz z nadejściem wiosny na naszych stołach pojawiają się zarówno klasyczne potrawy, jak i nowoczesne interpretacje świątecznych dań. Kwiecień to idealny moment, by eksperymentować w kuchni i wzbogacić wielkanocne menu o ciekawe smaki i aromaty. Przygotowałam dla Was kilka wyjątkowych przepisów, które doskonale wpisują się w świąteczny klimat.

Wielkanocne specjały

Krystyna Talaga
LODR Kalsk
k.talaga@lodr.pl

Domowy majonez

Majonez to nieodłączny element wielu potraw – od sałatek, przez sosy, aż po świąteczne przysmaki. Przygotowanie go w domu jest niezwykle proste i pozwala kontrolować smak oraz konsystencję. W kilka minut możesz stworzyć swój własny, idealnie kremowy majonez!

Składniki

- ❖ 2 żółtka
- ❖ 1,5 szklanki oleju roślinnego (375 ml)
- ❖ 1 łyżeczka ostrej musztardy
- ❖ 1 łyżka soku z cytryny
- ❖ 1 płaska łyżeczka cukru pudru
- ❖ 1/4 płaskiej łyżeczki soli

Wskazówki

Szklanka ma pojemność 250 ml. Wszystkie składniki powinny mieć tę samą temperaturę (około 19-22°C), co zapewni idealne połączenie składników i jednolitą konsystencję.

Do majonezu możesz dodać odrobinę białego pieprzu dla intensywniejszego smaku. Jeśli majonez jest za gęsty, możesz dodać kilka kropli wody lub więcej soku z cytryny. Do przygotowania majonezu najlepszy będzie olej o neutralnym smaku, np. rzepakowy lub słonecznikowy.

Przygotowanie

Przygotuj składniki i upewnij się, że wszystkie mają tę samą temperaturę. Dzięki temu majonez nie zważy się podczas miksowania.

Do wysokiego naczynia wlej żółtka, dodaj musztardę, sól oraz cukier puder. Wlej także sok z cytryny i ca-

i przechowuj w lodówce do 10-14 dni.

Ten domowy majonez to idealny dodatek do sałatek, sosów i wielkanocnych potraw. Prosty w przygotowaniu, naturalny i pełen smaku – spróbuj, a już nigdy nie wrócisz do sklepowych wersji.

Schab z morelą i rozmarynem

Ten prosty przepis na schab z morelą w ziołach świetnie sprawdzi się jako danie obiadowe, a po ostudzeniu będzie idealnym dodatkiem do kanapek. Jeśli lubicie mięso nadziewane suszonymi owocami, to koniecznie spróbujcie tej wersji. Do obiadowej

odsłony schabu przygotowałam sos rozmarynowy z suszonymi pomidorami – pełen głębokiego smaku i aromatu.

Składniki

- ❖ 0,5 kg schabu
- ❖ 20 suszonych moreli (można użyć także śliwek lub orzechów)
- ❖ 1 łyżka majeranku
- ❖ 1 łyżka ziół prowansalskich
- ❖ 1 łyżka tymianku
- ❖ 1 łyżka soli

Na sos

- ❖ 50 ml oleju
- ❖ 1 pęczek włoszczyzny (marchewka, mała pietruszka, kawałek selera, kawałek pora)
- ❖ 1 mała cebula
- ❖ 1 łyżka cukru (lub miodu)
- ❖ 1 łyżka koncentratu pomidorowego
- ❖ 400 ml wytrawnego wina
- ❖ 400 ml wody
- ❖ 1 łyżeczka suszonego rozmarynu
- ❖ 50 g posiekanych suszonych pomidorów

Przygotowanie

Na początek umyj mięso, osusz je ręcznikiem papierowym i natrzyj solą. Wstaw do lodówki na całą noc. Następnie długim nożem przetnij mięso przez środek na wylot i nadziej suszonymi morelami. Majeranek, zioła prowansalskie i tymianek wymieszaj, a następnie dokładnie natrzyj mięso mieszanką. Przygotowany schab włóż do rękawa do pieczenia lub brytfanki i piecz w piekarniku nagrzanym do 180°C przez około 60 minut.

Przygotowanie sosu

Podsmaż warzywa – w garnku rozgrzej olej, dodaj pokrojoną w kostkę cebulę i posiekaną włoszczyznę. Smaż na średnim ogniu, aż warzywa się przyrumienią. Dodaj łyżkę cukru (lub miodu) i smaż, aż zaczną się karmelizować. Następnie wlej wino i gotuj na średnim ogniu, aż prawie całkowicie odparuje. Dodaj koncentrat pomidorowy – smaż około 1 minuty, następnie wlej wodę i gotuj przez kilka minut. Dodaj suszony rozmaryn i posiekane suszone pomidory, gotuj jeszcze 1-2 minuty. Przepędź sos – przelej go

przez drobne sito do innego garnka, aby uzyskać gładką konsystencję.

Wskazówki

Możesz użyć śliwek lub orzechów zamiast moreli, aby nadać mięsu inny smak. Schab najlepiej smakuje, gdy odpocznie kilka minut po upieczeniu – będzie bardziej soczysty. Sos możesz zagęścić, redukując go na wolnym ogniu lub dodając łyżeczkę mąki ziemniaczanej rozpuszczonej w odrobinie wody.

Schab z morelą i rozmarynem to doskonałe danie zarówno na rodzinny obiad, jak i na świąteczny stół. Aromatyczne przyprawy, soczyste nadzienie i pełen smaku sos sprawią, że każdy kęs będzie prawdziwą przyjemnością.

Pasztet z czerwonej soczewicy i marchewki

Wielkanoc to czas, kiedy na naszych stołach królują tradycyjne potrawy, ale warto wprowadzić do menu także lekkie i roślinne propozycje. Pasztet z czerwonej soczewicy i marchewki to świetna alternatywa dla klasycznych mięsnych pasztetów – aromatyczny, pełen białka i delikatnie korzennych przypraw. Doskonale komponuje się z chrupiącym pieczywem, świeżymi ziołami oraz lekkimi sosami. Można go podać zarówno na ciepło, jak i na zimno, więc świetnie sprawdzi się jako wielkanocna przystawka na świątecznym stole.

Składniki

- ❖ 430 g (2 szklanki) czerwonej soczewicy
- ❖ 500 ml bulionu jarzynowego
- ❖ 500 g marchewki (waga po obraniu)
- ❖ 1 duża cebula
- ❖ 3 ząbki czosnku
- ❖ 2 łyżki oleju kokosowego lub oliwy
- ❖ 3 łyżki masła orzechowego (opcjonalnie)
- ❖ 3 jajka
- ❖ orzechy i zioła do dekoracji

Przyprawy

- ❖ 1 łyżka słodkiej papryki
- ❖ 2 łyżeczki kurkumy
- ❖ 1 łyżeczka kminu
- ❖ 1 łyżeczka curry lub garam masala

- ❖ 1/2 łyżeczki imbiru w proszku
- ❖ 1/3 łyżeczki ostrej papryki w proszku
- ❖ świeżo zmielony pieprz

Przygotowanie

Wypłucz soczewicę, zalej bulionem i zagotuj. Gotuj pod przykryciem przez około 7 minut, następnie odkryj garnek, dodaj przyprawy i gotuj jeszcze 3 minuty, co jakiś czas mieszając. Odstaw do przestudzenia. Marchewki obierz i zetrzyj na tarce o grubych oczkach. Cebulę pokrój w drobną kostkę lub zetrzyj na tej samej tarce co marchewkę, natomiast czosnek zetrzyj na drobnych oczkach. Na patelni rozgrzej olej, dodaj cebulę i czosnek, a następnie podsmaż przez chwilę. Dodaj startą marchewkę, dopraw solą i smaż przez około 10 minut, mieszając co jakiś czas. Odstaw do przestudzenia. W dużej misce połącz ugotowaną soczewicę z podsmażonymi warzywami, dodaj masło orzechowe i jajka. Dokładnie wymieszaj, aż uzyskasz jednolitą masę. Następnie przełóż ją do podłużnej formy wyłożonej papierem do pieczenia. Wyrównaj wierzch i jeśli chcesz udekoruj orzechami oraz ziołami. Piecz w nagrzanym do 180°C piekarniku przez około godzinę.

Pasztet z marchewką jest delikatnie słodki i ma wyrazisty smak dzięki przyprawom. Świetnie komponuje się z pieczywem oraz lekkimi sosami jogurtowymi.

Smacznego!

Czy prawidłowo się odżywasz?

Ludzie szczupli, u których proces spalania jest szybki, mogą sobie pozwolić na bardziej obfite jedzenie, natomiast skłonni do otyłości, mający kłopoty z trawieniem, powinni jadać tylko potrawy lekkostrawne. W doborze sposobu żywienia najlepiej kierować się zdrowym rozsądkiem i instynktem, które podpowiedzą, co jest dla nas właściwe, służy dobremu samopoczuciu, a co może nam zaszkodzić.

Władysław Mróz
PZDR Nowa Sól
w.mroz@lodr.pl

Co nam służy?

Są osoby, które świetnie się czują po lekkich posiłkach, składających się z warzyw, ale są takie, które czują się po nich głodne i słabe. Ma to związek z budową przewodu pokarmowego. Osoby o dłuższym jelicie cienkim posiadają zwykle preferencje żywieniowe skierowane na mięso. Różna jest też u poszczególnych osób intensywność przyswajania i spalania składników pokarmowych. Wprawdzie z danego nam przez naturę instynktu nie bardzo potrafimy korzystać, lecz jeśli chcemy zachować zdrowie, musimy nauczyć się go słuchać.

Prawidłowo zestawiony posiłek

Chodzi o takie zestawienie produktów w posiłkach, aby organizm mógł w pełni wykorzystać ich wartość. Bardzo często zapychamy żołądek czym się da, nie zdając sobie sprawy z tego, że przeładowany przewód pokarmowy z trudem przyswaja nowe treści. W efekcie w żołądku zalega część niestrawionych resztek pokarmu, które ulegają gniciu. Jeśli proces ten trwa dłużej, organizm buntuje się, sygnalizując to różnymi dolegliwościami i chorobami. Moglibyśmy ich uniknąć, gdybyśmy nie łączyli tego, czego nie powinno się łączyć, a więc białek z węglowodanami i tłuszczami.

Prawidłowo zestawiony posiłek powinien składać się z jednego produktu białkowego lub węglowodanowego

z warzywami. Jeśli więc jemy mięso, to z porcją surówki z warzyw, jeśli ryż lub ziemniaki, to też z sałatką warzywną. Warzywa należą do pokarmów lekkostrawnych, w przeciwieństwie do mięsa i ziemniaków wymagających w dodatku innych warunków trawienia.

Jeśli już koniecznie musimy zjeść swoją porcję mięsa z ziemniakami i surówką, to jedzmy to warstwowo, tak jak Francuzi, a więc najpierw surówkę, później samo mięso, a na koniec ziemniaki lub chleb. Taką kolejność często stosują dzieci. Robią to instynktownie przez nikogo nie namawiane (ja robię tak od 18 lat).

Koło żywności

Organizm ludzki składa się z wody (55%), białka (20%), tłuszczów (15%), substancji mineralnych (5%), węglowodanów (2%), i witamin (ułamek %).

Trzeba więc się tak odżywiać, aby utrzymać proporcje określone przez naturę. Braki lub nadmiar któregoś z wymienionych składników budulcowych prowadzą do dolegliwości albo poważ-

nych chorób. Produkty żywnościowe dostarczają energii, budulca i regulatorów procesów biogennych.

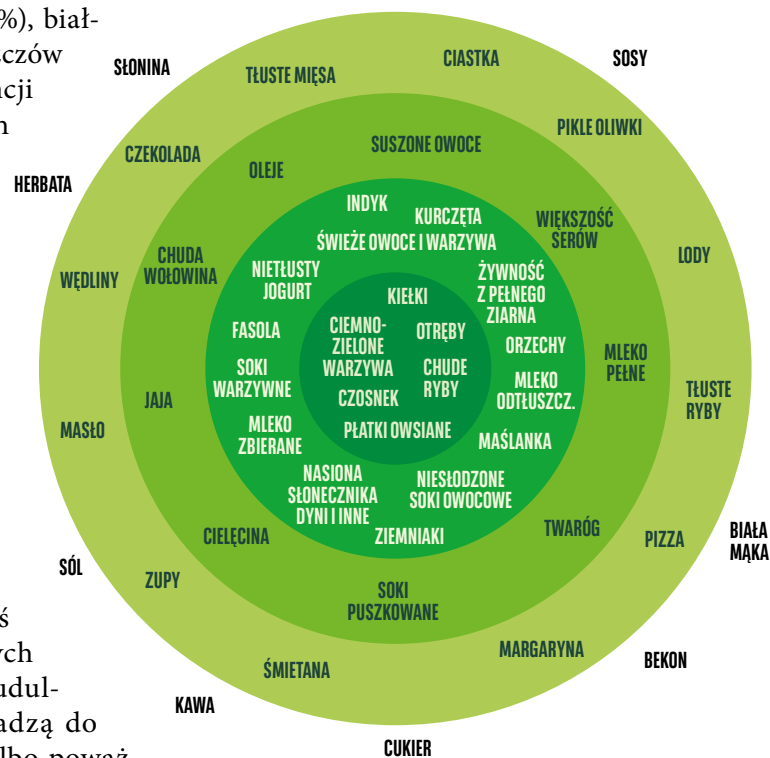
Najlepiej pokazuje to tzw. koło żywności. Stosowanie się do informacji zawartych w kole pozwala na utrzymywanie składników pokarmowych, występujących w organizmie ludzkim, w stanie optymalnym – zgodnie z zapotrzebowaniem ustroju.

Produkty umieszczone w centrum i najbliższym kole to podstawa zdrowego odżywiania. W centrum są produkty szczególnie cenne dla zdrowia. Trzeba się starać, aby to, co jest w trzecim od środka kole, jadać tylko od czasu do czasu, a tego co jest w czwartym kole jadać jak najmniej. Produktów znajdujących się poza kołem najlepiej byłoby unikać.

Droga czytelniczko, drogi czytelniku, wybór należy do Ciebie.

Źródło:

Apteka Natury, Jadwiga Górnicka.

KONKURS NAJŁADNIEJSZE GOSPODARSTWO AGROTURYSTYCZNE WOJEWÓDZTWA LUBUSKIEGO W 2025 ROKU

Zapraszamy właścicieli gospodarstw agroturystycznych z województwa lubuskiego do udziału w konkursie organizowanym przez Lubuski Ośrodek Doradztwa Rolniczego

REGULAMIN KONKURSU I KARTA ZGŁOSZENIA DO POBRANIA NA STRONIE WWW.LODR.PL

ZGŁOSZENIA PRZYJMUJEMY DO 6 CZERWCA 2025 r.

Zapraszamy!

Lubuski Ośrodek Doradztwa Rolniczego • Kalsk 91 • 66-100 Sulechów
Joanna Kasprzak-Dąbrowska • tel. 68 385 20 91 wew. 324 • tel. kom. 513 978 902
e-mail: j.kasprzak@lodr.pl

PAŁAC w Glisnie

Lubuski Ośrodek
Doradztwa Rolniczego
Oddział w Glisnie

Glisno 123

69-210 Lubniewice

BAZA NOCLEGOWA

- 45 miejsc noclegowych
- Pokoje 1, 2, 3, 4-osobowe z łazienkami
- Możliwość korzystania z kuchni i stołówki na ok. 50 osób
- Catering

SALE KONFERENCYJNE

Wynajem sal na imprezy okolicznościowe

- Sala owalna na 50 osób
- Dwie sale wykładowe (10 i 25 osób)

Wynajmujemy teren wokół Pałacu na imprezy plenerowe

Okolica

Lubniewice (jezioro) – 6 km

Pałac w Rogach – 17 km

Sulęcín – 11 km

Park Dinozaurów w Nowinach Wielkich – 35 km

Majaland Kownaty, całoroczny park rozrywki – 24 km

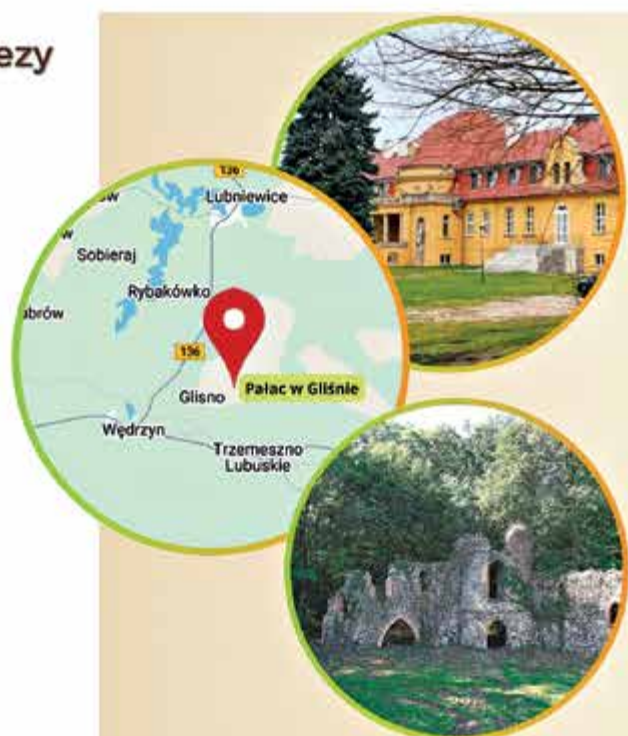
Międzyrzecki Rejon Umocniony – 34 km

 95 755 71 66

 www.lodr.pl

 palac.glisno@lodr.pl

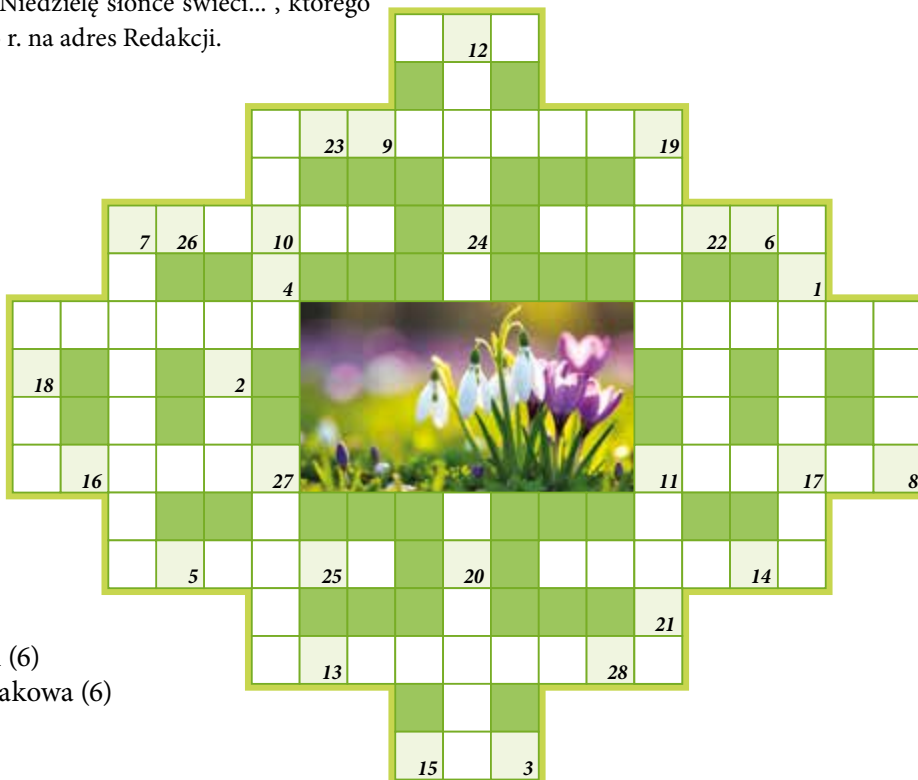

Objaśnienia wyrazów podano w dowolnej kolejności (w nawiasie liczba liter w wyrazie). Litery z ponumerowanych pól utworzą rozwiązanie – dokończenie przysłowia polskiego: „Gdy w Palmową Niedzielę słońce świeci...”, którego treść należy przysłać do 22 kwietnia 2025 r. na adres Redakcji.

Krzyżówka nr 4

OBJAŚNIENIA WYRAZÓW:

- Saudyjska (6)
- na ciele ocelota (5)
- poglądy polityczne (9)
- jezioro na Kaszubach (6)
- kończyny (4)
- porządek (3)
- koszyczek na truskawki (8)
- sprzęt kuchenny (5)
- mieszkaniec Budapesztu (6)
- dera (3)
- różanecznik (6)
- amerykański grosz (4)
- najbliższe święta (9)
- czterokołowy konny wóz (5)
- z niego garnki emaliowane (6)
- hybryda człowieka i technologii (6)
- miejscowość z klasztorem k. Krakowa (6)
- bywa na placu drożdżowym (8)
- nakrycie głowy (6)
- mięsny sos (4)
- materiał budowlany (5)
- marazm (6)
- waszmość pan (4)
- straszny film (6)

Rozwiązanie krzyżówki nr 3:
„Przez kobietę i diabeł osiwieje”

Za prawidłowe rozwiązanie krzyżówki nagrodę ufundowaną przez LODR
 wygrał pan Piotr z Zielonej Góry Gratulujemy

Zachęcamy
do zabawy

Cenne nagrody
czekają

Rebus nr 4

Rozwiązanie rebusu oraz dane dziecka (imię i nazwisko, wiek oraz adres zamieszkania) należy przysłać do 22 kwietnia 2025 r. na adres Redakcji.

Rozwiązanie rebusu nr 3:
KTO PYTA NIE BŁĄDZI
 Nagrodę wygrała Ola z Łagowa

Gratulujemy

L = NU

~~EŻ~~

~~BA~~

W = NÍ

UWAGA! Rozwiązanie krzyżówki lub rebusu można przysłać pocztą elektroniczną na adres: redakcja@lodr.pl

INFORMACJE RYNKOWE

DODATEK DO LUBUSKICH AKTUALNOŚCI ROLNICZYCH 4

Wszystkie dane zebrano na 20 marca 2025 r.

Z lubuskich targowisk /ceny w zł/

Nazwa artykułu	j.m.	Gorzów Wlkp.	Gubin	Międzyrzecz	Nowa Sól	Sulechów	Świebodzin	Witnica	Żary
Jaja	szt.	1,50	1,50	0,80 – 1,20	0,80 – 1,30	1,00 – 1,30	1,20 – 1,40	1,00 – 2,00	0,70 – 1,50
Ziemniaki	kg	2,50	1,80 – 3,00	3,00	2,00 – 3,00	3,00	4,00	3,00	3,50 – 4,00
Cebula	kg	5,00	3,50	4,50 – 7,00	3,00 – 5,00	3,00	9,00	5,00	4,50 – 5,00
Czosnek	szt.	3,00	3,70	4,50	3,00 – 3,50	4,00	9,0 – 10,0	5,00	3,00 – 3,50
Marchew	kg	4,00	4,00	4,50	3,50 – 4,00	3,00	8,00 – 9,00	4,00	4,00 – 5,00
Pietruszka	kg	8,00	14,00	9,00	7,00 – 8,00	9,00	12,0 – 14,0	9,00	10,00
Pietruszka natka	pęczek	3,00	3,00	3,00	2,50 – 3,00	2,50	7,00 – 8,00	–	3,50
Buraki czerwone	kg	5,00	4,00	4,50	3,00 – 4,00	3,00	8,00	4,00	4,50
Por	kg/szt.	4,00**	4,00	3,00 – 4,00	2,5 – 4,0**	3,50	–	5,00**	3,5 – 4,0**
Seler	kg	6,00	4,00	7,50	5,00 – 6,00	8,00	12,0 – 14,0	9,00*	8,50
Włoszczyzna	pęczek	6,00	7,50	8,50	6,0 – 10,0	9,00	–	–	8,00 – 9,50
Ogórek	kg/szt.	–	16,00	18,0 – 22,0	12,0 – 19,0	14,0 – 22,0	–	–	–
Ogórek kiszony	kg	14,00	10,00	9,00	12,00	12,00	–	14,00	–
Cukinia	kg/szt.	–	–	–	–	12,00	12,0 – 14,0	–	–
Pomidor	kg	20,00	15,00	22,0 – 24,0	18,00	25,0 – 30,0	–	25,00	15,00
Papryka czerwona	kg	23,00	15,00	16,50	–	19,00	16,0 – 18,0	22,0 – 25,0	–
Kapusta biała	kg/szt.	7,00*	3,00	8,00	4,00 – 5,00	3,50	7,0 – 9,0**	10,00**	2,80*
Kapusta biała kiszona	kg	12,00	7,00	10,00	7,00 – 8,00	9,00	–	12,00	10,00
Kapusta pekińska	kg/szt.	12,00*	7,00*	7,50**	8,00	8,00	8,0 – 10,0	10,00*	–
Kalafior	szt.	14,00	13,00	13,50	12,00	12,00	9,0 – 11,0	–	8,0 – 12,0
Brokuł	szt.	–	12,00	7,50	–	7,00	–	–	–
Sałata	szt.	6,00	3,00 – 5,00	5,50	4,00	5,00	7,00 – 8,00	6,00	5,00
Szczypior	pęczek	3,00	2,50	3,50	3,00	3,50	6,00	4,00	3,00
Koper	pęczek	3,00	2,50	5,50	3,00	3,50	7,00	4,00	3,00
Rzodkiewka	pęczek	3,50	4,00	3,50	3,00	3,50	5,00 – 7,00	4,00	3,50
Kalarepa	kg/szt.	–	–	4,50	–	4,00	–	–	–
Brukselka	kg	14,00	12,00	11,00	12,00	12,00	–	10,00	–
Pieczarki	kg	12,00	16,00	13,00	9,80	–	12,0 – 14,0	18,00	8,00
Chrzan	kg	–	28,00	28,00	–	–	–	–	28,00
Miód	kg	40,0 – 50,0	50,00	42,0 – 58,0	40,00	40,00	45,0 – 50,0	40,0 – 50,0	35,0 – 90,0
Jabłka	kg	6,00	6,00 – 8,00	6,00 – 7,00	5,00	4,50	8,0 – 10,0	5,00 – 6,00	5,50 – 6,00
Gruszki	kg	9,00	8,00	8,50	7,00	–	–	12,00	–

Objaśnienie: * - kg ** - szt. *** - pęczek

ZBOŻE PASZOWE

Powiat	jęczmień paszowy cena zł/t		żyto paszowe cena zł/t		owies paszowy cena zł/t		pszenica paszowa cena zł/t		pszenżyto paszowe cena zł/t	
	min.	max.	min.	max.	min.	max.	min.	max.	min.	max.
Gorzowski	700	750	650	650	650	700	830	850	760	800
Krośnieński	700	750	650	650	650	700	830	850	750	800
Międzyrzecki	750	750	650	650	650	700	830	850	760	800
Nowosolski	750	750	650	650	650	700	830	850	760	800
Słubicki	700	750	650	650	650	700	830	850	760	800
Strzelecko- -Drezdenecki	750	750	650	650	650	700	830	850	760	800
Sulęciński	750	750	650	650	650	700	830	850	760	800
Świebodziński	750	760	650	670	650	720	820	850	760	800
Wschowski	750	750	650	650	650	700	830	850	760	800
Zielonogórski	750	760	550	650	650	720	830	860	760	800
Żagański	750	750	650	650	650	700	830	850	760	800
Żarski	750	750	650	650	650	700	830	850	760	800

Tabela przedstawia marcowe ceny zbóż paszowych w województwie lubuskim z podziałem na powiaty.

Z zebranych danych wynika, że cena jęczmienia paszowego wahała się od 700 zł/t do 760 zł/t w powiecie świebodzińskim i zielonogórskim. Cena żyta paszowego kształtowała się na poziomie od 550 zł/t do 670 zł/t w powiecie świebodzińskim. Odnotowano cenę owsa paszowego na poziomie od 650 zł/t do 720 zł/t w powiecie świebodzińskim i zielonogórskim. Cena pszenicy paszowej oscylowała w granicach od 820 zł/t w powiecie świebodzińskim do 860 zł/t w powiecie zielonogórskim. Natomiast cena pszenżyta paszowego kształtowała się na poziomie od 760 zł/t do 800 zł/t w całym województwie.

Zestawienie zostało sporządzone na podstawie cen obowiązujących 18.03.2025 r.

Dane pozyskane z punktów skupu znajdujących się na terenie województwa lubuskiego

O G Ł O S Z E N I A D R O B N E

Powiat gorzowski

- ❖ Sprzedam kombajn Bizon REKORD Z058, rok prod. 1988, stan dobry – gm. Kłodawa, tel. 503 823 442.
- ❖ Sprzedam ciągnik Ursus C360 3T z turem, rok prod. 1986; kultywator 3 m; pług 3-skibowy – gm. Witnica, tel. 606 593 725. [3,4,5]
- ❖ Sprzedam kopaczkę dwurzędową do ziemniaków, stan bardzo dobry – 3 000 PLN; polską sadzarkę do ziemniaków, mało używaną – 550 PLN – Gorzów Wlkp., tel. 692 966 389. [4,5]

Powiat krośnieński

- ❖ Sprzedam siano i słomę 120/150, łubin, owies, pług 3-skibowy, zgrabarkę wirnikową zawieszaną 4,5 m (mało używana) – gm. Dąbie, tel. 663 635 673. [4,5,6]
- ❖ Sprzedam siano w kostkach – gm. Krosno Odrz., tel. 693 874 053.
- ❖ Sprzedam krajeżkę do drewna 220V; łuparkę świdrową do drewna; przetrząsarko-zgrabarkę – 7 gniazd; trójfazowe silniki różnej mocy; wciągarkę linową; szlifierkę stołową do płytek; obciążniki do C330 i C360; silnik do fiata 126p ze skrzynią biegów (kompletny) – gm. Bytnica, tel. 661 746 396 [3,4,5]
- ❖ Sprzedam siewnik Poznaniak, siewnik do nawozów Kos, opryskiwacz, rozrzutnik obornika. Cena do uzgodnienia. – gm. Bytnica, tel. 697 696 494. [2,3,4]
- ❖ Sprzedam części od kombajnu marki Bizon – Łochowice, tel. 693 874 053. [3,4,5]
- ❖ Sprzedam siano i słomę w balotach 120x160; talerzówkę 3 m; poskrom do badania bydła; części do kombajna Bizon i kopaczki; kultywator rozkładany 5,2 m; wulkanizator elektryczny; siewnik Fortschritt 3 m; zboże owies i pszenżyto – gm. Krosno Odrz., tel. 785 164 296. [3,4,5]
- ❖ Sprzedam wirówkę elektryczną do mleka, masielnice: ręczną i elektryczną – gm. Gubin, tel. 68 359 57 16. [3,4,5]

- ❖ Sprzedam ziemię orną 10 ha; silnik 3-fazowy 11 kW – 600 PLN; hydrofor 200 l, nieużywany – 300 PLN; kosiarkę spalinową do trawy z napędem, sprawną – 250 PLN; betoniarkę 350 l na kołach gumowych, bęben bez wgnieciń – 1500 PLN – gm. Krosno Odrz., tel. 509 478 057. [4,5,6]
- ❖ Sprzedam siano bardzo dobrej jakości z 2024 r. w balotach 1,35 m, 200 szt., 120 PLN / balot – gm. Dąbie, tel. 510 847 146. [4,5,6]
- ❖ Sprzedam pszenżyto jare, 800 zł/t, – gm. Krosno Odrz., m. Czarnowo, tel. 691-695-172. [4,5,6]
- ❖ Sprzedam przyczepę rolniczą 4,5 t, miejscowość Łochowice – gm. Krosno Odrz., tel. 68 383 77 97. [4,5,6]

Powiat międzyrzecki

- ❖ Sprzedam siano i sianokiszonkę w balach – gm. Pszczew, tel. 693 873 673
- ❖ Sprzedam kombajn zbożowy Bizon Z50 na części; sadzarkę czeską; kosiarkę rotacyjną czeską; agregat uprawowo-siewny Unia Ares, 3m – gm. Przytoczna, tel. 501 467 080. [2,3,4]
- ❖ Sprzedam łubin słodki, miejsce odbioru: 66-600 Osiecznica, ul. Jana Pawła II 35, tel. 605-462-10. [4,5,6]

Powiat słubicki

- ❖ Sprzedam silnik 7,5 kW, Krajeżkę 5,5 kW, siewnik Poznaniak, szer. 2,7 m – gm. Górzycza, tel. 95 759 15 08.
- ❖ Sprzedam kultywator 5 m i pług 4-skibowy Polski – gm. Rzepin, tel. 607 274 796.

Powiat strzelecko-drezdenecki

- ❖ Sprzedam pszenicę, pszenżyto, żyto – miejscowość Strzelce Krajeńskie, tel. 667 023 064.

Powiat sulęciński

ZBOŻA KONSUMPCYJNE I ROŚLINY MOTYLKOWE

Powiat	pszenica konsumpcyjna cena zł/t		rzepak cena zł/t		żyto konsumpcyjne cena zł/t		jęczmień konsumpcyjny cena zł/t		kukurydza cena zł/t		groch cena zł/t		bobik cena zł/t		łubin słodki cena zł/t	
	min.	max.	min.	max.	min.	max.	min.	max.	min.	max.	min.	max.	min.	max.	min.	max.
Gorzowski	880	900	2000	2100	x	x	x	x	800	850	x	x	x	x	x	x
Krośnieński	880	900	2000	2100	x	x	x	x	800	850	x	x	x	x	x	x
Międzyrzecki	880	900	2000	2100	670	670	x	x	800	850	x	x	x	x	x	x
Nowosolski	880	900	2000	2100	670	670	x	x	800	850	1000	1000	1000	1000	x	x
Ślubicki	880	900	2000	2100	x	x	x	x	800	850	x	x	x	x	x	x
Strzelecko-Drezdenecki	880	900	2000	2100	x	x	x	x	800	850	x	x	x	x	x	x
Sulęciński	880	900	2000	2100	x	x	x	x	800	850	x	x	x	x	x	x
Świebodziński	880	900	2000	2100	670	700	x	x	800	850	960	960	x	x	x	x
Wschowski	880	900	2000	2100	670	670	x	x	800	850	x	x	x	x	x	x
Zielonogórski	880	900	1950	2100	660	700	670	670	800	880	x	x	x	x	x	x
Żagański	880	900	2000	2100	670	670	x	x	800	850	x	x	x	x	x	x
Żarski	880	900	2000	2100	670	670	x	x	800	850	x	x	x	x	x	x

Tabela przedstawia marcowe ceny zbóż konsumpcyjnych oraz roślin motylkowych w województwie lubuskim z podziałem na powiaty.

Z zebranych danych wynika, że cena pszenicy konsumpcyjnej wahała się od 880 zł/t w do 900 zł/t całym województwie. Cena rzepaku kształtowała się na poziomie od 1950 zł/t w powiecie zielonogórskim do 2100 zł/t w całym województwie. Żyto konsumpcyjne skupowane było w przedziale od 660 zł/t do 700 zł/t w powiecie zielonogórskim i świebodzińskim. Cena jęczmienia konsumpcyjnego w powiecie zielonogórskim wyniosła 670 zł/t. Cena kukurydzy kształtowała się od 800 zł/t do 880 zł/t w powiecie zielonogórskim. Cena bobiku kształtowała się na poziomie 1000 zł/t w powiecie nowosolskim, a cena grochu od 960 zł/t do 1000 zł/t.

Zestawienie zostało sporządzone na podstawie cen obowiązujących 18.03.2025 r.

Dane pozyskane z punktów skupu znajdujących się na terenie województwa lubuskiego

- ❖ Sprzedam grunty orne (do 10 ha) na terenie gminy Lubniewice, tel. 507 197 255.
- ❖ Sprzedam i dowiozę prosiaki lub zamienię za zboże – gm. Krzeszyce, tel. 509 975 905.
- ❖ Sprzedam 20 bel siana magazynowanego w stodole oraz kaczki francuskie –gm. Krzeszyce, tel. 504 823 461. [3,4,5]
- ❖ Sprzedam wóz konny, kosiarkę konną nieużywaną, siewnik konny, TUR II –gm. Krzeszyce, tel. 691 724 195. [3,4,5]
- ❖ Sprzedam 20 bel siana 120 x 50 oraz kaczki francuskie – gm. Krzeszyce, tel. 504 823 461. [4,5,6]
- ❖ Sprzedam dom i budynki gospodarcze, siedlisko 0,60 ha koło Świebodzi. Możliwość dokupienia 1,05ha gruntu rolnego – tel. 697 995 821.
- ❖ Sprzedam ogierka, zimnokrwisty, gniady ur. 20.VII.2024 – gm. Skpe, tel. 506 950 148. [2,3,4]
- ❖ Sprzedam działkę rolną 2.1 ha pod inwestycję w obrębie miejscowości Boryszyn na terenie MRU – Pętla Boryszyńska. Cena 250 000 zł. tel. 663 411 075
- ❖ Sprzedam działkę leśną 1.09 ha w obrębie miejscowości Grodziszcz – gm. Świebodziń – niedaleko S3 i A2. Cena 125 000 zł. tel. 663 411 075
- ❖ Sprzedam łubin słodki i grykę – gm. Skąpe, tel. 506 369 915 [3,4,5]
- ❖ Sprzedam łubin gorzki wąskolistny – gm. Świebodziń, tel. 693 708 162, 601 884 531. [3,4,5]
- ❖ Sprzedam Łubin biały BUTAN – czyszczony, do siewu – gm. Świebodziń, tel. 667 282 081. [4,5,6]
- ❖ Sprzedam owies; bryczkę; wóz przystosowany do przewozu osób; przystawkę do koszenia rzepaku 90 cm do Bizona 56 –gm. Skąpe, tel. 668 589 172. [4,5,6]
- ❖ Sprzedam Łubin biały BUTAN – czyszczony, do siewu – gm. Świebodziń, tel. 667 282 081. [4,5,6]

Powiat świebodziński

- ❖ Kupię ciągnik Zetor, przystawkę i siewnik do kukurydzy oraz rozsiewacz nawozu – tel. 728 032 907.
- ❖ Sprzedam uroczysko 1 ha – Grodziszcz, gm. Świebodziń, tel. 663 411 075.
- ❖ Sprzedam ziemniaki jadalne i paszowe – gm. Świebodziń, tel. 601 884 531, 693 708 162.
- ❖ Sprzedam 2 ha ziemi w Boryszynie – gm. Lubrza, tel. 663 411 075.
- ❖ Sprzedam części do prasy Fortschritt – gm. Świebodziń, tel. 665 510 508.
- ❖ Sprzedam lub zamienię Prasa Claas 2A wariant 180 – gm. Zbąszynek, tel. 888 102 028.
- ❖ Sprzedam 15 krów mlecznych rasy HF – gm. Szczaniec, tel. 888 054 437.
- ❖ Sprzedam agregat uprawowo-siewny, 2,5 m, bierny z siewnikiem 1 m, kompletne osie z kołami do przyczepy HL5, kompletne osie z kołami do HC6, siewnik do nawozu „Motyl”, ciągnik K25 z sinikiem C328, budynek gospodarczy 320 m² z dużym strychem na działce o pow. 40 a – gm. Szczaniec, tel. 783 478 115.
- ❖ Sprzedam krowy do dalszej hodowli – gm. Lubrza, tel. 507 593 811.
- ❖ Sprzedam części do prasy Fortschritt – gm. Świebodziń tel. 665 510 508.

Powiat zielonogórski

- ❖ Sprzedam pszenicę i pszenżyto ozime, owies, ziemniaki paszowe – gm. Świdnica, tel. 664 134 260; 68 32 73 152.
- ❖ Sprzedam żyto, 20 t – gm. Sulechów, tel. 504 712 948.
- ❖ Sprzedam opryskiwacz Douven 3400/24 m; bronę talerzową 4 m ciężką; przyczepę HL 8011; przyczepę czeską BSS; kombajn Bizon – gm. Sulechów, tel. 695 568 702.
- ❖ Sprzedam kosiarkę-ciągnik marki Hecht; kosiarkę spalinową ręczną; kaczki Mandarynki i Karolinki – gm. Świdnica, tel. 889 485 429.

- ❖ Sprzedam kosiarkę rotacyjną 224; pług 5-cio skibowy „Grudziądz” – nowe lemiesz; wóz konny przystosowany do ciągnika; silnik elektryczny 2,2 kW – gm. Świdnica, tel. 501 105 627
- ❖ Sprzedam śrutownik bijakowy 11 kW – gm. Babimost, tel. 606 538 410.
- ❖ Sprzedam Silos Bin 60 ton – 2 szt., dmuchawę przewietrzającą i załadownicą, wentylator R 700, skrzynkę transportową wywrotkę na tuz, przyczepkę samozbierającą (8-10 m³) – gm. Sulechów, tel. 795 989 521.
- ❖ Sprzedam rozrzutnik obornika Fortschritt T-088; sortownik do sortowania cebuli i ziemniaków – gm. Babimost, tel. 606 538 410.
- ❖ Sprzedam pszenżyto ozime, grykę wysuszoną, oczyszczoną nie pryskaną – gm. Nowogród Bobrzański, tel. 662 902 237.
- ❖ Sprzedam pług podorywkowy 5-skibowy „Grudziądz”, 7 balotów siana dobrej jakości – gm. Świdnica, tel. 501 105 627.
- ❖ Sprzedam kombajn BIZON Z056, stan dobry – gm. Kargowa, tel. 508 053 826.
- ❖ Kupię pług 4-skibowy zagonowy, na zabezpieczeniach sprężynowych lub resorowych – gm. Babimost, tel. 512 505 897.
- ❖ Sprzedam żyto, około 20 t – gm. Sulechów, tel. 722 339 569.
- ❖ Kupię ciągnik rolniczy z silnikiem 4-cylindrowym + TUR Ursus lub Zetor – gm. Nowogród Bobrzański, tel. 793 677 507.
- ❖ Sprzedam pług 4-skibowy obrotowy firmy Krone, skrzynię biegów 3-biegową do ciągnika Ursus 1224 – gm. Sulechów, tel. 601 979 533.
- ❖ Sprzedam ciągnik Ursus C330 wraz z osprzętem – gm. Sulechów, tel. 603 863 835.
- ❖ Sprzedam pszenżyto ozime, jęczmień ozimy, owies, tarczę do drewna 60 cm – gm. Świdnica, tel. 68 327 33 83.
- ❖ Sprzedam prosięta – gm. Zbąszynek, tel. 606 761 504. [2,3,4]
- ❖ Sprzedam ziemniaki jadalne i paszowe – gm. Sulechów, tel. 603 359 226. [3,4,5]
- ❖ Zdecydowanie sprzedam dwie kłaczki zaprzęgowe oraz siano w małych kostkach – gm. Sulechów, tel. 609 715 518. [3,4,5]
- ❖ Sprzedam działkę rolną o pow. 3,3 ha w obrębie miejscowości Nowy Dwór – gm. Zbąszyń, tel. 603 090 950.
- ❖ Sprzedam siewnik Amazone 2 m; parownik; dmuchawę; siano i słomę – gm. Nowogród Bobrzański, tel. 662 902 237 [3,4,5]
- ❖ Sprzedam stół do rzepaku firmy Ziegler 5,1 m, 2 kosy boczne elektryczne, używany tylko przez 2 sezony, stan bardzo dobry – gm. Trzebiechów, tel. 691 703 472. [4,5,6]
- ❖ Sprzedam siewnik Poznaniak, stan dobry – gm. Sulechów, tel. 793 895 094. [4,5,6]
- ❖ Sprzedam siano, wałki 130 cm – gm. Zbąszynek, tel. 668 526 006. [4,5,6]

Powiat żagański

- ❖ Sprzedam ziemię orną 2,58 ha, Karczówka – gm. Brzeźnica, tel. 694 532 046, 534 006 222.
- ❖ Wynajmę świder zawieszany na TUZ ciągnika, napęd WOM – gm. Iłowa, tel. 888 919 297.
- ❖ Sprzedam owies i grykę ekologiczną z certyfikatem – gm. Szprotawa, tel. 603 110 841.
- ❖ Sprzedam większe ilości mleka koziego oraz młode kózki, sprzedam scenę na platformie podwozowej – Gorzupia Dolna, gm. Żagań, tel. 509 310 641.
- ❖ Sprzedam owies – gm. Iłowa, tel. 516 045 735.
- ❖ Sprzedam łubin pastewny, słodki; śrutownik WIR 10 kW; silnik 10 kW w komplecie z bijakami do zboża – ssąco-tłoczący – Chotków, tel. 791 782 664.
- ❖ Sprzedam grunty rolne o pow. 2,58 h położone we wsi Karczówka – gm. Brzeźnica koło Żagania. Cena do uzgodnienia po wcześniejszym kontakcie – tel. 698 836 730.
- ❖ Sprzedam jarzma porodowe dla macior z korytami – 7 szt.; łubin pastewny, słodki; śrutownik WIR 10 kW; silnik 10 kW w komplecie z bijakami do zboża, ssąco-tłoczący. – Chotków. – tel. 791 782 664. [3,4,5]
- ❖ Sprzedam sadzonki lawendy odmiany Grosso i Grappenhall, doniczka po 4 zł, w sprzedaży także większe sadzonki, możliwość wysyłki lub dowozu – Silno Małe, gm. Wymiarki, tel. 722 073 825.
- ❖ Sprzedam pług 4-skibowy, tryki kameruńskie, jagnięta mieszańce z rasą mięsną, same gubią runo (krzyżówka kamerun+BMC), – gm. Brzeźnica, tel. 605 052 992. [2,3,4]
- ❖ Kupię bydło odsadki do dalszego chowu. Platność gotówką przy odbiorze – gm. Szprotawa, tel. 604 817 761, 601 573 280.
- ❖ Sprzedam 4 działki w Dzierzychowicach, – gm. Żagań, tel. 609 981 563.
- ❖ Sprzedam ekologiczny nostrzyk biały z certyfikatem 5,00 zł/kg – gm. Szprotawa, tel. 603 110 841. [2,3,4]

- ❖ Sprzedam 10 t pszenicy ozimej luzem lub workowanej, cena do uzgodnienia – gm. Niegosławice, tel. 795 987 100.
- ❖ Sprzedam miody surowe; miody z dodatkami (czarnuszka, malina) w słoikach 1 kg i 0,5 kg z własnej pasieki, przebadane w laboratorium, sezon 2022; octy jabłkowe na miodzie, z ziołami w butelkach 0,5 l; zakwas z buraka, możliwa wysyłka – gm. Brzeźnica, tel. 605 660 440. [2,3,4]
- ❖ Sprzedam ciągnik rolniczy Władimirec T 25 A, pług 4 skibowy, pług 2 skibowy, brony 3 polowe, obsypnik do ziemniaków, podnośnik od wózka widłowego zaczepiany na trójpunktowy układ zawieszania, kultywator 2,7 m oraz przyczepę D-47 – gm. Żagań, tel. 691 983 855. [3,4,5]
- ❖ Sprzedam łubin wąskolistny, odmiana Tango – gm. Iłowa, tel. 518 206 393 [3,4,5]
- ❖ Sprzedam 30 balotów siana z pierwszego pokosu – gm. Żagań, tel. 506 807 846. [3,4,5]
- ❖ Sprzedam zrębki z drzew liściastych i iglastych do zastosowania w ogrodach i sadach – gm. Żagań, tel. 695 228 967. [4,5,6]

Powiat żarski

- ❖ Sprzedam działkę rekreacyjno-budowlaną za lasem między górami i stawami, 5 km od Żar – tel. 607 035 344.
- ❖ Sprzedam przyczepę wywrotkę na 3 strony D47, ORKAN-2, opony: 18,4/30; 16,9/28; 900/20; koła: 9,5/32; 9,5/36 – gmina Siedlec, tel. 693 439 340.
- ❖ Sprzedam nasiona gorczycy, materiał kwalifikowany 12 zł/kg; samochód Hyundai Tucson 4x4, rok prod. 2007, diesel 2.0 – gm. Żary, tel. 602 781 033.
- ❖ Sprzedam zboże ekologiczne (certyfikat) owies 1,2 t, gryka 1,5 t, – gm. Lipinki Łużyckie tel. 512 890 136.
- ❖ Wydzierżawię grunty rolne – gm. Lipinki Łużyckie i ościennie gminy, tel. 513 640 259, tel. 505 022 762.
- ❖ Sprzedam owies, ziemniaki jadalne, siano w kostkach prasowane – gm. Trzebieł, tel. 508 681 571. [3,4,5]
- ❖ Kupię wałek do talerzówki (ciągnik Ursus 360) – gm. Trzebieł, tel. 508 681 571. [3,4,5]
- ❖ Sprzedam ziemniaki jadalne czerwona skórka, różne odmiany; siano w kostkach – gm. Trzebieł, tel. 502 939 228. [4,5,6]
- ❖ Sprzedam pajak do siana ciągnikowy 7-gwiazdowy, sprawny; prasa kostkująca Z-224 po remoncie; bronę średnia 5-polową; silniki elektryczne 11kW 7,5 kW; spawarkę elektrodową trzyfazową; heblarkę do drewna wysoko obrotową; piłę tarczową – krajzega; siewnik do nawozu lejowy; kosiarkę grzebieniową „OSA” sprawna; karmniki na paszę dla tuczników – gm. Brody, tel. 503 745 466. [4-12]

Pozostałe

- ❖ Poszukuję fermy drobiu w województwie lubuskim – tel. 607 928 005. [4,5,6]

NIEZBĘDNIK
na wsi

PRENUMERATA MIESIĘCZNIKA

w 2025 r.

7 zł

miesięcznie

84 zł

rocznie

Dla prenumeratorów
krzyżówki i rebusy
z nagrodami

Dobra Gazeta - 7 zeta

Prenumeratę można zamówić również u doradców terenowych w Powiatowych Zespołach Doradztwa Rolniczego lub w Redakcji LAR w Kalsku, e-mail: redakcja@lodr.pl

odcinek dla nadawcy

nr rachunku odbiorcy:

24 1130 1222 0030

nr rachunku odbiorcy cd.:

2053 4720 0004

odbiorca:

Lubuski Ośrodek Doradztwa
Rolniczego
Kalsk 91, 66-100 Sulechów

kwota:

zleceniodawca:

tytułem:

stempel dzienny:

opłata:

Polecenie przelewu / wpłaty gotówkowa
* niepotrzebne skreślić

nazwa odbiorcy	Lubuski Ośrodek Doradztwa Rolniczego
nazwa odbiorcy cd.	Kalsk 91, 66-100 Sulechów
nr rachunku odbiorcy	24 1130 1222 0030 2053 4720 0004
	W P waluta kwota
nr rachunku zleceniodawcy (orzecze)/kwota słownie (wpisać)	
nazwa zleceniodawcy	
nazwa zleceniodawcy cd.	
tytułem	ROZNA PRENUMERATA
tytułem cd.	Lubuskie Aktualności Rolnicze
opłata:	
pieczęć, data i podpis(y) zleceniodawcy	

HOTELODR KALSK

Lubuski Ośrodek
Doradztwa Rolniczego

Kalsk 91
66-100 Sulechów

Hotel ODR KALSK BAZA NOCLEGOWA

- 129 miejsc noclegowych
- Pokoje 1, 2, 3, 4 - osobowe z łazienkami

RESTAURACJA

- Kompleksowa obsługa imprez
- Catering

CENTRUM KONFERENCYJNE

- Multimedialne sale wykładowe z obsługą techniczną

Parking monitorowany

DOBRA BAZA WYPADOWA

Lotnisko Babimost 23 km
Świebodzin 15 km
Zielona Góra 28 km
Berlin 196 km

PEŁNA OFERTA

68 385 2091

www.hotelodr.pl

kalsk@hotelodr.pl

